

BĒRNU TIESĪBU ISTENOŠANA

APMĀCĪBU
ROKASGRĀMATA
BĒRNU ALTERNATĪVAJĀ
APRŪPĒ STRĀDĀJOŠIEM
SPECIĀLISTIEM

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

Bēru tiesību īstenošana

**Apmācību rokasgrāmata
bēru alternatīvajā aprūpē
strādājošiem speciālistiem**

Ziņas par laidienu

Autortiesību lapa

Publicēts Austrijā, Starptautiskie SOS Bērnu ciemati

©SOS Children's Villages International, 2015

Pirmo reizi publicēts 2015. gada novembrī

Visas tiesības aizsargātas. Jebkuru publikācijas daļu ir aizliegts jebkādā formā vai veidos reproducēt, glabāt uzglabāšanas sistēmā vai pārraidīt bez iepriekšējas rakstiskas Starptautisko SOS Bērnu ciematu atļaujas vai bez likuma atļaujas izņēmuma kārtā, vai bez atbilstīgiem pavairošanas tiesību organizācijas noteikumiem. Pieprasījumi sakarā ar reprodukciju ārpus iepriekš minētajiem noteikumiem jānosūta Starptautiskajiem SOS Bērnu ciematiem uz tālāk norādīto adresi.

SOS Children's Villages International

Hermann-Gmeiner-Str.51

A-6020 Innsbruck

Austria

e-pasts: advocacy@sos-kd.org

Citāti: rokasgrāmatā iekļautie jauniešu citāti un gadījumu izpētes ir iegūtas no astoņām partnervalstīm, kas iesaistītas projektā, ja vien nav norādīts citādi.

"Bestias Design" dizains un formāts

Vāka foto autors

BĒRNU TIESĪBU ĪSTENOŠANA

APMĀCĪBU
ROKASGRĀMATA
BĒRNU ALTERNATĪVAJĀ
APRŪPĒ STRĀDĀJOŠIEM
SPECIĀLISTIEM

This project is co-funded by the EU's Fundamental Rights & Citizenship Programme.

The responsibility for the content lies solely with SOS Children's Villages International. The European Commission is not responsible for any information contained therein.

**SOS CHILDREN'S
VILLAGES**

Pateicība

Starptautiskie SOS Bērnu ciemati vēlas pateikties visiem, kas iesaistīti šajā projektā un šīs publikācijas sagatavošanā un izstrādē.

Galvenā autore: Ellie Keen.

Redaktori: Rumen Andreev, Anita Čavrag, Ibolya Juhaszne Czegledy, Sylvie Delcroix, Aleksandra Grassl, Mariela Ilieva, Ellie Keen, Krešimir Makvić, Ronan Mangan, Radostina Paneva, Raluca Verweijen-Slannescu.

Atbalstītāji nacionālā līmenī: Bulgaria – State Agency for Child Protection, National Network for Children, Social Assistance Agency, National Ombudsman, Lumos Foundation, SOS Children's Villages Bulgaria (SOS Detski Selishta v Bulgaria); Croatia – Faculty of Social Work, Office of Ombudsman for Children, Association "Most", SOS Children's Villages Croatia (SOS Dječje Selo Hrvatska); Estonia – SOS Children's Villages Estonia (SOS Lastekülla Eesti Ühing); France – Défenseur des Droits, Ministère des Affaires Sociales, Ministère de la Justice, Ministère de l'Éducation nationale, Assemblée des Départements de France (ADF), Association nationale des directeurs d'action sociale et de santé des Départements et des Métropoles (ANDASS), Association nationale des directeurs de l'enfance et de la famille (ANDEF), Université Paris Est Créteil (UPEC), Centre National de la Fonction Publique Territoriale (CNFPT) – INSET Angers, Sauvegarde de l'Enfance (ADSEA) 44, SOS Villages d'Enfants 95, Défenseur des droits – JADE, Fédération nationale des Associations départementales d'entraide des personnes accueillies en protection de l'enfance (FNADEPAPE), SOS Children's Villages France (SOS Villages d'Enfants France), Convention nationale des associations de protection de l'enfant (CNAPE); Hungary – UNICEF Hungarian Committee, Former State Fostered Children's Association, SOS Children's Villages Hungary (SOS Gyermekfalu Magyarországi Alapítvány); Italy – Associazione Agevolando, Autorità Garante per l'Infanzia e l'Adolescenza, Coordinamento Nazionale Comunità per Minori, Istituto degli Innocenti, Provincia Autonoma di Trento, Ufficio Protezione e Pubblica Tutela dei Minori Regione Veneto, SOS Children's Villages Italy (SOS Villaggi dei Bambini Onlus Italia); Latvia – Children and Youth Centre of Riga Municipality, Ministry of Welfare, The Inspectorate for Protection of Children Rights, Society of Social Workers Latvia, SOS Children's Villages Latvia (SOS Bērnu Ciematu Asociācija Latvija); Romania – SOS Children's Villages Romania (SOS Satele Copiilor România), Centre for Resources and Information in Social Professions, "Buna ziua, Copiii Romaniei" Association, General Directorate for Social Assistance and Child Protection, National Authority for Child Protection and Adoption.

Izstrādes komanda: Mary Brezovich, Language Services and Bestias Design.

Starptautiskie SOS Bērnu ciemati vēlas pateikt īpašu paldies mūsu starptautiskajiem partneriem – Eiropas Padomei un Eiropas Komisijas Tieslietu ģenerāldirektorātam par finansiālo atbalstu un nepārtrauktu palīdzību projekta procesā, kā arī "Eurochild" tīklam par izpratnes veidošanu par būtisko aprūpes speciālistu lomu kvalitatīvas aprūpes nodrošināšanā. Tāpat mēs vēlamies sirsnīgi pateikties neatkarīgajiem konsultantiem un jauniešiem, kas būtiski atbalstījuši šīs rokasgrāmatas tapšanu: Rumen un Mariela no Bulgārijas, Alina no Horvātijas, Clémence, Victoria, Léo un Cédric no Francijas; Fabio, Jenny, Adina, Raffaella, Matteo, Federica un Michela no Itālijas un Andrea no Rumānijas.

Visbeidzot mūsu īpašais paldies Ellie Keen par neizsmeļamo apņemšanos un pūlēm, kas sniedzās krietni pāri pienākumu robežām.

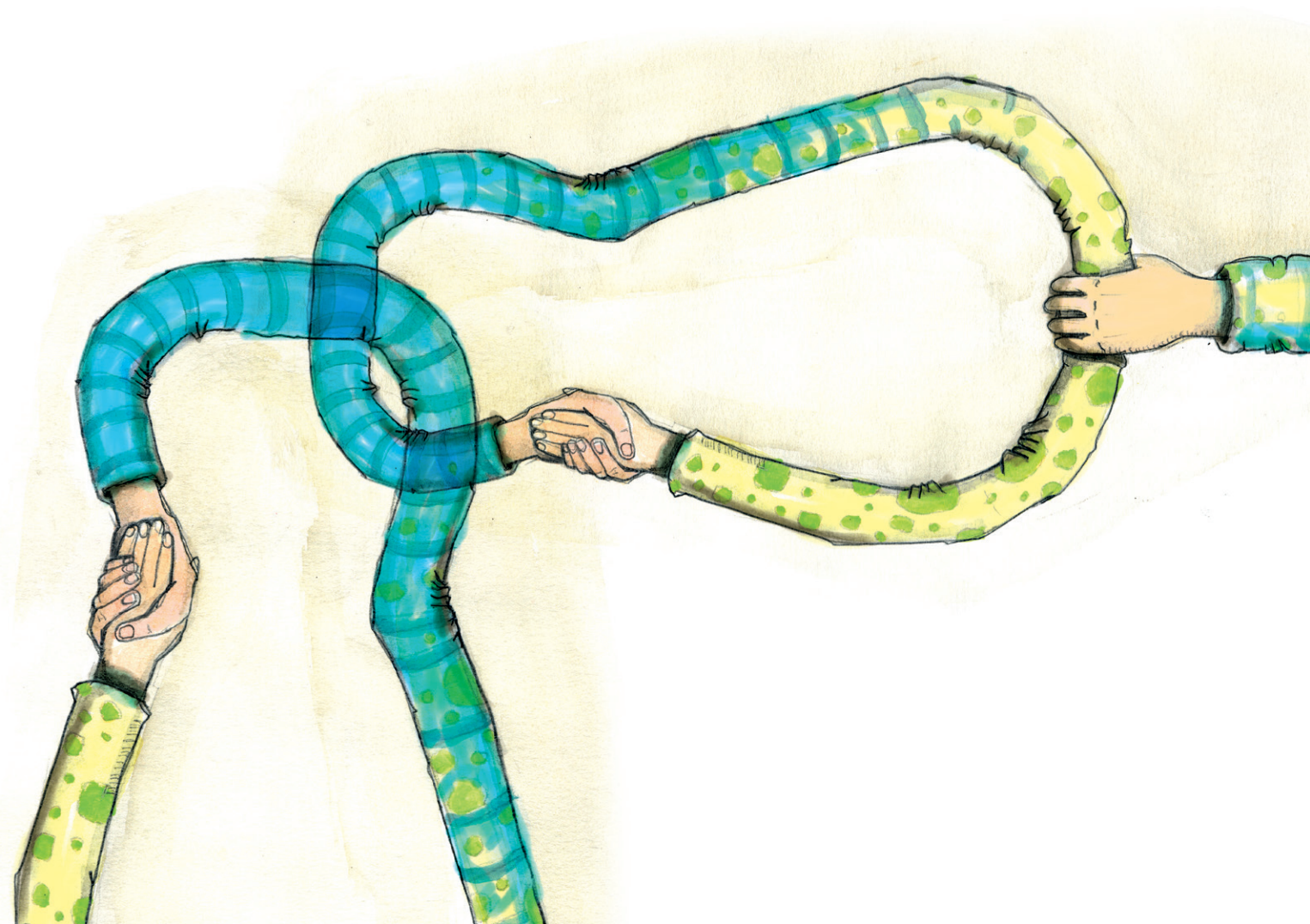
Par projektu

Rokasgrāmatu veidojuši Starptautiskie SOS Bērnu ciemati Eiropas Komisijas Pamattiesību un pilsonības programmas līdzfinansēta projekta ietvaros. Projekts tiek īstenots starptautiskā un nacionālā sadarbībā ar Starptautiskajiem SOS Bērnu ciematiem, Eiropas Padomi, "Eurochild", SOS Bērnu ciematu dalīborganizācijām un to nacionālajiem partneriem astoņās ES valstīs: Bulgārijā, Horvātijā, Igaunijā, Francijā, Ungārijā, Itālijā, Latvijā un Rumānijā.

Visas astoņas partnervalstis tika iesaistītas apmācību kursa izstrādāšanā un rokasgrāmatas veidošanā. 2015. gada novembrī 18 šo partnervalstu izvēlēti treneri piedalīsies treneru apmācībā, un 2016. gadā tiks organizēta virkne divu dienu apmācību nacionālā līmenī. Šīs nacionālās apmācības kopumā iesaistīs 800 aprūpes speciālistus.

Vairāk informācijas par SOS Bērnu ciematu darbu meklējiet šeit: <http://www.sos-childrens-villages.org/what-we-do/alternative-childcare/quality-in-care/training-of-care-professionals>

Saites uz citiem resursiem un dokumentiem var atrast šeit: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/cps_international_standards.pdf

Priekšvārds

Starptautiskie SOS Bērnu ciemati

Kā globāla federācija ar vairāk nekā 60 gadu pieredzi SOS Bērnu ciemati ir līderis vispasaules kustībai, kas nodrošina, ka bērni bez vecāku aprūpes vai uz riska robežas to pazaudēt, var izmantot savas tiesības. Turklāt mēs aktīvi meklējam veidus, kā ieviest un izmantot mūsu pieredzi gan kā bērnu tiesību aizstāvji, gan kā kvalitatīva aprūpes pakalpojuma sniedzēji, lai izveidotu politiskas un strukturālas sistēmas, lai nodrošinātu, ka bērniem bez vecāku aprūpes vai uz riska robežas to pazaudēt, viņu tiesības un labklājība ir visu aprūpes un prevencijas procesu un procedūru centrā.

Mūsu darbs šī uzdevuma sasniegšanā vislabāk atspoguļojas mūsu sadarbībā ar starptautiskām iestādēm un sabiedrotajiem starptautiskajiem un nacionālajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Mūsu sadarbības augļus raksturo Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā, ANO Vadlīnijas bērnu alternatīvajai aprūpei un to pavadošā īstenošanas rokasgrāmata “*Virzoties uz priekšu: “Vadlīniju bērnu alternatīvajai aprūpei” īstenošana*”.

Pozitīvu pārmaiņu realizēšana alternatīvajā aprūpē esošo bērnu dzīvēs nozīmē izmainīt ne tikai struktūras un aprūpes kvalitātes nodrošināšanu, kur tas ir nepieciešams, bet arī darba praksi tiem profesionāļiem, kas strādā šajās struktūrās. Šī iemesla dēļ mums bija prieks atkal sadarbīties ar Eiropas Komisiju, “Eurochild” un vairāk nekā 40 dažādām nacionālām, reģionālām un vietējām organizācijām tik ļoti nepieciešamās apmācību rokasgrāmatas aprūpes speciālistiem izstrādāšanā, lai pielāgotu uz bērnu tiesībām balstītu pieeju viņu ikdienas darbā ar bērniem. SOS Bērnu ciemati turpinās strādāt un aizstāvēt ideju, lai nodrošinātu, ka alternatīvajā un preventīvajā aprūpē nodarbinātais sociālo pakalpojumu darbaspēks būtu vislabāk sagatavots savam ikdienas darbam ar bērniem un jauniešiem.

Visbeidzot, mēs pateicamies bērniem, jauniešiem un aprūpes speciālistiem, kas palīdzēja mums izprast, kā bērnu tiesības var tikt iedzīvinātas viņu ikdienas dzīvē un aprūpes darbā. Mēs izsakām lielu paldies mūsu partneriem nacionālā un starptautiskā līmenī, kas izveidoja šo rokasgrāmatu kopā ar mums, un mēs izsakām savu apņemšanos sadarbīties arī turpmāk. Turklāt mēs izsakām pateicību par saskaņotām un progresīvām Eiropas Komisijas Tieslietu ģenerāldirektora un Eiropas Padomes pūlēm, kas veicinājušas un atbalstījušas bērnu aprūpes sektora reformu daudzās Eiropas valstīs un vērsušas īpašu uzmanību bērnu situācijai alternatīvajā aprūpē.

Pievienojieties mūsu vīzijai, ka jaunieši, atstājot alternatīvo aprūpi, var atskatīties uz bērnību, kur viņu tiesības kā bērniem tika pilnībā izdzīvotas.

Richard Pichler
Izpilddirektors, Starptautiskie SOS Bērnu ciemati

Eiropas Komisija

Pēdējos gados Eiropas Komisija ir koncentrējusies uz integrētām bērnu aizsardzības sistēmām un devusi priekšroku apmācību finansēšanai par bērnu tiesībām speciālistiem, kas strādā bērnu labā un ar bērniem tiesiskajā un bērnu aizsardzības jomā, ieskaitot alternatīvo aprūpi. Šī rokasgrāmata ir daļa no viena finansēšanai izvēlēta projekta, kas aptver astoņas ES dalībvalstis (Bulgāriju, Horvātiju, Igauniju, Franciju, Ungāriju, Itāliju, Latviju un Rumāniju), tā ir resurss izmantošanai 800 aprūpes speciālistu apmācībās, un būs pieejama citiem lietotājiem pēc projekta.

Viens no izaicinājumiem, kas pastāvīgi tika minēts 2014. gada Komisijas tiešsaistes publiskajās konsultācijās par integrētām bērnu aizsardzības sistēmām, bija apmācību nepieciešamība. Šī rokasgrāmata atbalstīs Eiropas Forumā par bērnu tiesībām 2015. gadā apspriesto desmit principu par integrētām bērnu aizsardzības sistēmām īstenošanu un palīdzēs uzlabot aprūpi un sasniegto rezultātu bērniem alternatīvajā aprūpē saskaņā ar starptautiskajiem standartiem. Dažos gadījumos rokasgrāmata dokumentē bērnu tiesību pieejas alternatīvajā aprūpē neizmantošanas rezultātu un parāda speciālistu darba bērnu tiesību integrēšanā un nostiprināšanā bezgalīgo vērtību.

Man ir prieks redzēt, ka bērna, kas dzīvo aprūpē, balss ir tik spēcīga rokasgrāmatas sastāvdaļa un ka apmācību sesijas apvieno labu diskusiju un pārdomu iespējas. Esmu pārliecināta, ka, tāpat kā tā nodrošinās bērnu tiesību respektēšanu un labākus rezultātus bērniem, šī apmācība palīdzēs arī nodrošināt vienotu izpratni un standartu īstenošanu Eiropas līmenī.

Margaret Tuite,
Eiropas Komisijas Bērnu tiesību koordinatore,
Tieslietu ģenerāldirektorāts

Eiropas Padome

Eiropas padome gandrīz dekādi strādājusi roku rokā ar SOS Bērnu ciematiem, lai bērniem aprūpē viņu tiesības kļūtu reālas. Pirmais solis bērnu alternatīvajā aprūpē apgādāšanai ar zināšanām un līdzekļiem, kas palīdzētu saprast viņu tiesības, bija atraktīvas brošūras „Uzzini savas tiesības!” radīšana. Nākamais loģiskais solis bija aprūpes sniedzēju un sociālo darbinieku nodrošināšana ar tiem pašiem līdzekļiem, lai gūtu pārliedību, ka visi var “runāt vienā valodā”. Turpinājums ir rokasgrāmata speciālistiem “*Bērnu tiesību nodrošināšana*”.

Pat labākās grāmatas nav nekā vērtas, ja tās paliek plauktā vai mājaslapā, cilvēku, kuriem tās domātas, nelasītas un neizmantotas.

Tādēļ mēs ar prieku sagaidām Eiropas Komisijas finansētu apmācību projektu aprūpes speciālistiem. Projekts pasniedz un palīdz izplatīt svarīgas ziņas, radot pārliedinošus pamatus bērnu tiesību īstenošanai alternatīvās aprūpes kontekstā.

Ir liels gandarījums būt daļai no procesa, būt lieciniekam iesaistīto cilvēku entuziasmam un izbaudīt rezultātu, ko SOS Bērnu ciemati radījuši šajā tik ļoti vērtīgajā projektā. Tikpat liels gandarījums būs redzēt, kā apmācību rokasgrāmata tiek izmantota visā Eiropā, gan smagi strādājošo aprūpes speciālistu labā, gan bērnu, kuriem nepieciešams viņu atbalsts, labā.

Regína Jensdóttir,
Bērnu tiesību nodaļa, Eiropas Padome

SATURS

10	IEVADS
12	INFORMĀCIJA TRENERIEM
18	PROGRAMMAS IZKLĀSTS

20	SESIJA 1: IEVADS APMĀCĪBĀ
23	PAMATRESURSI
32	SESIJA 2: BĒRNU TIESĪBAS, CILVĒKTIESĪBAS
35	PAMATRESURSI
40	SESIJA 3: DZĪVĪBA, IZDZĪVOŠANA, ATTĪSTĪBA
43	PAMATRESURSI
52	SESIJA 4: LĪDZDALĪBA
57	PAMATRESURSI

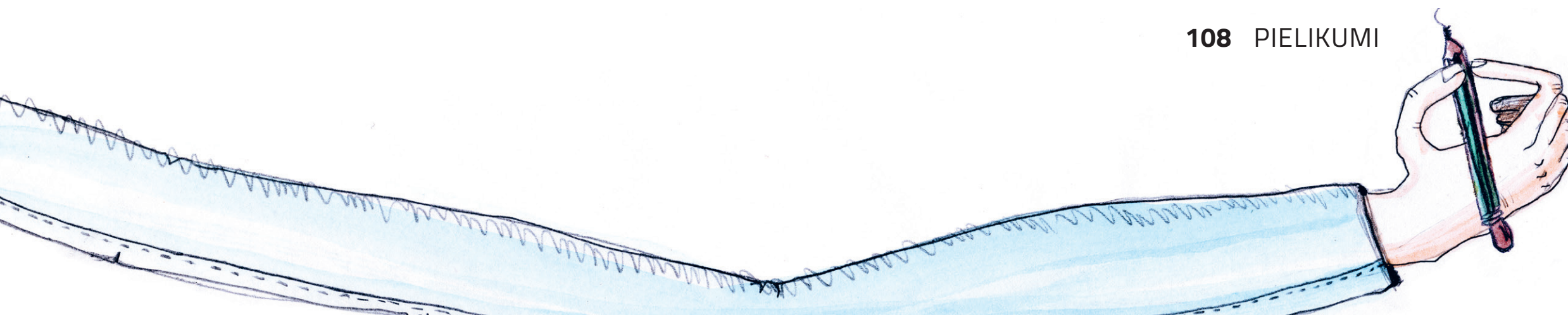
64	SESIJA 5: BĒRŅA VISLABĀKĀS INTERESES
68	PAMATRESURSI

78	SESIJA 6: NEDISKRIMINĀCIJA
82	PAMATRESURSI

90	SESIJA 7: STĀŠANĀS PRETĪ IZAICINĀJUMAM
94	PAMATRESURSI

100	SESIJA 8: VIRZĪŠANĀS UZ PRIEKŠU
103	PAMATRESURSI

108	PIELIKUMI
-----	-----------

IEVADS

Bērnu, kuri dzīvo alternatīvajā aprūpē, tiesības bieži vien tiek ignorētas un pārkāptas. Šī mērķgrupa saskaras ar trūkumiem, kurus nepiedzīvo bioloģiskajās ģimenēs dzīvojošie bērni, un ir daudz tiesību pārkāpumu, daži no kuriem ir sistemātiski.

SOS Bērnu ciemati jau vairākus gadus strādā pie tā, lai nostiprinātu bērnu tiesības aprūpes apstākļos. Mūsu pieeja ir bijusi daudzpusīga, aptverot struktūras un institūcijas, aprūpes speciālistus un jauniešus. Viena no plaisām, kas tika identificēta šī darba laikā, ir efektīvas apmācību programmas trūkums aprūpes speciālistiem, kuriem bērnu tiesības ir darba pamatā.

Šī rokasgrāmata tika izveidota, lai aizpildītu šo plaisu. Divu dienu kurss, kas izklāstīts šajā materiālā, ir izstrādāts, lai iepazīstinātu aprūpes speciālistu grupas ar starptautiskiem standartiem un principiem saistībā ar bērnu tiesībām – un galvenais, lai attiecinātu tos uz ikdienas pieredzi un izaicinājumiem, kas rodas alternatīvās aprūpes nozarē. Kursa mērķis ir nodrošināt dalībniekus ar informāciju, motivāciju un stratēģijām, kuras tie var izmantot, lai ieviestu bērnu tiesības ikdienas darbā. Mērķis ir veicināt augstāku aprūpes kvalitāti un principu respektēt bērnu tiesības.

Šī rokasgrāmata paredzēta lietošanai iestādēs, kas organizē prakses vai kvalifikācijas celšanas apmācības aprūpes speciālistiem. Mēs ceram, ka tā varētu kļūt par standarta sastāvdaļu apmācībām, kas tiek piedāvātas visiem aprūpes speciālistiem, kas ir atbildīgi par alternatīvajā aprūpē dzīvojošiem bērniem.

Starptautiskais konteksts

Vajadzību celt standartus un nostiprināt bērnu tiesības politikā un praksē atzinuši vairāki partneri Eiropā. Dažas no svarīgākajām iniciatīvām minētas tālāk.

ANO vadlīnijas bērnu alternatīvajai aprūpei

Šīs vadlīnijas tika sastādītas 2009. gadā un galvenokārt izstrādātas politikas veidotājiem, lai gan tās ir noderīgas arī praktiķiem. Tās nodrošina autoritatīvu bērnu tiesību īstenošanas vadību saskaņā ar Konvenciju par bērna tiesībām (BTK) (īsu kopsavilkumu skatīt 108. lpp.).

SOS Bērnu ciemati ir izstrādājuši rokasgrāmatu, lai palīdzētu šo vadlīniju izpratnē un ieviešanā. Šī publikācija tiek saukta “Virzoties uz priekšu: “Vadlīnijas bērnu alternatīvajai aprūpei” ieviešana”. Tā pieejama: <http://www.alternativecareguidelines.org/>

Eiropas Komisija

Liela loma bija Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorātam. Viņi ir atzinuši vajadzību nodrošināt atbalstu un finansējumu, lai ieviestu bērnu tiesības ar bērniem un jauniešiem strādājošo speciālistu, ieskaitot alternatīvajā aprūpē dzīvojošo bērnu, praksē. Direktorāts ir arī veicinājis aprūpes speciālistu apmācību nozīmīgumu, tai skaitā ar iniciatīvu ieviest 10 integrētās bērna aizsardzības sistēmas principus.

Eiropas Komisija ir izdevusi rekomendāciju “Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana”, kas īpaši attiecas uz bērniem un jauniešiem aprūpē, galvenokārt ar pienācīgu resursu un pakalpojumu nodrošināšanu.

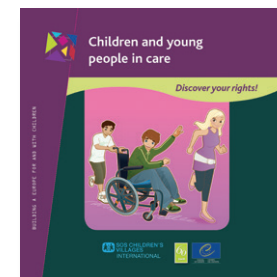
Eiropas Padome

Eiropas Padomei ir visaptverošs stratēģiskais mērķis saistībā ar bērniem alternatīvajā aprūpē. Viņi ir sapratuši, cik svarīgi ir veidot aprūpes speciālistu spēju izmantot uz bērniem vērstu pieeju. Eiropas Padomes aicinājums ātri reaģēt un progresēt atspoguļojas daudzos viņu darbības virzienos, it sevišķi viņu sadarbībā projektā, kas radīja šo rokasgrāmatu.

Tāpat Eiropas Padome ir sniegusi atbalstu divām publikācijām, kam ir svarīga loma šī kursa izstrādē un koncepcijā.

1. “Uzzini savas tiesības!”

Šī publikācija tika izstrādāta, lai iepazīstinātu jauniešus alternatīvajā aprūpē ar bērnu tiesību jēdzienu un lai ļautu viņiem šīs tiesības pielietot praktiski. Jaunieši to ir labi novērtējuši.

2. “Bērnu tiesību nodrošināšana”

Šis resurss adresēts pieaugušajiem, kas strādā ar bērniem alternatīvajā aprūpē, un daļēji tika izstrādāts, lai iedrošinātu aprūpes speciālistus efektīvi atbildēt uz publikāciju “Uzzini savas tiesības!”. Aprūpes speciālistu atbalsts tika saredzēts kā vienlīdz svarīgs tiesību ieviešanas procesā alternatīvās aprūpes sistēmā.

Šīs abas publikācijas jāuztver kā palīgmateriāls apmācību kursam šajā rokasgrāmatā.

Eurochild

“Eurochild” ir Eiropas ekspertu grupas pārejai no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītu aprūpi dalībnieks. Šī plašā partneru koalīcija, kas pārstāv cilvēkus un bērnus ar aprūpes un atbalsta vajadzībām 2012. gadā izveidoja rokasgrāmatu ar nosaukumu “Eiropas kopējās vadlīnijas pārejai no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītu aprūpi”. Šīs vadlīnijas atzīst aprūpes darbinieku apmācību kā pamatelementu bērnu aizsardzības sistēmu pārveidošanas procesā saskaņā ar Konvencijas par bērnu tiesībām 3. pantu.

INFORMĀCIJA TRENERIEM

Saturs

Par šo nodaļu	12
Mērķi un mācību uzdevumi	13
Struktūra un dizains	13
Apmācību metodoloģija	14
Rokasgrāmatas lietošana un sagatavošanās kursam	16

Kursa apraksts

- Kurss sastāv no 8 sesijām, katra 1½ stundas garumā. Tas ir paredzēts divām pilnām dienām.
- Mērķauditorija ir pieaugušie speciālisti, kas strādā ar jauniešiem alternatīvajā aprūpē. Lai apzīmētu šo grupu, tiek lietots termins “aprūpes speciālisti”.
- Sesijas izstrādātas 15-20 cilvēku lielām grupām.
- Metodoloģija ir interaktīva un balstās uz dalībnieku izpratni un pieredzi.
- Kurss ir paredzēts ne tikai zināšanu sniegšanai, bet arī dalībnieku iedvesmošanai un motivēšanai: mērķis ir, lai dalībnieki bērnu tiesības ieviestu savā praksē, atgriežoties savā darba vietā!

Par šo nodaļu

Informācija šajā nodaļā paredzēta, lai ievadītu jūs rokasgrāmatas lietošanā un apmācību sesiju vadīšanā. Tā palīdzēs jums gūt ieskatu kursā un saprast:

- mērķus un mācību uzdevumus;
- kursa struktūru, ieskaitot veidu, kā tika izstrādātas sesijas, lai tās saskanētu;
- izmantoto metodoloģiju un ko tas nozīmē saistībā ar to, kā jums būtu jāveda sesijas un jāveido savstarpēja mijiedarbība ar dalībniekiem.

Nodaļas beigu daļa satur dažus praktiskus padomus par rokasgrāmatas lietošanu un gatavošanos apmācībai.

Mērķi un mācību uzdevumi

Apmācību konteksts ir izklāstīts ievadā (10. lpp.). Vispārīgais mērķis ir, lai dalībnieki būtu spējīgi atgriezties savās darba vietās un uzsākt bērnu tiesību ieviešanu savā praksē.

Lai to īstenotu, tālāk uzskaitītie mācību uzdevumi veido kursa plānu.

Jums vajadzētu atsaukties arī uz resursu “Bērnu tiesību nodrošināšana”, lai iegūtu vairāk informācijas par to, kādēļ pieaugušajiem, kas strādā ar bērniem alternatīvajā aprūpē, ir svarīgi saprast bērnu tiesības.

MĀCĪBU UZDEVUMI

Dalībniekiem būtu jāatstāj kurss:

- ar labāku **izpratni** par bērnu tiesībām un cilvēktiesībām;
- ar **spēju identificēt** bērnu tiesību ierobežojumus un pārkāpumus;
- ar **vajadzības novērtēšanu**, lai alternatīvajā aprūpē dzīvojošo bērnu tiesības tiktu ievērotas;
- ar **stratēģijām** efektīvākai bērnu tiesību ieviešanai savā darbā;
- ar uz bērnu orientētu **perspektīvu** un skatu uz bērniem kā uz “pilnīgām personām”;
- ar **atvērtu prātu**, **vēlmi** izmēģināt jaunus strādāšanas veidus un **motivāciju** to darīt.

- Lai gan ir konkrēts **galvenais saturs**, kas jums apmācību laikā būs jānodod dalībniekiem, šī galvenā satura zināšana nav vienīgais – ne arī svarīgākais – apmācību uzdevums.
- Vienlīdz svarīgas ir **prasmes**, kas dalībniekiem jāpraktizē apmācību kursa laikā, un **motivācija** un **apņemšanās**, kas viņos būs jāiedvesmo, ja viņi gatavojas veikt izmaiņas savā praksē.
- Uzdevumi, kas attiecas uz prasmēm un emocionālo apņemšanos, uzliek noteiktas prasības kursa vadīšanai. Jūs varat atrast vairāk informācijas par šo punktu sadaļā par apmācību metodoloģiju tālāk (12. lpp).

Lietas, kas jāpatur prātā

Struktūra un dizains

Šīs rokasgrāmatas galvenā daļa sastāv no astoņiem detalizētiem sesiju plāniem, kuri kopā veido 12 stundu apmācību moduli par bērnu tiesībām. Apmācības izstrādātas, lai darbotos divas dienas jeb astoņas sesijas, katra 1½ stundas garumā.

Kurss ir veidots, balstoties uz četriem Konvencijas par bērnu tiesībām **Pamatprincipiem**. Šie principi ir “iestādīti” starp divām ievadsesijām par bērnu tiesībām kursa sākumā un divām nobeiguma sesijām, kas raugās, kā dalībnieki var īstenot šos principus praksē.

Iepazīšanās ar bērnu tiesībām un cilvēktiesībām	Pamatprincipu izpēte	Tiesību ieviešana praksē
1. sesija: Ievads 2. sesija: Bērnu tiesības, cilvēktiesības	3. sesija: Dzīvība, izdzīvošana, attīstība 4. sesija: Līdzdalība 5. sesija: Bērna vislabākās intereses 6. sesija: Nediskriminācija	7. sesija: Stāšanās pretī izaicinājumam 8. sesija: Virzīšanās uz priekšu

Ir jā saglabā sesiju kārtība: katra sesija veidota, balstoties uz to, kas apspriests iepriekš

Lietas, kas jāpatur prātā

- Centieties atcerēties – un atgādināt dalībniekiem –, ka Pamatprincipi nav jāņem vērā atsevišķi: katram principam jābūt klāt visos ar bērnu saistītos lēmumos.
- Centieties pastiprināt saikni starp principiem un saikni starp sesijām.

Mācību metodika

Šajā kursā izmantotā metodoloģija ir balstīta uz vispārpieņemtiem principiem par efektīvu apmācību. Šie konkrētie pieņēmumi ietver tālāk minētās idejas.

PIEŅĒMUMI

- Dalībnieki mācās vislabāk, kad viņi ir aktīvi iesaistīti;
- Informācija ir jāapstrādā un jālieto, lai tā tiktu uztverta;
- Jautāšana un sarežģītu jautājumu vai domstarpību apspriešana sekmē dziļāku izpratni;
- Saiknes veidošana ar dalībnieku reālo dzīves pieredzi dod dzīvību teorētiskai informācijai – un padara to vajadzīgu.
- Darba atmosfērai, dalībnieka komfortam un drošības sajūtai grupā ir būtiska nozīme, veidojot emocionālo apņemšanos un daudz efektīvāku mācīšanos;
- Prasmju un kompetenču attīstībai – piemēram, komunikāciju prasmēm – nepieciešams treniņš!
- Dalībnieki mācās viens no otra vismaz tikpat daudz, cik viņi mācās no trenera!

Šie pieņēmumi palīdzējuši izveidot sesiju plānu un kursu kopumā: katra sesija sastāv no informācijas, izjautāšanas iespēju un līdzdalības salikuma.

Kā pieredzējuši treneri jūs zināsiet metodes, kas ir vispiemērotākās izmantošanai grupās, lai pārliecinātos, kas šīs galvenās idejas tiek ievērotas. Mēs iekļaujam tālāk sniegtās rekomendācijas tikai kā atgādinājumu par vissvarīgākajām lietām, kas jāpatur prātā šajā kursā.

ATGĀDINĀJUMI!

>>> Pārliecinieties, ka sniedzat daudz iespēju (un laika) dalībniekiem diskutēt, izvirzīt jautājumus vai runāt par savu pieredzi.

Tas ir iestrādāts sesiju plānā, bet diskusijai piešķirtais laiks, iespējams, ir minimālais laiks, kas jums jāpiešķir: centieties neļaut saturam pārsniegt laika limitu tā, ka tas ielaužas diskusiju laikā.

>>> Nepārslogojiet dalībniekus ar saturu vai tehnisko žargonu!

Papildu piezīmēs esošā informācija ir rūpīgi izvēlēta, lai ietilptu šim kursam atvēlētajā laikā. Šeit nav atrodams viss, kas jāzina par bērnu tiesībām!

Ja jūs esat eksperts bērnu tiesībās, jums var likties vilinoši iekļaut papildu informāciju: dariet to piesardzīgi. Lai gan ir skaidrs, ka ir citi svarīgi jautājumi, kas nav iekļauti piezīmēs, kurss cietīs, ja dalībniekiem nebūs pietiekami daudz laika diskutēt un iesaistīties prezentētajās idejās. Vairāk satura ne vienmēr ir laba lieta!

>>> Iesaistiet dalībniekus un vienmēr pārbaudiet, vai viņu uzmanība, interese un izpratne ir vērsta uz Jums.

Ja jūs pamanāt, ka uzmanība ir novirzījusies, apstājieties, lai noskaidrotu kāpēc; vai uzdo diet jautājumu grupai; vai pastāstiet praktisku piemēru, kas saistīts ar dalībnieku pieredzi. Dažkārt jums jābūt elastīgiem laika ziņā, ja cilvēki jūtas apmulsuši vai viņiem ir steidzami risināmi jautājumi.

>>> Izveidojiet atmosfēru, kurā dalībnieki jūtas spējīgi izteikt savu viedokli un spējīgi izteikt vārdos savas bažas vai šaubas.

Apmācību sākumā lieciet saprast: pārlieciniet dalībniekus, ka jautājumi tiek gaidīti un šaubas ir dabiskas! Kursa laikā pagrieziet pret dalībniekiem un pajautāji, vai viņi piekrit, vai arī vai viņiem ir kādas bažas. Sāciet runāt par iespējamajām bažām paši, ja neviens tās neizsaka skaļi.

>>> Atcerieties – un atzīstiet – svarīgo un izaicinošo darbu, ko dalībnieki veic.

Daudziem var likties, ka bērnu tiesību ievērošana uzliek viņiem vēl vairāk pienākumu – un var justies nedroši un nomākti. Lai gan acīmredzami ir svarīgi izteikt pienākumus, kas aprūpes speciālistiem ir pret bērniem viņu aprūpē, jums arī jāpārliecina viņi, ka nopietna bērnu tiesību ievērošana rada labākas attiecības un darba pieredzi ar lielāku gandarījumu.

>>> Izturieties pret dalībniekiem tā, kā jūs vēlētos, lai viņi izturas pret bērniem, ar ko strādā!

Mēģiniet simulēt attiecības un atmosfēru, kādu jūs vēlētos, lai dalībnieki veidotu ar cilvēkiem, ar kuriem viņi strādā. Parādiet viņiem labus konstruktīvas diskusijas un līdzdalības piemērus: viņi mācīsies no pieredzes.

>>> Esiet godīgi pret dalībniekiem, uzticieties viņiem, cieniet viņus, izturieties pret viņiem vienlīdzīgi!

Ir pilnībā pieņemami, ka treneris atzīst, ka nezina visas atbildes! Ja dalībnieki uzdod sarežģītus jautājumus vai jautā par sākumiem ārpus jūsu kompetences jomas, esiet godīgi! Uzdodiet jautājumus citiem grupā; sakiet viņiem, ja neesat pārliecināts; apsoliet izskatīt šo jautājumu – vai iedrošiniet viņus to izdarīt. Jūs iegūsiat lielāku dalībnieku cieņu par savu godīgumu.

>>> Esiet elastīgi!

Reaģējiet uz dalībnieku vajadzībām, kas rodas kursa laikā. Ja jautājums ir īpaši strīdīgs vai rodas domstarpības, mēģiniet atrast laiku to atrisināt – pat ja tas izjauc kursa gaitu. Grupas dinamikai jā saglabājas pozitīvai.

Atcerieties, ka laba apmācība ir sarunu virkne – starp treneri un dalībniekiem un starp dalībniekiem savā starpā.

CITI RESURSI UN METODOLOĢIJA

Ja treneriem nav zināma līdzdalības metodoloģija, ir daudz resursu, kas nodrošina daudz detalizētāku rekomendāciju un padomu. Rokasgrāmatas "Kompass: rokasgrāmata par cilvēktiesību izglītību ar jauniešiem" 1. nodaļa satur noderīgu informāciju. Tā atrodama šeit: https://www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Compass_2012_FINAL.pdf.

Rokasgrāmatas lietošana un sagatavošanās kursam

KURSA KONCEPTA IZPRATNE

Sesijas plāni rokasgrāmatas galvenajā daļā ir sīki izklāstīti un samērā pašsaprotami. Taču ir ļoti svarīgi, lai jūs justos pārliecināti par to, kā dažādas sesijas sader kopā un kā tās sekmē vispārīgos mērķus.

>>> Ir ieteicams vismaz vienu reizi izlasīt visu rokasgrāmatu pirms individuālo plānu uzsākšanas.

SAGATAVOŠANĀS SESIJU VADĪŠANAI

Pirms katras sesijas pārliecinieties, ka esat kārtīgi izlasījis sesijas plānu: jums jāpārzina pamatinformācijā ietvertais saturs un veids, kā tiks vadītas aktivitātes.

>>> Ja jūs sadarbojaties ar kādu citu, vienojieties, kurš vadīs konkrētās daļas, un esiet pārliecināti par to, ka izmantojat vienotu pieeju. Noskaidrojiet, kurš būs atbildīgs par lietu pārbaudīšanu, kas uzskaitītas sadaļā "Sagatavošanās un materiāli", kas iekļauta sesijas plānu sākumā.

PAMATINFORMĀCIJAS IZMANTOŠANA

Sesijas plānā ietvertā pamatinformācija iekļauj būtisku katras sesijas saturu. Šis saturs ir minimums, kas dalībniekiem būs jāzina.

Jums būs jā sagatavo savi slaidi prezentācijām: jūsu slaidiem jā satur kopsavilkumi par pamatinformācijas materiālu saturu. Pārējā informācija var tikt izmantota, lai papildinātu prezentāciju.

Ko darīt..

>>> Jums vajadzētu iepazīties ar publikācijām "Uzzini savas tiesības" un "Bērnu tiesību nodrošināšana". Tās tiks izmantotas gala sesijās, un tajās ir svarīga pamatinformācija, kas būs noderīga citās sesijās.

Ideālajā gadījumā dalībniekiem būtu jābūt izlasījušiem šīs divas publikācijas pirms apmācības. Ja tas nav iespējams, jums vismaz jānodrošina kopiju izdalīšana apmācības sākumā.

>>> Jums vajadzētu pārzināt ANO Vadlīnijas bērnu alternatīvajai aprūpei. Īss kopsavilkums ir atrodams 2. pielikumā (109. lpp).

>>> Jums būtu jābūt pārliecinātam par satura prezentēšanu un vajadzētu censties paredzēt jautājumus vai problēmas, ko dalībnieki varētu izvirzīt. Ja jūs neesat pārliecināts par kādām idejām vai saturu, mēģiniet iepriekš apsprieties ar kolēģiem.

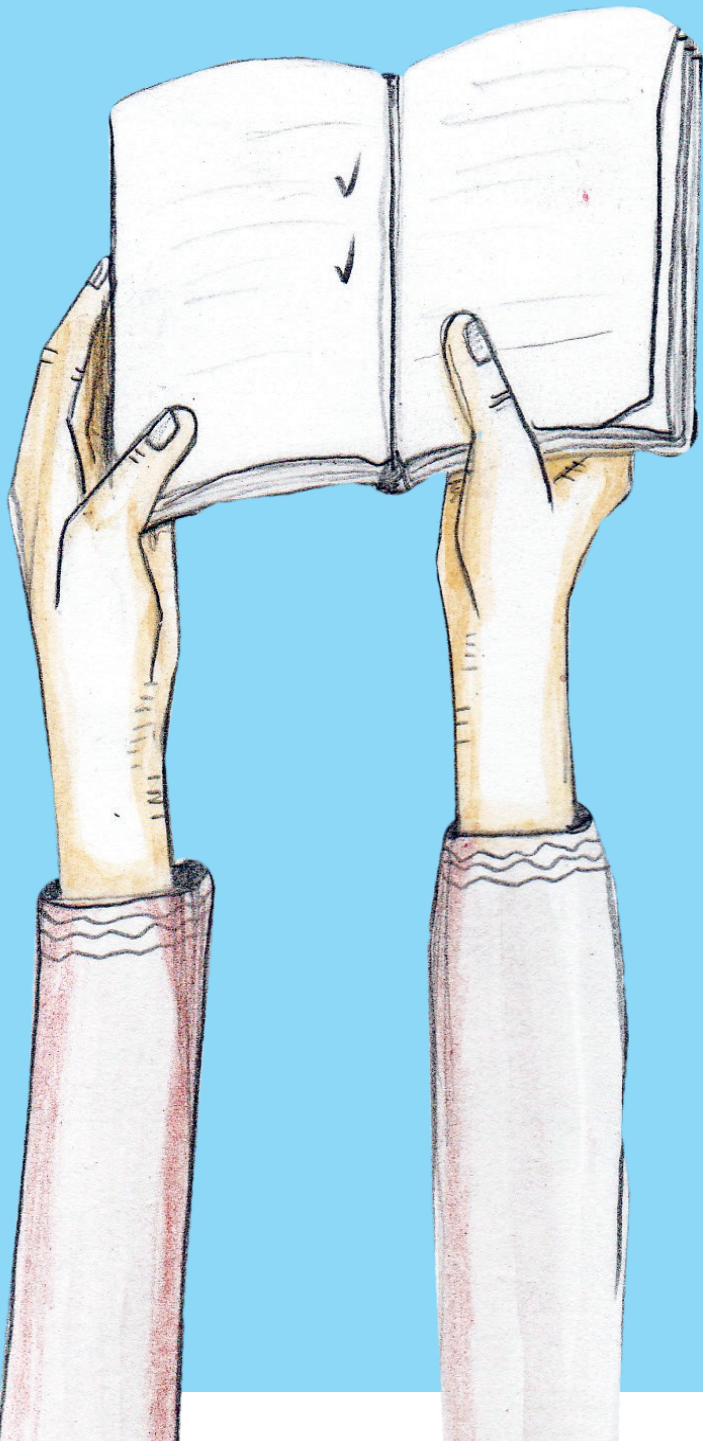
PROGRAMMAS IZKLĀSTS

Nr. p. k.	Sesijas nosaukums	Apraksts
1	Ievads apmācībā	Nosaka apmācības kontekstu un toni: sniedz pamatu kursam, iepazīstina ar galvenajām idejām un sniedz dalībniekiem iespēju tās izpētīt.
2	Bērnu tiesības, cilvēktiesības	Veido saikni starp bērnu tiesībām un dalībnieku pieredzi; iepazīstina ar BTK un Pamatprincipiem.
3	Dzīvība, izdzīvošana, attīstība	Izmanto gadījumu izpēti, lai apskatītu Pamatprincipu un tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību. Dalībnieki ņem vērā arī tiesības uz attīstību attiecībā uz bērniem, kas atstāj aprūpi.
4	Līdzdalība	Apskata bērna tiesības tikt sadzirdētam un piedalīties. Uzsvars ir uz efektīvu komunikāciju.
5	Bērna vislabākās intereses	Pārskata iepriekšējo dienu un sīkāk apskata 3. pamatprincipu: bērna vislabākās intereses. Dalībnieki apsver dažus faktorus, kas jāņem vērā, novērtējot bērna vislabākās intereses.
6	Nediskriminācija	Pārskata daudzus iepriekšējās sesijās apspriestos jautājumus un iepazīstina ar pozitīvās un negatīvās diskriminācijas ideju.
7	Stāšanās pretī izaicinājumam	Izpēta iespējas ideju pielietošanai praksē. Dalībnieki sagatavojas lomu spēlei un simulē sarunas, ar ko viņi, iespējams, saskarsies, atgriežoties darbā.
8	Virzīšanās uz priekšu	Pabeidz lomu spēli un izpēta tās atbilstību dalībnieku darbam. Apskata indivīdu un iestāžu tīklus, ar ko saskaras aprūpes speciālisti un kuri ir spējīgi sniegt atbalstu. Novērtēšana un apmācības noslēgšana.

SESIJA

Ievads
apmācībā

1

1. SESIJA.

IEVADS
APMĀCĪBĀ

Kopsavilkums

Šī sesija nosaka apmācības kontekstu un toni. Tā nodrošina pamatu kursam, iepazīstina ar galvenajām idejām un dod iespēju dalībniekiem tās savā starpā izpētīt.

Sesijas plāns

1	Sagaidīšana: iepazīšanās, īss šīs sesijas un kursa izklāsts	30 min
2	Prezentācija "Kāpēc bērnu tiesības ir svarīgas alternatīvajā aprūpē?"	20 min
3	Grupu darbs: dalībnieku iepazīšanās, cerības un raizes	20 min
4	Atgriezeniskā saite/diskusija par grupu darbu	20 min

Mērķi

- Iepazīstināt ar kursu, treneriem un dalībniekiem;
- Izcelt galvenās idejas un apmācības uzdevumus;
- Mudināt dalībniekus justies ērti attiecībā vienam pret otru un diskutēt par viņu sajūtām par kursu;
- Novērtēt dalībnieku zināšanu, cerību un raīžu līmeņus.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

- Vārdu nozīmītes dalībniekiem;
- Programmas un visu slaidu, kas tiks izmantoti prezentāciju laikā, kopijas (skatīt 18. un 23. lpp.);
- Tāfeles papīrs un marķieri grupu darbam;
- Pēc izvēles: nokopējiet informāciju par ANO Vadlinijām bērnu alternatīvajai aprūpei (109. lpp.);
- *Ja nepieciešams:* papildu pirmsnovērtēšanas veidlapas (112. lpp.).

Jums būs jāpārbauda, vai visi dalībnieki ir nodevuši pirmsnovērtēšanas veidlapu. Ja kāds nav to izdarījis, palūdziet to ātri aizpildīt pirms apmācības sākuma.

Norādījumi sesijām

Sagaidīšana: iepazīšanās, īss šīs sesijas un kursa izklāsts

1. Izmantojiet pirmās 20-30 minūtes, lai sveiktu dalībniekus, iepazīstinātu ar sadarbības partneriem un izskaidrotu galvenos satura jautājumus, apmācību mērķus un metodes.

- Pēc prezentācijas atstājiat apmēram 10 minūtes īsam dalībnieku iepazīšanās posmam. Paskaidrojiet, ka iespēja iepazīt vienam otru būs nākamajā sesijā.
- Pamatmateriāls piedāvā dažus apakšpunktus prezentācijai (23. lpp.).
- Mēģiniet atvēlēt laiku jebkādiem steidzamiem jautājumiem beigās, bet paskaidrojiet, ka tie lielākoties tiks risināti grupu darba laikā vēlāk šajā sesijā.

Padomi

Prezentācija "Kāpēc bērnu tiesības ir svarīgas alternatīvajā aprūpē?"

2. Nodrošiniat īsu pārskatu par cilvēktiesībām, bērnu tiesībām un to saistību ar alternatīvo aprūpi.

- Šīs īsās prezentācijas mērķis ir sniegt plašu pārskatu par galvenajām tēmām. Jautājumus, kas jāietver, skatīt 25. lpp.
- "Lietus pārbaude" atkārto dažus jautājumus no pirmsnovērtēšanas veidlapas: paskaidrojiet dalībniekiem, ka vispārīgs ieskats par katra izpratni ir noderīgs gan jums, gan viņiem.
- Mēģiniet atvēlēt laiku neatliekamiem jautājumiem beigās, bet paskaidrojiet, ka tie galvenokārt tiks risināti vēlāk grupu darba laikā.

Padomi

Grupu darbs: dalībnieku iepazīšanās, cerības un raizes

- Sadaliet dalībniekus 4-5 cilvēku lielās grupās un iedodiet katrai grupai tāfeles papīra lapu un uzdevumu sarakstu 23. lpp. Paskaidrojiet, ka šīs aktivitātes galvenais mērķis ir iepazīt vienam otru un dalīties domās par kursu.

Padomi

- Mēģiniet pārliecināties, ka cilvēki, kas viens otru jau pazīst, nestrādā vienā grupā.
- Paskaidrojiet, ka katrai grupai būs ne vairāk kā divas minūtes, lai izveidotu atgriezenisko saiti par viņu diskusiju. Pārliecinieties, ka viņi izvēlas pārstāvi, kas to izdarīs, – un rosiniet viņus veidot citiem viegli salasāmas darba lapas

Atgriezeniskā saite/diskusijas par grupu darbu

- Aiciniet grupas atpakaļ kopā un lūdziet pārstāvjus īsumā atstāstīt diskusijas. Mēģiniet pārliecināties, ka viņu prezentācijas ir īsas.
- Pēc grupu prezentācijām mēģiniet tās apkopot un sniegt atbildes reakciju uz lietām, ko viņi sagaida, un viņu raizēm. Paskaidrojiet, ka tām tiks pievērsta lielāka uzmanība apmācību laikā.

Padomi

- Pirms dalībnieku kopā aicināšanas jūs varat viņiem palūgt izstādīt telpā viņu darba lapas un dot laiku dalībniekiem apiet apkārt un apskatīties citu grupu darbus. Tas varētu saīsināt laiku, kas nepieciešams prezentācijām.
- Pārliecinieties, ka pamanāt lietas, kas tiek sagaidītas, un raizes – īpaši tās, kas parādās visbiežāk. Iespējams, jums būs nepieciešams veltīt laiku vēlāk programmā, lai pievērstu tām sevišķu uzmanību.

PAMATRESURSI

Ievads
apmācībā

Saturs

Uzdevumu lapa grupu darbam	23
Jautājumi ievadprezentācijai	23
Prezentācija par cilvēktiesībām un bērnu tiesībām	25

Uzdevumu lapa grupu darbam

Kopēt kā izdales materiālu vai parādīt uz ekrāna.

Sāciet ar to, ka iepazīstināt pārējos grupas biedrus ar sevi. Miniet jebkādas iepriekšējās apmācības vai pieredzi bērnu tiesībās.

Apspriediet ar savu grupu divus tālāk sniegtos jautājumus. Pierakstiet savas atbildes uz tāfeles papīra lapas.

1. JAUTĀJUMS. Balstoties uz prezentāciju un lietām, ko sagaidāt no šī kursa, kas padarītu šo apmācību noderīgu un atbilstošu jūsu darbam?

2. JAUTĀJUMS. Vai jums ir kādas raizes par kursu vai par bērnu tiesību izmantošanu jūsu darbā?

Jums vajadzēs izvēlēties tikai divus galvenos punktus no katra jautājuma, lai veidotu atgriezenisko saiti par visu grupu. Jums būs dotas tikai divas minūtes, lai ziņotu pārējiem!

Uzdevumu lapa

Jautājumi ievadprezentācijai

1. Sagaidīšana un iepazīšanās

- > Iepazīstiniet ar treneriem un sveiciniet dalībniekus.
- > Sniedziet apmācības kontekstu un paskaidrojiet, kāpēc jūsu pārstāvētā iestāde to uzskata par svarīgu.
- > Kā uz daļu no pamatkonteksta jūs varat atsaukties uz publikācijām “Bērnu tiesību nodrošināšana” un “Uzzini savas tiesības!”. Paskaidrojiet, ka atsauksieties uz šiem materiāliem visa kursa garumā – un dalībniekiem būtu vērtīgi iepazīties ar šīm divām publikācijām.

Piezīmes

2. Kāpēc šī apmācība ir svarīga?

Apmācība ir svarīga, jo bērnu tiesības ir svarīgas!

“Bērniem ir vājāka pozīcija sabiedrībā, un bērnu tiesības sniedz viņiem nelielu aizsardzību. Bet tās viņus aizsargā tikai tad, ja viņi par tām zina un viņiem ir kāds, kas var atbalstīt, ja tiesības tiek pārkāptas”.

Jaunietis alternatīvajā aprūpē

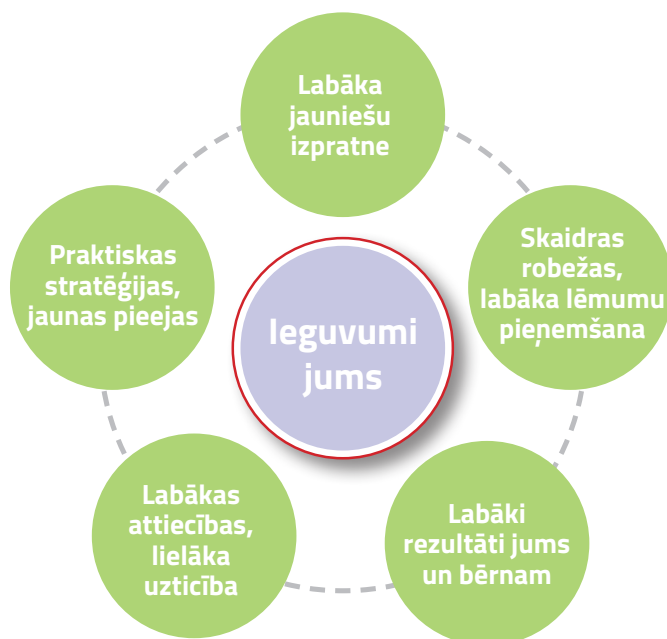
- Visiem bērniem ir cilvēktiesības: tās ir zināmas kā **bērnu tiesības**.
- Bērni alternatīvajā aprūpē bieži uzskata, ka viņu tiesības tiek **pārkāptas**.
- Aprūpes speciālistiem ir **nozīmīga loma**, lai nodrošinātu viņu aprūpē esošo bērnu tiesību pienācīgu ievērošanu.
- Aprūpes speciālistiem ir arī noteikti **pienākumi**, lai pildītu šo lomu, saskaņā ar nacionālajiem un starptautiskajiem likumiem.
- Vairākas starptautiskas organizācijas, tajā skaitā ANO, Eiropas Padome un Eiropas Komisija, ir izdevušas rekomendācijas, lai aprūpes procesā tiktu nodrošinātas bērnu tiesības

Piezīmes

- > Jūs varat piedāvāt informāciju par ANO Vadlīnijām bērniem alternatīvajā aprūpē – vai nodrošināt 109. lpp. kā izdales materiālu dalībniekiem.
- > Jums vajadzētu norādīt dalībniekiem uz 8.-10. lpp. no “Bērnu tiesību nodrošināšana”, kas apskata iemeslus bērnu tiesību pieejas pieņemšanai.

3. Kursa mērķi un mācīšanās uzdevumi

Mēs ceram, ka šī kursa beigās...

- jums būs labāka **izpratne** par bērnu tiesībām un cilvēktiesībām – un par to, kāpēc tās ir svarīgas;
- jūs **būsiat spējīgs noteikt** bērnu tiesību ierobežojumus vai pārkāpumus savā darbā;
- jūs **konstatēsiet** tipiskus pārkāpumus, kurus jauniešiem jūsu aprūpē iespējams piedzīvot;
- jūs **novērtēsiet vajadzību** ņemt vērā bērnu tiesības savā darbā;
- jūs redzēsiet, ka uz bērnu tiesībām balstīta pieeja var **palīdzēt** jūsu darbā;
- jūs zināsi, kā **īstenot** bērnu tiesības savā praksē.

Mēs sasniedzam labus rezultātus, kad strādājam kopā!
Mēs redzam sava darba rezultātus!

Sociālais darbinieks Horvātijā

Bērnu tiesību nodrošināšana, 11. lpp.

4. Kā mēs strādāsim?

- Apmācība būs diskusijas veidā: jūsu aktīva piedalīšanās ir būtiska!
- Mēs nodrošināsim pamatinformāciju ar prezentācijām, bet liela daļa apmācību būs saistīta ar jūsu darbu grupās kopā ar citiem dalībniekiem.
- Mēs centīsimies risināt visus jautājumus, kas jums radīsies.
- Mēs vēlētos dzirdēt par jūsu pieredzi un par jūsu raizēm.
- Mēs cienīsim jūsu uzskatus, raizes un dažādos zināšanu līmeņus grupā: neviens netiks nosodīts par sava viedokļa izteikšanu. Patiesībā – mēs ļoti aicinām to darīt!

Mēs neaizmirsīsim jūsu tiesības: pieaugušajiem arī ir cilvēktiesības! Mēs novērtējam, ka aprūpes speciālistiem ir pienākumi, ko sabiedrība ne vienmēr atzīst. Šīs apmācība ir daļēji paredzēta jūsu atbalstam: tai nevajadzētu radīt papildu apgrūtinājumus.

SVARĪGI!

5. Kursa apraksts

- > Izskatiet divu dienu programmu: izmantojiet tabulu 18. lpp. un izklāstiet atlikušo sesijas struktūru.
- > Paskaidrojiet, ka šis kurss ir ļoti intensīvs! Tajā ir aptverts liels informācijas daudzums, kas jāsniedz īsu prezentāciju virknē. Brīdiniet dalībniekus, ka dažkārt trūks laika un nāksies saīsināt diskusijas.
- > Pajautājiet, vai nav radušies jautājumi.

Piezīmes

Prezentācija par cilvēktiesībām un bērnu tiesībām

6. Cilvēktiesību “lietus pārbaude”

- > Izmantojiet pirmos 3 jautājumus, lai novērtētu zināšanu un pieredzes līmeni grupā. Varat palūgt cilvēkiem, lai paceļ roku pēc viņiem piemērotākās atbildes.
- > Iedrošiniet dalībniekus atbildēt, cik vien godīgi viņi spēj.

Piezīmes

Cilvēktiesību lietus pārbaude

Kā Jūs vērtētu savu izpratni par bērnu tiesībām?

Izcili

☐

Labi

☐

Pamata

☐

1. JAUTĀJUMS

Cilvēktiesību lietus pārbaude

Kā Jūs vērtētu savu izpratni par bērnu tiesībām?

Izcili

☐

Labi

☐

Pamata

☐

2. JAUTĀJUMS

Cilvēktiesību lietus pārbaude

Cik bieži Jūs izmantojat bērnu tiesības savā darbā?

Visu laiku

☐

Dažreiz

☐

(Gandrīz) nekad

☐

3. JAUTĀJUMS

7. Kas ir cilvēktiesības?

- Cilvēktiesības pieder indivīdiem un veido pienākumus valdībām un valsts amatpersonām. Šajā ziņā tās nav līdzīgas nevienam citam likumam!
- Tās ir balstītas uz universālām vērtībām – tādas kā brīvība, vienlīdzība un cieņa.
- Tās visiem nodrošina minimālo aizsardzības līmeni.
- Tās ir rezultāts pastāvīgām cīņām un taisnīgas izturēšanās kampaņām vairāku gadu garumā un visā pasaulē.
- Visas valdības pasaulē tās ir pieņēmušas un tagad tās ir noteiktas likumā.

8. Cilvēktiesību likums

Cilvēktiesības pastāv:

- starptautiskā līmenī:** ANO līmenī;
- reģionālā līmenī:** Eiropas līmenī;
- nacionālā (iekšzemes) līmenī:** Konstitūcijā vai Pamattiesībās.

Nav svarīgi, no kuras valsts jūs esat, – jūsu tiesības un bērnu, par kuriem jūs rūpējaties, tiesības tiek aizsargātas visos trīs līmeņos.

Starptautiskā aizsardzība

Apvienotās Nācijas (ANO)

Reģionālā aizsardzība

Eiropas Padome (EP)

Iekšzemes aizsardzība

Nacionālie likumi

- Jūs varētu minēt jebkādu nacionālo likumu, kas aizsargā cilvēktiesības
- Nacionālie likumi, kas aizsargā bērnu tiesības, ir aprakstīti nākamajā sesijā.

Piezīmes

9. Kas ir bērnu tiesības?

“Bērnam viņa fiziskā un garīgā brieduma trūkuma dēļ ir nepieciešama īpaša aizsardzība un gādība, ieskaitot arī pienācīgu tiesisko aizsardzību kā pirms, tā arī pēc dzimšanas.”

ANO Deklarācija par bērnu tiesībām, 1959. gads

- Bērniem nav vairāk tiesību kā pieaugušajiem: viņiem ir **tādas pašas** cilvēktiesības.
- Taču bērniem, tāpat kā dažām citām grupām, nepieciešama **īpaša uzmanība**, lai nodrošinātu, ka viņu tiesības tiek pienācīgi ievērotas: bērnu tiesības nodrošina šo papildu atbalstu.
- Ir atzīts, ka bērniem alternatīvajā aprūpē nepieciešama **īpaša gādība** un uzmanība, lai viņu tiesības tiktu ievērotas.

20. pants, BTK

“Bērnam, kuram īslaicīgi vai pastāvīgi nav savas ģimenes vai kuru viņa paša interesēs nedrīkst atstāt ģimenē, ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību...”

- Jūs varētu piedāvāt piemērus 3. punktam:

- Bērniem alternatīvajā aprūpē nepieciešami īpaši pasākumi, lai satiktu bioloģisko māti vai ģimeni.
- Viņi bieži cieš no diskriminācijas tā fakta dēļ, ka viņi ir aprūpē.
- Viņiem ne vienmēr ir “uzticības persona”, pie kuras viņi varētu vērsties, pieņemot lēmumus.

Piezīmes

10. Bērnu tiesības starptautiskajos tiesību aktos

- Bērnu tiesības starptautiski aizsargā **Konvencija par bērnu tiesībām (BTK)**.
- ANO ir izveidojusi **Vadlīniju** kopumu bērniem alternatīvajā aprūpē: tās ir vadlīnijas politikas veidotājiem, lai uzlabotu BTK bērniem alternatīvajā aprūpē īstenošanu.

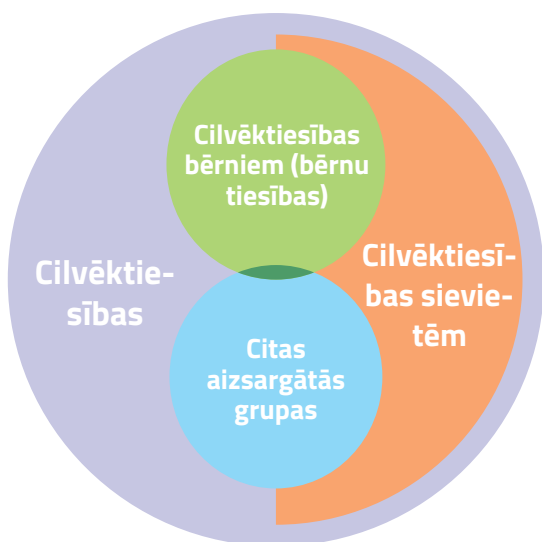
- Plašāka informācija par ANO Vadlīnijām atrodama 109. lpp. SOS Bērnu ciemati izveidojuši noderīgu resursu, lai palīdzētu šo Vadlīniju īstenošanā. Tas atrodams šeit: <http://www.alternativecareguidelines.org/>

- Jūs varētu atgādināt dalībniekiem, kas visi cilvēktiesību līgumi un likumi attiecas uz bērniem, kā arī uz pieaugušajiem – piem., Vispārējā cilvēktiesību deklarācija (VCD), Eiropas Cilvēktiesību konvencija (ECK), Eiropas Sociālā Harta (ESH) utt.

Piezīmes

11. Cilvēktiesības citām aizsargātām grupām

- Arī citas grupas, neskaitot bērnus, tikušas atzītas par tādām, kurām nepieciešama īpaša palīdzība, lai nodrošinātu viņu tiesības.

Dažas no šīm grupām ietver:

- sievietes (un meitenes);
- cilvēkus ar invaliditāti;
- nacionālās vai etniskās minoritātes;
- migrējošos strādniekus u.c.

Tas ir svarīgi, jo daudzi bērni alternatīvajā aprūpē pieder pie vairāk nekā vienas aizsargātās kategorijas – piemēram, bērns var būt invalīds, sieviešu dzimuma pārstāvis un etniskajai minoritātei piederīgais.

12. Bērnu tiesības nacionālā līmenī

Piezīmes

Ja laiks atļauj, sniedziet dalībniekiem nedaudz informācijas par bērnu tiesību aizsardzības notikumiem jūsu valstī.

13. Kāpēc bērnu tiesības ir svarīgas alternatīvajā aprūpē?

- Jo visiem bērniem ir tiesības: bērni alternatīvajā aprūpē ir pelnījuši **tādas pašas iespējas un tādu pašu cieņpilnu** izturēšanos kā bērni, kas dzīvo bioloģiskajās ģimenēs.
- Jo bērni aprūpē var būt īpaši viegli ievainojami un tiem **nepieciešama palīdzība un atbalsts**.
- Jo neskaitāmi iesniegumi un izmeklēšanas ir atklājušas gadījumus, kad tiek **pārkāptas alternatīvajā aprūpē dzīvojošo bērnu tiesības**. Dažkārt šie pārkāpumi ir strukturāli vai sistēmiski.
- Jo jebkuram par bērna aprūpi atbildīgajam ir noteikti **pienākumi** saskaņā ar cilvēktiesību likumu: aprūpes speciālistiem ir jāzina bērnu tiesības, lai spētu nodrošināt, ka bērns ir pienācīgi aizsargāts.
- Jo bērns, kuras tiesības tiek pienācīgi ievērotas, **plauks un zels**.

Gadījuma izpēte: kumulatīvi pārkāpumi

Bērnu seksuāli izmantoja cits bērns aprūpes vietā. Izmantotājs tajā laikā bija nepilngadīgs, tāpēc nevarēja tikt nekavējoties pārvietots. Upurim 6 mēnešus bija jāpaliek tajā pašā vietā, kur viņa pāridarītājam.

Jums ir noteikts pienākums nodrošināt, ka jūsu aprūpē esošo bērnu tiesības tiek ievērotas.

SVARĪGI!

14. Ko tas nozīmē jūsu darbam?

Cilvēktiesību pienākumi nosaka, ka cilvēki, kas ir atbildīgi par bērnu aprūpi:

- zina un **ievēro** bērnu tiesības: neviens nedrīkst aktīvi pārkāpt bērnu tiesības. Nezināšana nav attaisnojums!
- aizsargā** bērnus no iespējamajiem pārkāpumiem: ir pienākums rīkoties, kad iespējams novērst iespējamo pārkāpumu.
- īsteno** bērnu tiesības: politikas, procedūras un vadlīnijas jāveido tā, lai bērni varētu izmantot visas savas tiesības. Tas ietver efektīva kontroles un sūdzību mehānisma esamību.

IEVĒRO

AIZSARGĀ

ĪSTENO

- > Paskaidrojiet, ka apmācību laikā tiks izpētīti praktiski piemēri un stratēģijas saistībā ar šiem punktiem.
- > Ja laiks atļauj, izmantojiet citātus vai piemērus, kas atrodami tālāk, lai ilustrētu dažus no šiem punktiem.

Piezīmes

Piemēri, kas skar tiesības

Jauniešu balsis

“Es ilgojos pēc savas ģimenes. Īstenībā es nekad neesmu viņus saticis. Esmu redzējis viņus tikai bildē, ko viņi man atsūtīja.”

“Kad mūs aizsūtīja uz jauniešu māju, mūsu viedoklis par to, uz kuru māju sūtīt, netika ņemts vērā. Viņi nedomāja, ka brāļiem un māsām jāpaliek kopā.”

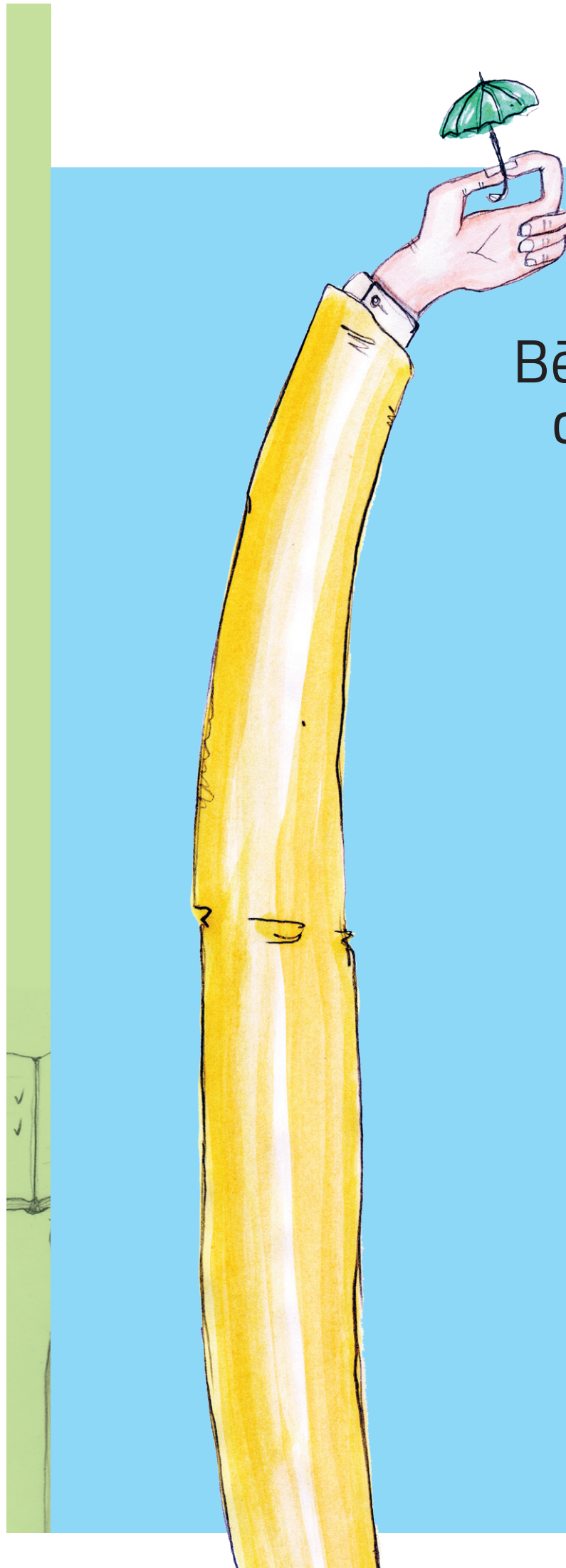
“Viens bērns slikti uzvedās. Viņš uz dieņu tika atstāts bez ēdiena; viņa tiesības uz ēdienu netika ievērotas.”

“Man vienmēr ir bijusi nepatīkama sajūta, ka man ir “atņemts” mans privātums.”

SESIJA

Bērnu tiesības, cilvēktiesības

2

2. SESIJA.

BĒRNU TIESĪBAS, CIVĒKTIESĪBAS

Kopsavilkums

Šī sesija veidota, lai sāktu veidot saikni starp bērnu tiesībām un dalībnieku personīgo pieredzi un lai iepazīstinātu ar Konvencijas par bērnu tiesībām (BTK) pamatprincipiem.

Sesijas plāns

1	Ievads un pārdomas: ko bērnam nozīmē alternatīvā aprūpe?	10 min
2	Neliela grupu aktivitāte: - „Deklarācijas” sastādīšana, - tiesību kartēšana BTK	45 min
3	Rezultātu galerija un kopsavilkums	25 min
4	Noslēguma prezentācija “BTK un tās pamatprincipi”	10 min

Mērķi

- Pārdomāt tiesības, kam nepieciešama aizsardzība alternatīvajā aprūpē;
- Iepazīties ar Konvenciju par bērnu tiesībām (BTK) un tās Pamatprincipiem;
- Izpētīt vērtības un principus, kas virza dalībnieku darbu;
- Uzsvērt saikni starp dalībnieku vērtībām un bērnu tiesību pamatvērtībām.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

- Tāfeles papīrs un marķieri;
- BTK kopijas (saīsinātā versija – skatīt 1. pielikumu);
- Slaidi prezentācijai (skatīt 29. lpp.);
- PĒC IZVĒLES: BTK pilnā versija.

Norādījumi sesijai

Ievads un pārdomas: ko bērnam nozīmē alternatīvā aprūpe?

1. Uzdodiet visiem padomāt par viņiem tuvu bērnu; tas var būt viņu pašu bērns, māsas vai brāļa bērns, vai jebkurš cits bērns, ar kuru viņiem ir cieša emocionālā saikne. Paskaidrojiet, ka nākamajā aktivitātē viņiem būs jāiedomājas, ka ticis pieņemts lēmums ievietot šo bērnu aprūpē.
2. Dodiet dalībniekiem pāris minūtes klusām pārdomām par to, ko tas nozīmē bērnam, un par jebkādam raizēm, kas viņiem var būt.

Neliela grupu aktivitāte:
1) “Deklarācijas sastādīšana”

3. Pēc pāris minūtēm sadaliet dalībniekus 4-5 cilvēku lielās grupās. Iedodiet katrai grupai marķierus un tāfeles papīru. Paskaidrojiet, ka grupām būs 20 minūtes laika, lai sastādītu sarakstu ar lietām, kuras viņi vēlētos, lai tās būtu garantētas bērnam viņa jaunajās mājās. Pasakiet viņiem, ka tā ir viņu Bērnu tiesību deklarācija!

- Jūs varat uzdot dalībniekiem padomāt par “sarkanajām līnijām”, kuras viņi noteiktu, lai cilvēki, kas rūpējas par bērnu, tās nepārkāptu.

- Iedrošiniet viņus domāt par lietām, ko cilvēkiem, kas aprūpē bērnu, vajadzētu darīt, kā arī par lietām, ko **nevajadzētu** darīt.

Padomi

Neliela grupu aktivitāte:
2) Tiesību kartēšana BTK

4. Pievērsiet dalībnieku uzmanību apmēram pēc 20 minūtēm. Paskaidrojiet, ka tādās pašās grupās viņiem tagad būs iespēja salīdzināt viņu “deklarāciju” ar Konvenciju par bērnu tiesībām (BTK).
5. Izdaliet BTK kopijas (saīsinātā versija – skatīt 108. lpp) un uzdodiet grupām to pārlasīt un atzīmēt līdzības un atšķirības starp šo dokumentu un viņu iepriekš sastādīto sarakstu. Palūdziet, lai viņi mēģina to pierakstīt uz sava tāfeles papīra tā, lai tas būtu saprotams citām grupām.
 - > Kuri punkti sakrīt?
 - > Kādas ir atšķirības?
 - > Vai Konvencijā ir kādas tiesības, ko viņi nesaprot (vai kurām viņi nepiekrīt)?

Padomi

- Jums vajadzētu brīdināt dalībniekus par to, ka tā ir saīsinātā versija.
- Ja ir vēlēšanās, pēc aktivitātes Jūs varat izdalīt Konvencijas pilnās versijas kopijas, lai viņiem būtu, uz ko atsaukties.

Rezultātu galerija un kopsavilkums

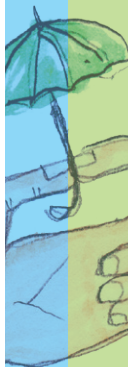
6. Kad grupas ir pabeigušas salīdzināt savu sarakstu ar BTK, aiciniet viņus telpā uz sienām novietot savas tāfeles papīra lapas. Dodiet aptuveni 5 minūtes laika, lai visi varētu apiet apkārt un paskatīties uz citu grupu darbiem.
7. Pēc tam sasauciet visus kopā vispārīgai diskusijai par uzdevumu. Izmantojiet kādu no nākamajiem jautājumiem, lai virzītu diskusiju.

Jautājumi kopsavilkumam

- Kā jums patika aktivitāte? Vai tā bija noderīga?
- Cik lielā mērā jūsu deklarācija saskanēja ar BTK pantiem? Kādas bija galvenās atšķirības?
- Vai jūs pamanījāt nozīmīgas atšķirības starp savām darba lapām un citu grupu darba lapām?
- Vai BTK bija kādi panti, ko jūs nesapratāt vai kuriem jūs nepiekritāt?

Noslēguma prezentācija “BTK un tās pamatprincipi”

8. Noslēdziet sesiju, iepazīstinot ar četriem BTK pamatprincipiem. Paskaidrojiet, ka katrs no šiem principiem tiks izskatīts nākamajās četrās sesijās. Izmantojiet piezīmes no pamatinformācijas 37. lpp.

PAMATRESURSI

Bērnu tiesības, cilvēktiesības

Prezentācija “Konvencija par bērnu tiesībām”**1. Par Konvenciju**

- Apvienoto Nāciju Organizācija pieņēma Konvenciju par bērnu tiesībām (BTK) 1989. gadā. Tā kļuva par daļu no starptautiskajām tiesībām 1990. gadā.
- Tas ir juridiski saistošs līgums. Valstīm, kas ir parakstījušas un apstiprinājušas līgumu saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, ir pienākums to realizēt.
- BTK ir visbiežāk apstiprinātais cilvēktiesību līgums pasaulē. Vienīgā valsts, kas nav to apstiprinājusi, ir ASV!
- Konvencijā jēdziens “bērns” tiek attiecināts uz visiem, kas nav sasnieguši 18 gadu vecumu.

2. Bērnu tiesības nacionālajos tiesību aktos

- > Ja laiks atļauj, sniedziet dalībniekiem nedaudz informācijas par likumiem jūsu valstī, kas aizsargā bērnu tiesības.

Piezīmes**3. Kā BTK palīdz?**

- Bērni ir atzīti kā īpaši viegli ievainojami un kā tādi, kam nepieciešama palīdzība. BTK nodrošina, ka viņi saņem nepieciešamo atbalstu, lai izmantotu savas tiesības.
- BTK mums atgādina, ka bērni nav tikai īpaši viegli ievainojami un ar nepieciešamību pēc pieaugušo palīdzības: bērni ir cilvēki! Viņiem jāsniedz autonomija un kontrole pār pašu dzīvēm.
- BTK mums atgādina, ka visas cilvēktiesības ir vienlīdz svarīgas: nav “prioritāru tiesību”.
- BTK nodrošina vienotu tiesisko un ētisko regulējumu bērniem visa pasaulē. Šis vienotais regulējums kalpo kā atbalsta punkts progresā pārraudzīšanai un pārkāpumu pārbaudīšanai.
- BTK veido atbildības sistēmu: gala rezultātā valdības ir atbildīgas par bērnu tiesību ievērošanas nodrošināšanu, bet citiem pieaugušajiem arī ir pienākumi saskaņā ar BTK

Aprūpes speciālisti pilda pienākumus saskaņā ar BTK – vienalga, vai viņi strādā pašvaldības iestādē vai privātā organizācijā.

SVARĪGI!

Piezīmes

- > 3. punkts: BTK bija pirmais starptautiskais līgums, kas aptvēra cilvēktiesības pilnā apjomā. Citi līgumi iekļāva dažas tiesību kategorijas, bet ne visas.
- > Saistībā ar atbildībām Jūs varētu minēt atbildību mehānisma nozīmīgumu. Tas ietver efektīvas pārraudzīšanas procedūras un sūdzību mehānismus, par kuriem jaunieši zina un kuriem viņiem ir iespējams izmantot. Uz sūdzībām jāreaģē!

4. Kā BTK strādā?

- Katrus 5 gadus valstīm, kas parakstījušās, ir jāiesniedz ziņojums ANO Bērnu tiesību komitejai. Komiteja sastāv no 18 ekspertiem no dažādām valstīm.
- Valdībām jāatskaitās par atbilstību līgumam:
 - > viņiem jāparāda, ka nav nopietnu bērnu tiesību **pārkāpumu**;
 - > viņiem jābūt pareizam **tiesiskajam un politiskajam regulējumam**, lai nodrošinātu bērnu tiesību ievērošanu;
 - > viņiem jāparāda, ka viņiem ir sistēmas **pārraudzīšanai** un jebkura pārkāpuma efektīvai risināšanai.
- Citas organizācijas – NVO – arī drīkst iesniegt savus ziņojumus Komitejai. Šie ziņojumi parasti ir daudz kritiskāki nekā valdības ziņojums!

SVARĪGI!

Ja jaunieši baidās sūdzēties vai nezina, kā to darīt; ja uz sūdzībām netiek reaģēts vai jaunieši nevar apšaubīt pieņemtos lēmumus – tad viņa tiesības netiek pienācīgi ievērotas.

5. Kuras tiesības?

Tiesības Konvencijā var iedalīt trīs galvenajās kategorijās.

Aizsardzības tiesības

- Tās nodrošina, ka bērns tiks pasargāts no ļaunprātīgas izmantošanas, ekspluatācijas un cita veida kaitējuma.

Nodrošināšanas tiesības

- Šīs tiesības ietver tādas tiesības kā tiesības uz identitāti, piederību un tiesības būt daļai no ģimenes, tiesības tikt nodrošinātam ar veselības aprūpi, izglītību, pajumti, kvalitatīviem aprūpes apstākļiem, ja nepieciešams, utt.

Līdzdalības tiesības

- Šīs tiesības, iespējams, bija galvenā Konvencijas inovācija: tās atzīst bērnu tiesības iesaistīties lēmumu pieņemšanā, tiesības tikt uzklautiem, tiesības saņemt informāciju, un pāri visam – tiesības uz adekvātu privātumu.

Gadījuma izpēte: līdzdalības tiesības

Divi 9 un 11 gadus veci brāļi bija dzīvojuši alternatīvās aprūpes iestādē 5 gadus. Veselu gadu viņi nebija ne satikušies, ne arī kontaktējušies ar savu bioloģisko māti.

Viņi bija labi integrējušies savā aprūpes iestādē un vietējā skolā, un viņiem bija iespējams uzturēt regulārus kontaktus ar vēl vienu brāli, kas bija ievietots tuvumā esošajā iestādē bērniem ar psiholoģiskām grūtībām.

Pēc 5 gadiem šie divi brāļi tika aizsūtīti uz 3 nedēļas garām brīvdienām pie viesģimenes, kas atradās netālu no viņu bioloģiskās mātes dzīvesvietas. Mērķis bija, lai viņi satiek savu māti, lai varētu izvērtēt atjaunotā kontakta un, iespējams, atgriešanās dzīvošanai ar viņu pēc gada vai diviem, vēlamību.

Patiesībā, zēni tā arī nekad neatgriezās savā aprūpes iestādē. Sociālie darbinieki, neiepazīnušies ar viņu lietu, nolēma ievietot bērnus jaunā viesģimenē bez konsultēšanās ar kādu no sākotnējās aprūpes iestādes – un bez garantijas, ka bioloģiskā māte būtu gatava veidot attiecības ar saviem bērniem. Abiem zēniem pat nebija iespējas atgriezties, lai paņemtu savas lietas un atvadītos no draugiem, ko viņi pazina 5 gadus. Viņu jaunajā dzīvesvietā netika veikti nekādi pasākumi, lai atļautu viņiem saglabāt kontaktus ar vecajiem draugiem vai – vēl svarīgāk – ar viņu brāli.

6. Pamatprincipi

- Bērnu tiesību Komiteja ir noteikusi konkrētus galvenos pantus par “pamatprincipiem”. Šie četri pamatprincipi liek pamatus Konvencijai un nodrošina vadošu struktūru Konvencijas izpratnei kopumā.

“Esmu imigrants... Arī man ir tiesības būt pilsonim, pret kuru izturas tāpat kā pret citiem.”

Pamatprincips: tiesības uz nediskrimināciju

2. pants

Bērnu tiesības **universāli** attiecas uz **visiem** bērniem. Bērnam nekad nevajadzētu ciest no diskriminācijas dzimuma, rases, spēju, dzimtās valodas vai jebkāda cita iemesla dēļ. Ir tādi pienākumi, kas nosaka, ka ir jānodrošina, ka pret bērniem nekad neizturas negodīgi, un dažkārt tas nozīmē citādu izturēšanos pret bērnu, kurš ir atpalicis salīdzinājumā ar citiem.

Pamatprincips: bērna vislabākās intereses

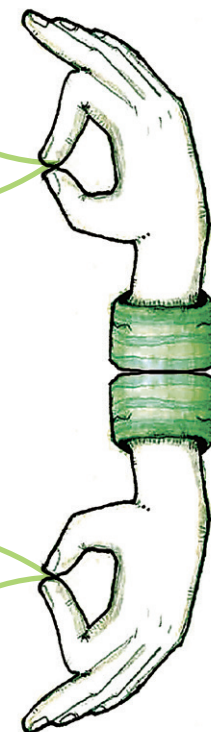
3. pants

“Bērna vislabākajām interesēm” vienmēr jābūt **primārajam apsvērumam**, pieņemot lēmumus, kas var viņus ietekmēt. Tas pieaugušajiem uzliek pienākumu izvērtēt lēmuma ietekmi uz bērniem, kurus tas skar, un nodrošināt, ka viņu interesēm tiek dota priekšroka.

Pamatprincips: tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību

6. pants

Valdībām ir pienākums nodrošināt, ka bērni **dzīvo un attīstās veselīgi**. Tas ietver ne tikai viņu pasargāšanu no draudiem dzīvībai, **bet arī maksimālu iespēju, lai sasniegtu savu potenciālu, došanu**.

Pamatprincips: līdzdalība (un bērna tiesības tikt uzklautam)

12. pants

Iepriekš minētās "līdzdalības tiesības" ir pietiekami svarīgas, lai tās tiktu uzskatītas par pamata principu visā Konvencijā. Tās uzsver bērna kā personas, kuras autonomija un cieņa ir jārespektē, uzskatus – tieši tā, kā tas tiek darīts pieaugušajiem.

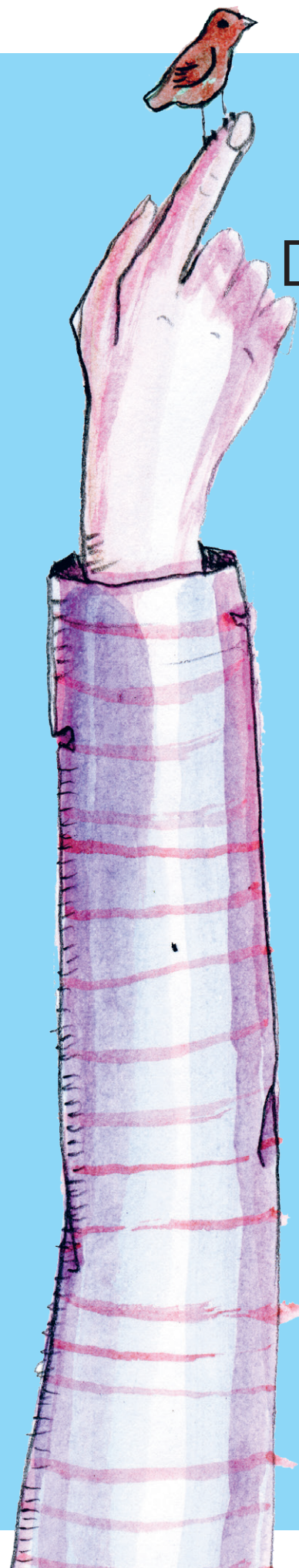
Piezīmes

- > Pasakiet dalībniekiem, ka šie pamatprincipi tiks izpētīti vēlāk apmācības gaitā.
- > Jūs varat izmantot savas valsts piemērus, lai ilustrētu tiesības

SESIJA

Dzīvība, izdzīvošana, attīstība

3

3. SESIJA

DZĪVĪBA, IZDZĪVOŠANA, ATTĪSTĪBA

Kopsavilkums

Šī sesija izmanto gadījuma izpēti, lai apskatītu pamatprincipu un tiesības uz dzīvi, dzīvību un attīstību. Dalībnieki apsver arī tiesības uz attīstību saistībā ar bērniem, kas atstāj aprūpi.

Sesijas plāns

1	Prezentācija "Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību"	20 min
2	Grupas apspriede: tiesību uz attīstību izvērtēšana	20 min
3	Iepazīstināšana ar gadījuma izpēti: Ekokartes aktivitāte	20 min
4	Atgriezeniskā saite/diskusija par grupu darbu	20 min

Mērķi

- Izpētīt pamatprincipu un tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību;
- Apsvērt attīstības vajadzības jauniešiem aprūpē;
- Apspriest reālu gadījumu, kad bērna tiesības uz dzīvību un attīstību tika apdraudētas.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

- Sagatavojiet gadījuma izpēti un darba lapu kopijas (48. lpp.);
- Sagatavojiet papildu slaidus prezentācijai (43. lpp.);
- Dalībniekiem būs nepieciešams tāfeles papīrs un marķieri.

Norādījumi sesijai

Prezentācija "Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību"

- Atgādiniet dalībniekiem četrus Konvencijas pamatprincipus. Pajautājiet, vai viņi var tos nosaukt (bez skatīšanās pierakstos!).
- Paskaidrojiet, ka šī sesija pētīs tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību – gan kā tiesības, gan kā principu.
- Sāciet ar prezentāciju 43. lpp.

Grupas apspriede: tiesību uz attīstību izvērtēšana

- Prezentācijas beigās lūdziet dalībniekiem 10 minūtes apspriest "tiesību uz attīstību" ideju ar blakussēdētāju. Aiciniet viņus koncentrēties uz bērniem, kas gatavojas atstāt aprūpi: atgādiniet viņiem, ka, ja šo bērnu tiesības uz attīstību ir ievērotas, viņiem jābūt tādām pašām iespējām kā bērniem ārpus aprūpes sistēmas; un viņiem jābūt tikpat spējīgiem saņemt šīs iespējas.

Domājiet par bērniem, kas grasās atstāt aprūpes sistēmu.

- Ar kādiem izaicinājumiem viņi, visticamāk, saskarsies?
- Vai citāda pieeja vai laicīgāka koncentrēšanās uz viņu dzīvēm varētu palīdzēt labāk sagatavoties šiem izaicinājumiem?

**Jautājumi
grupu
apspriedei**

- Jūs varētu pārliecināt dalībniekus, ka izaicinājumus, ar kuriem saskaras bērni, kas atstāj aprūpi, nekad nevajadzētu uzskatīt par viena individuāla aprūpes speciālista "neveiksmi". Konkrētās grūtības, ar ko bērni saskaras, visticamāk, ir vairāku faktoru rezultāts, daudzi no kuriem ir ārpus aprūpes speciālistu kontroles.
- Uzsveriet, ka nesagaidāt, ka viņi spēs atrisināt visas šīs problēmas patstāvīgi, bet gan tikai izpētīt alternatīvas pieejas vai akcentus.

Padomi

- Pajautājiet viedokli kādam no pāriem. Paskaidrojiet, ka nākamajā aktivitātē tiks izmantota gadījuma izpēte, lai apskatītu kādu no konfliktiem, kas var rasties starp konkurējošām tiesībām.

Iepazīstināšana ar gadījuma izpēti: Ekokartes aktivitāte

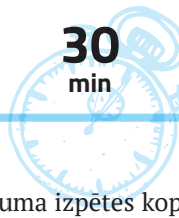

- Pajautājiet, vai kādam ir pazīstama “ekokartes” ideja. Paskaidrojiet, ka tā ir viena no aktivitātēm, kas ir iekļauta “Uzzini savas tiesības!” brošūrā jauniešiem izpildīšanai. Norādiet uz 23. lpp. brošūrā “Uzzini savas tiesības!”, kur šis rīks ir izskaidrots jauniešiem. Paskaidrojiet viņiem, ka mēs to izmantosim, lai apskatītu tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību bērnam ar smagām uzvedības problēmām.
- Izlasiet gadījuma izpēti 48. lpp. pamatresursos (vai izmantojiet paši savu gadījumu izpēti). Pēc tam izmantojiet lielo ekokartes attēlu 47. lpp., lai ierakstītu dažas no Džeimsa attiecībām par aprakstīto periodu. Lūdziet visas grupas ieguldījumu diagrammas aizpildīšanā.

Padomi

- Ja diagramma ietver tikai negatīvas attiecības, mudiniet dalībniekus izdomāt citus cilvēkus, kas figurē Džeimsa dzīvē, bet nav minēti gadījuma izpētē.
- Pajautājiet, vai ir iespējams, ka Džeimsa dzīvē nebija cilvēku, kas bija viņam svarīgi un sniedza viņam enerģiju. Pievienojiet pāris iespējamās idejas par cilvēkiem, kuriem varētu būt bijusi šāda loma.

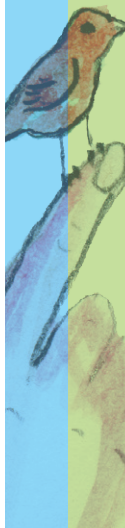
Atgriezeniskā saite/diskusija par grupu darbu

- Sadaliet dalībniekus 4-5 cilvēku lielās grupās un iedodiet viņiem gadījuma izpētes kopiju un darba lapu (48. lpp.). Lūdziet viņus 20 minūtes apspriest jautājumus savās grupās.
- Sesijas pēdējās 10 minūtēs aiciniet grupas īsi pastāstīt par viņu diskusijām. Pārliecinieties, ka viņi izmanto dotās 2 minūtes!

Padomi

- Ja grupu viedokļi par padarīto visas sesijas laikā ir skopi, atgādiniet dalībniekiem, kas šo mazo grupu diskusiju mērķis nav nonākt pie “pareizām” atbildēm, kuras vēlāk trenerim “jāpārbauda”! Drīzāk mērķis ir izpētīt idejas kopā ar kolēģiem.
- Jūs varētu apstaigāt grupas, kamēr tās strādā, lai sniegtu nelielu palīdzību, ja nepieciešams.

PAMATRESURSI

Dzīvība, izdzīvošana, attīstība

Saturs

Prezentācija “Dzīvība, izdzīvošana, attīstība”	43
Ekokarte	47
Gadījuma izpēte: Džeimss	48
Darba lapa grupu darbam (9. punkts)	49
Papildu informācija	49

Prezentācija “Dzīve, dzīvība, attīstība”

1. Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību

Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību ir viens no četriem BTK pamatprincipiem. Tāpat kā pārējie pamatprincipi, tas parādās arī kā atsevišķas tiesības (6. pants).

BTK 6. pants

- Dalībvalstis atzīst, ka ikvienam bērnam ir neatņemamas **tiesības uz dzīvību**.
- Dalībvalstis dara visu iespējamo, lai nodrošinātu ikviena bērna **izdzīvošanu un attīstību**.

2. Dzīvība, izdzīvošana un attīstība kā pamatprincips

Kā pamatprincips šis ir ne tikai tiesības uz dzīvi, bet arī uz pārliecību, ka mēs ņemam vērā visus bērna labklājības un attīstības aspektus.

Šādi par BTK saka ANO Faktu lapa.

“Jādara viss iespējamais, lai nodrošinātu [šīs tiesības]. Jēdziens “attīstība” šajā kontekstā jāsaprot plašā nozīmē, pievienojot kvalitātes dimensiju: ar to domāta ne tikai fiziskā veselība, bet arī garīgā, emocionālā, kognitīvā, sociālā un kulturālā attīstība.”

- Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību daļēji norāda uz aizsardzību pret **fizisko risku** un bērna aizsardzību no **draudiem viņa dzīvībai**.
- Taču kā pamatprincips tas vairāk norāda uz bērna **psiholoģisko labklājību un attīstību**.

“Es uzskatu, ka visiem bērniem jābūt droši. Ja bērni var justies droši un saņemt nepieciešamo, tas nozīmē, ka viņi uzaugs par cilvēkiem, kas ir spējīgi veikt lielas izmaiņas... Ja tu sāpini cilvēkus, tas nozīmē daudz izniekota potenciāla.”

3. Tiesības uz dzīvību

6. panta pirmā daļa aizsargā bērnu no **tūlītējiem** draudiem viņa dzīvībai.

- “Tiesības uz dzīvību” attiecas uz fizisko dzīvību.
- Šīs tiesības attiecas uz visiem cilvēkiem, neatkarīgi no viņu juridiskā statusa vai no tā, kā viņi ir uzvedušies. Katra dzīvība ir svēta.
- Šīs tiesības zināmas kā **absolūtās** tiesības. Tās ir prioritāras attiecībā uz jebkurām citām problēmām – un jebkuri iespējamie pārkāpumi ir jārisina nekavējoties.

Piezīmes

- > Jūs varat minēt citas “absolūtās” tiesības: šīs tiesības nedrīkst tikt ierobežotas tādu pragmatisku apsvērumu rezultātā kā ekonomiski apsvērumi un institucionālā politika.
- > Citas absolūtās tiesības ietver aizsardzību no smagiem un tūlītējiem draudiem bērna drošībai vai neaizskaramībai – piemēram, vardarbības gadījumi vai fizisks kaitējums.
- > Arī tiesības uz brīvību dažkārt tiek uzskatītas kā “absolūtas”: tas nozīmē, ka mums nevajadzētu izmantot brīvības ierobežojumus, lai sodītu bērnus, piemēram, viņus ieslēdzot vai sasienot (skatīt gadījuma izpēti tālāk).

Gadījuma izpēte: fiziskas vardarbības izmantošana, lai kontrolētu uzvedību

Divus gadus veca meitene ar iespējamām mācīšanās grūtībām saprata, ka sevis skrāpēšana un matu raušana ātri pievērš personāla uzmanību. Jo vairāk tas notika, jo vairāk viņa sevi skrāpēja un plēsa sev matus. Meitene labāk izvēlējās sāpes nekā nevērību. Ņemot vērā to, ka katram darbiniekam bija vēl septiņi citi bērni, par kuriem jā rūpējas, viņi tika galā ar situāciju, sasienot bērnu viņas pašas gultasveļā, lai novērstu pāri darišanu sev. Bērna dabiskā vajadzība pēc individuālas uzmanības noveda pie fiziskas vardarbības pret viņu un nolaidību – praksi, ko pieļāva augstākā vadība.

“Pāridarījumu risks maziem bērniem aprūpes iestādēs” K. Brauns (2009.)

4. Tiesības uz izdzīvošanu

- Šī daļa ietver bērna elementārākās **pamatvajadzības** – piemēram, drošība un aizsardzība, uzturs, pajumte, atbilstīgs dzīves līmenis un pieeja medicīniskajiem pakalpojumiem.
- Tiesības uz izdzīvošanu ietver bērna tiesības uz dzīvību ilgākā laika periodā. Tās ļauj bērnam attīstīties **veselīgi, pasargātam no fiziskajiem riskiem un vardarbības**.
- Sods par sliktu uzvedību nekad nedrīkst apdraudēt bērna tiesības uz izdzīvošanu.

5. Pozitīvie un negatīvie pienākumi

Tiesības uz dzīvību uzliek divus dažādus pienākumus vecākiem, aprūpes darbiniekiem, audžuģimenēm un visiem citiem, kas ir atbildīgi par bērnu:

- pienākums **neatņemt dzīvību**;
- pienākums **iejaukties, lai novērstu tūlītējus** draudus bērna dzīvībai.

Šie divi pienākumi ir “negatīvu” un “pozitīvu” pienākumu piemēri. Tie dažādā mērā parādās visās tiesībās.

Negatīvie pienākumi

Ir vairākas lietas, ko nedrīkst darīt:

- mēs nedrīkstam atņemt dzīvību;
- mēs nedrīkstam liegt bērnam uzturu;
- mēs nedrīkstam kavēt bērnu saņemt veselības aprūpi.

Pozitīvie pienākumi

Ir vairākas lietas, ka ir jādara:

- mums ir jāiejaucas, kad tas ir iespējams, ja ir bērns mūsu aprūpē ir apdraudēts. Tas ietver gadījumus, ja mums ir aizdomas par pašnāvības risku vai draudiem bērna dzīvībai;
- mums jānodrošina bērna piekļuve veselības aprūpei;
- mums jārisina jebkurš apdraudējums bērnam – ieskaitot psiholoģisko.

- > Ja laiks atļauj, pārtrauciet prezentāciju ātrajam jautājumam: pajautāiet dalībniekiem, vai viņi savā praksē ir saskārušies ar gadījumiem, kad tiesības uz dzīvību vai izdzīvošanu tika apdraudētas. Vai draudi tika atrisināti atbilstīgi?

Piezīmes

6. Tiesības uz attīstību

6. panta otrā daļa ietver tiesības uz **izdzīvošanu un attīstību**.

- Tiesības uz attīstību ietver vairāk nekā tikai fiziskās vajadzības: tām ir jānodrošina, ka mēs palīdzam bērnam attīstīt viņa potenciālu. Tas var aptvert plašu jautājumu loku.

Tiesību uz attīstību ievērošana, pirmkārt, nozīmē:

- nodrošināt, ka bērna emocionālās un garīgās vajadzības tiek apmierinātas – piemēram, atvieglojot sazināšanos ar brāļiem un māsām, un bioloģisko ģimeni;
- cienīt reliģiskās un kulturālās vajadzības;
- nodrošināt, ka bērnam ir pieeja atbilstīgiem izglītības pakalpojumiem;
- pienācīgi sagatavot bērnu aprūpes atstāšanai, – ieskaitot palīdzību viņam attīstīt “prasmes dzīvei”;
- respektēt citas vajadzības – tādas kā privātuma un autonomijas vajadzības;
- ļaut bērnam iesaistīties normālās sociālajās attiecībās un atbalstīt svarīgu sociālo prasmju attīstību;
- vērst uzmanību uz jebkuriem diskriminācijas, pāridarījumu vai vardarbības gadījumiem.

... un tā tālāk!

“Mums nevajadzētu izmantot bērnus, mums vajadzētu veicināt viņu potenciālu.”

No video “Jauniešu balsis”

SVARĪGI!

Jādara viss iespējamais, lai atbalstītu bērna tiesības uz attīstību. Tas nozīmē, ka mums ir jāņem vērā bērna vajadzības ilgtermiņā – ne tikai fiziskās, bet arī emocionālās, garīgās, kulturālās, sociālās un izglītības vajadzības. Tiesību uz attīstību ievērošana nozīmē iemācīties redzēt **“bērnu kopumā”**: lēmumiem vajadzētu, cik vien iespējams, ņemt vērā bērna kā **personas** vajadzību kopumu.

7. Pamatprincips bērniem alternatīvajā aprūpē

- Šis pamatprincips no pārējiem trim atšķiras ar to, ka tas lielu uzsvāru liek uz bērna **aizsargāšanu** no **iespējamajām briesmām un draudiem** – gan viņa fiziskajai, gan garīgajai integritātei.
- Bērns alternatīvajā aprūpē bieži saskaras ar noteiktiem izaicinājumiem un draudiem. Daži no šiem draudiem ir tūlītēji un apdraud fizisko drošību. Citi draudi var kaitēt bērna **nākotnes attīstībai**.
- Mums jāatceras pievērst uzmanību vajadzībām un tiesībām, kas saistās ar “normālu dzīvošanu” un “normālu augšanu”. No bioloģiskās ģimenes izņemtam bērnam šīs vajadzības un tiesības dažkārt prasa īpašu uzmanību un daudz aktīvāku pieeju.

8. Atbildības saskaņā ar pamatprincipu

Mēs varam uzskatīt šo pamatprincipu par mūsu atbildības atgādinājumu:

- pārliecināties, ka bērna dzīvība vienmēr ir aizsargāta;
- cienīt un aizsargāt bērna garīgo un fizisko integritāti;
- ļaut un atbalstīt bērnu plaukt un attīstīt viņa potenciālu;
- ņemt vērā “bērnu pilnībā”, bērnu kā cilvēku; viņa psiholoģisko, nevis tikai fizisko eksistenci;
- pasargāt bērnu tagad, bet pārliecināties, ka bērns ir apguvis prasmes nākotnei.

9. Tiesību līdzsvarošana

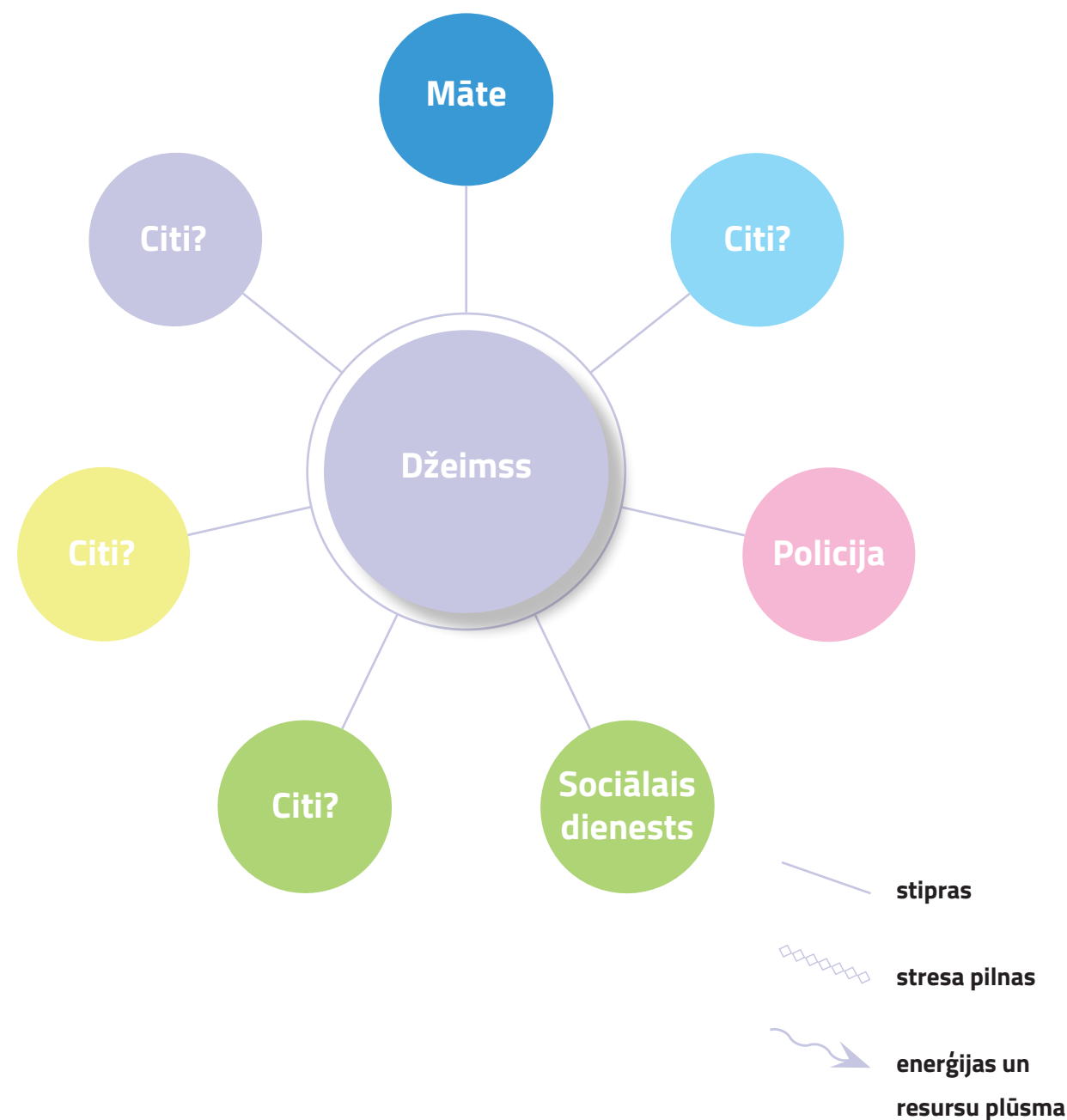
- Vairumam tiesību ir jālīdzsvaro konkurējošās tiesības – dažkārt tās pieder citiem cilvēkiem, dažkārt tam pašam cilvēkam. Piemēram:
 - konkrēta bērna tiesības uz drošību var nozīmēt, ka jūs nevarat vērst uzmanību citu bērnu vajadzībām (tiesībām);
 - bērna tiesības uz autonomiju un attīstību var novest pie lēmumu pieņemšanas, kas, visticamāk, apdraudēs citas tiesības.
- Dažkārt tas nozīmē, ka mums ir **jānosaka prioritātes** konkrētām tiesībām: tā vienmēr ir tādu absolūto tiesību gadījumā kā tiesības uz dzīvību vai tiesības būt brīvam no necilvēciskas un pazemojošas izturēšanās.
- Tomēr konkrētu tiesību noteikšana par prioritāti nekad nedrīkst nozīmēt citu tiesību neievērošanu pilnībā. Tiklīdz ir iesaistītas tiesības, tās uzliek **pienākumus**. Šie pienākumi ir jāpilda, ja vien nav citu ļoti spēcīgu konkurējošo tiesību.

Piezīmes

- Jūs varētu atgādināt dalībniekiem piemēru no 44. lpp., kur bērna tiesības būt brīvam no necilvēciskas un pazemojošas izturēšanās netika ievērotas, acīmredzot, lai pasargātu viņa tiesības uz dzīvību. Tā vietā vajadzēja pielietot pieeju, kas ievēro visas šīs tiesības.
- Jūs varētu vairārkārt atkārtot, ka tiesības uz attīstību – un izdzīvošanu – patiešām ir tiesības, kas nevar tikt pilnībā ignorētas, apsverot iespējas aizsargāt dzīvību. Gadījuma izpēte par Džeimsu (tālāk) akcentē šo jautājumu.

Ekokarte

Gadījumu izpēte: Džeimss

Džeimss ir 17 gadus vecs jauniešs, kurš ir bijis aprūpē kopš sešu gadu vecuma. Sākotnēji sociālajam dienestam viņu nodeva māte, kas bija uztraukusies par viņa uzvedību un par to, ka viņa nebija spējīga pienācīgi rūpēties par viņu un viņa četriem brāļiem un māsām. Džeimss nav redzējis savu tēvu kopš mazotnes, un sociālais dienests nezina viņa atrašanās vietu.

Pēc vairākām neveiksmīgām iejaukšanās reizēm Džeimss beidzot tika ievietots audžuģimenē. Viņa brāļi un māsas palika pie mātes ar nelielu vietējā sociālā dienesta atbalstu.

Sākotnēji Džeimsa māte apciemoja Džeimsu vienreiz nedēļā. Taču drīz vien tika pieņemts lēmums pārtraukt vizītes uz nenoteiktu laiku, jo gan sociālais dienests, gan Džeimsa audžuģimene ievēroja zēna uzvedības pasliktināšanos pēc katras vizītes. Džeimss bija noskumis par to, ka viņš nevarēja satikt savu māti, bet sociālie dienesti nolēma lēmumu nepārskatīt.

Gadu gaitā Džeimsa uzvedība nepārtraukti kļuva sliktāka, un tas noveda pie audžuģimēns aprūpes pārtraukšanas. Džeimss tika ievietots citā audžuģimenē, taču viņš regulāri slepus aizlavījās uz mātes māju, un tur viņš bieži vardarbīgi izturējās pret saviem jaunākajiem brāļiem un māsām.

Džeimss sāka zagt no savas jaunās audžuģimēnes vecākiem, kā arī kļuva pret viņiem verbāli agresīvs. Jau pēc 4 mēnešiem arī šī audžuģimēnes no viņa atteicās. Tajā pašā laikā Džeimss tika izslēgts no skolas sakarā ar agresīvu uzvedību pret skolotājiem un skolēniem.

15 gadu vecumā sociālais dienests Džeimsu ievietoja specializētā aprūpē, kas strādāja ar bērniem un jauniešiem ar problemātisku uzvedību. Neskatoties uz viņa iestādes attālo atrašanās vietu, Džeims turpināja no tās bēgt. Tāpat viņš, būdams nepilngadīgs, nonāca policijas redzeslokā par zādzību no veikala un alkohola lietošanu, un viņa lieta tika nodota izskatīšanai Nepilngadīgo lietu komisijā (Youth Offending Team).

Džeimsa uzvedība specializētajā iestādē pasliktinājās. Dažas no viņa brīvībām, ieskaitot izbraukumus nedēļas nogalēs, tika samazinātas. Džeimss nepārtraukti izteica vēlmi apciemot māti, bet viņa uzvedības dēļ sociālais dienests atteica jebkādu personisku tikšanos ar viņu.

Līdz 17 gadu vecumam Džeimssam bija jau vairāki atlikti tiesas spriedumi par antisociālu uzvedību un nesadarbošanos ar NLK. Beidzot viņš tika notiesāts uz 3 mēnešiem nepilngadīgo cietumā par uzbrukumu policijas darbiniekam, esot reibumā un neatļautu vielu ietekmē. Atrodoties ieslodzījumā, Džeimss vairākas reizes lūdza atļaut viņa mātes vizītes. Sociālais dienests nolēma, ka labāk neatļaut šīs vizītes, un atteicās atbalstīt Džeimsa māti braucieniem uz vizītēm. Pēc vairākām nedēļām Džeimss sāka darīt sev pāri griežot, kožot un sitot galvu un seju pret sienām un stikla paneļiem. Pēc atbrīvošanas no cietuma Džeimss atgriezās specializētajā iestādē, kur viņš turpināja darīt sev pāri.

Darba lapa grupu darbam (9. punkts)

Šķiet, ka visu Džeimsa alternatīvās aprūpes laika lēmumi tika pieņemti, balstoties uz to, ka varētu notikt nopietni tiesību pārkāpumi: Džeimsa, viņa mātes un viņa brāļu un māsu pasargāšana acīmredzami bijusi svarīga. Tomēr Džeimsa gadījumā izmantotās pieejas ilgtermiņa ietekme sāka apdraudēt viņa paša drošību.

1. Apskatiet dažus no svarīgākajiem lēmumiem, ko pieaugušie pieņēmuši Džeimsa dzīvē – iekrāsoti pelēkā krāsā. Kā Jūs domājat, cik lielā mērā Džeimsa tiesības uz izdzīvošanu un tiesības uz attīstību tika ievērotas šajos punktos?
2. Ja Džeims būtu jūsu aprūpē, kādas būtu dažas no stratēģijām, ko jūs varētu izpētīt, lai pārlicinātos, ka šīs tiesības tiek ievērotas?

Pierakstiet savus ieteikumus uz tāfeles papīra.

Piezīme

Jums būs tikai divas minūtes, lai pastāstītu par to grupai, tādēļ jums būs jāmēģina vispārināt piezīmes, nevis atsaukties uz katru lēmumu atsevišķi.

Papildu informācija

BTK 9. pants

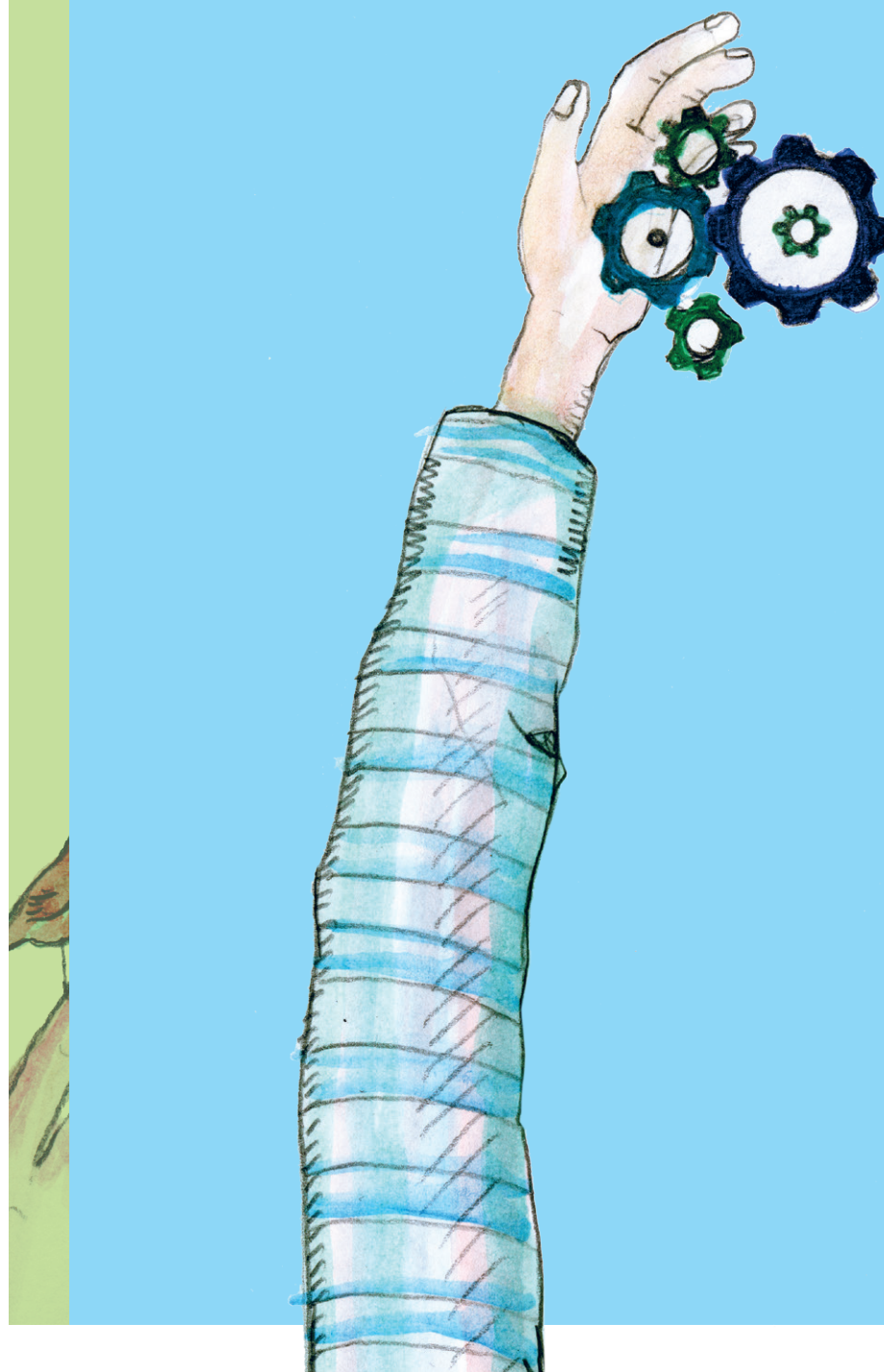
9. pants nosaka jautājumus, kas ir tieši saistīti ar tādu lietu kā Džeimsa lieta. Pantam ir četras daļas:

- 9.1. daļā teikts, ka neviens bērns netiek šķirts no vecākiem pret viņu gribu, izņemot gadījumus, kad “kompetentas iestādes”, saskaņā ar attiecīgajiem tiesību aktiem, lemj, ka šāda šķiršana atbilst bērna labākajām interesēm.
- 9.2. daļā teikts, ka “visām ieinteresētajām pusēm” – un tas iekļauj bērnu – tiek dota iespēja piedalīties procesos un izteikt savu viedokli.
- 9.3. daļā teikts, ka no viena vai abiem vecākiem šķirtam bērnam ir tiesības pastāvīgi uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā bērna interesēm.
- 9.4. daļā teikts, ka bērniem ir tiesības tikt informētiem par vecākiem, ar kuriem viņiem neizdodas sazināties – ja vien tas nekaitē bērna labklājībai.

SESIJA

4

Līdzdalība

4. SESIJA.

LĪDZDALĪBA

Kopsavilkums

Šī sesija sākas ar bērnu tiesībām tikt uzklausi- tam un tiesībām uz līdzdalību apskatīšanu. Uz- svars ir uz efektīvu komunikāciju: kā mēs varam pārliecināties, ka uzklausām jauniešus, dzir- dam viņu vēstījumu un reaģējam uz viņu vajadzībām.

Sesijas plāns

1	Kur Tu stāvi? Dalībnieku viedokļu par līdzdalību novērtēšana	25 min
2	Prezentācija/diskusija “Līdzdalība kā pamatprincips”; saikne ar efek- tīvu komunikāciju	15 min
3	Komunikācijas aktivitāte: kas ir efektīva komunikācija?	15 min
4	Informācijas iegūšana	30 min
5	Novērtēšana un noslēgums	5 min

Mērķi

- Apspriest ideju par jauniešu tiesībām tikt sadzirdētiem un tiesībām uz līdzdalību;
- Paskaidrot efektīvu komunikācijas prasmju nozīmi, realizējot šīs tiesības;
- Padomāt par dalībnieku komunikācijas prasmēm;
- Uzlabot noskaņojumu dienas beigās!

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

- Sagatavot papildu slaidus vai izdales materiālus prezentācijai.

Aktivitātei “Kur Tu stāvi”:

- Pirms sesijas sākuma sagatavojiet divas A4 formāta lapas, vienu ar vārdu “piekrītu” un otru ar vārdu “nepiekrītu”;
- Jums būs nepieciešams atbrīvot vietu aktivitātei: dalībniekiem būs jāstāv rindā pa visu telpu.

Komunikācijas aktivitātei

- Izvēlieties fotogrāfiju un izgatavojiet dalībniekiem kopijas vai sagatavojiet to kā papildu slaidu. Skatiet piezīmes 11. punktā (tālāk), lai izvēlētos fotogrāfiju;

- Pildspalvas un pieraksti vai papīra lapas katram dalībniekam;
- 1 brīvprātīgo uzdevuma kopija (60. lpp.);
- Kontrollapas kopijas katram grupā (61. lpp.).

Novērtēšanas aktivitātei

- Jums būs nepieciešamas mazas krāsainas uzlīmes: tik daudz, lai katram dalībniekam būtu 4 uzlīmes;
- Izveidojiet 4 tāfeles lapas pēc parauga 62. lpp.

Norādījumi sesijai

Kur Tu stāvi? Dalībnieku viedokļu par līdzdalību novērtēšana

1. Paskaidrojiet, ka sesija sāksies ar nelielu aktivitāti. Parādiet viņiem divas zīmes – “piekrī- tu” un “nepiekrītu”, un nolieciet tās katru savā telpas galā. Pasakiet viņiem, ka jūs lasīsiet virkni apgalvojumu, un viņiem jāizlemj, vai viņi piekrīt vai nepiekrīt katram apgalvoju- mam.
 - Ja viņi pilnībā nepiekrīt, viņiem jāstāv tuvu zīmei, uz kuras rakstīts “nepiekrītu”;
 - Ja viņi pilnībā piekrīt, viņiem jāstāv tuvu zīmei, uz kuras rakstīts “piekrītu”;
 - Ja viņi daļēji piekrīt vai nepiekrīt, viņiem jāapstājas starp zīmēm, tuvāk tai, kurai viņi vairāk piekrīt;
 - Pasakiet viņiem, ka precīzs viduspunkts ir aizliegtā teritorija! (Ja nepieciešams, atzi- mējiet to uz grīdas ar papīra lapu).
2. Pārbaudiet, vai visi saprot, tad aiciniet visus dalībniekus sastāties vietā kaut kur starp zi- mēm. Izlasiet pirmo apgalvojumu 57. lpp. un lūdziet dalībniekus pavirzīties tuvāk jebkurai zīmei, kas pauž viņu viedokli. Lūdziet viņiem uzreiz neapspriesties ar citiem.
3. Kad visi ir ieņēmuši vietas, pajautāji- et pāris komentārus no cilvēkiem dažādos līnijas punktus. Jūs varētu sākt ar jebkuru galējību: personu, kas visvairāk nepiekrīt, vai personu, kas visvairāk piekrīt.
4. Pēc pāris minūtēm nolasiet nākamo apgalvojumu un lūdziet dalībniekus ieņemt jaunu po- zīciju. Pēc tam, kad viņi to ir izdarījuši, uzklusiet komentārus – mēģiniet jautāt cilvēkiem, kas vēl nav runājuši.
5. Dariet tāpat ar citiem apgalvojumiem.
6. Kad visi apgalvojumi ir nolasīti, aiciniet dalībniekus atkal ieņemt savas sēdvietas.

- Jūs ievērosiet, ka dalībnieki sāk kustēties, kad dzird argumentus no citiem grupas locek- ļiem: ļaujiet viņiem to darīt!
- Jūs varētu pajautāt, kāpēc cilvēki mainīja pozīciju – vai pagaidiet līdz aktivitātes beigām un pajautāji- et, vai kāds ir mainījis savu viedokli par jebkuru no apgalvojumiem.

Padomi

Prezentācija/diskusija “Līdzdalība kā pamatprincips”

7. Izmantojiet piezīmes 58. lpp., lai sniegtu īsu ieskatu tiesībās uz līdzdalību. Iedrošini grupu uzdot jautājumus.
8. Paskaidrojiet, ka tagad tiks izmēģināta viena aktivitāte, lai aplūkotu komunikācijas prasmes.

Komunikācijas aktivitāte: kas ir efektīva komunikācija?

9. Uzrunājiet četrus brīvprātīgos no dalībniekiem un aiciniet viņus atstāt telpu aptuveni uz 5 minūtēm. Iedodiet viņiem uzdevumu lapu 61. lpp. apspriedei un pasakiet, ka drīz pasauksiet viņus atpakaļ. Paskaidrojiet, ka viņi tiks aicināti atpakaļ pa vienam un ka viņu uzdevums būs pavisam vienkāršs!
10. Kad brīvprātīgie ir atstājuši telpu, parādiet pārējai grupai izvēlēto attēlu un paskaidrojiet, kā norisināsies aktivitāte (1.-3. solis tālāk). Jūs varat viņiem pateikt, ka tā ir populārās spēles “Klusais telefons” pārveidotā versija.

1. solis.

Grupas pirmais uzdevums būs aprakstīt šo attēlu pirmajam brīvprātīgajam, kad viņš tiks pasaukts atpakaļ. Brīvprātīgajam netiks parādīta fotogrāfija: grupai tā būs jāapraksta ar vārdiem. Brīvprātīgais nedrīkst uzdot jautājumus vai pierakstīt.

2. solis.

Tiks pasaukts otrais brīvprātīgais un pirmajam brīvprātīgajam jāpaskaidro viņam, ko viņš ir uzzinājis (un atcerējies) par fotogrāfiju. Jautājumus uzdot nedrīkst.

3. solis.

2. solis tiek atkārtots pārējiem diviem brīvprātīgajiem (pa vienam). Katrs brīvprātīgais paskaidro nākamajam, ko atceras. Pēdējam brīvprātīgajam vajadzēs aprakstīt fotogrāfiju visai grupai – vai arī jūs varat palūgt viņam uzzīmēt aprakstīto fotogrāfiju!

11. Lūdziet grupai, kamēr brīvprātīgie pilda savu uzdevumu, pierakstīt tās lietas, ko viņi atcerējušies pareizi, nav atcerējušies vai pievienojuši klāt dzirdētajam aprakstam. Viņi var izmantot kontrollapu 61. lpp.

Padomi

- Fotogrāfijā var būt attēlots jebkas, bet būtu lietderīgi izvēlēties tādu fotogrāfiju, kas attēlo cilvēka emocijas, ideālajā variantā tādā veidā, kas ir dažādi interpretējams.
- Ideālajā variantā jums vajadzētu izgatavot kopijas vai demonstrēt to uz displeja tā, lai grupa var to rūpīgi izpētīt.

12. Pārlicinieties, ka grupa saprot procesu, un palūdziet nolikt malā fotogrāfiju kopijas, pirms pirmais brīvprātīgais tiek iesaukts iekšā: no šī brīža viņi nedrīkst tajā skatīties.

13. Iesauciet iekšā pirmo brīvprātīgo un paskaidrojiet, ka viņam tiks sniegta fotogrāfijas apraksts, kuru vajadzēs atcerēties, un tad paskaidrot nākamajam brīvprātīgajam. Dariet zināmu, ka viņš nedrīkst pierakstīt – bet pārliciniet viņu, ka tas nav eksāmens! Mēģiniet brīvprātīgajiem noņemt spriedzi: ļaujiet viņiem to redzēt kā jautru aktivitāti.
14. Turpiniet ar citiem brīvprātīgajiem tā, kā aprakstīts iepriekš minētajos soļos. Katram etapam nevajadzētu aizņemt vairāk nekā 1-2 minūtes. Ļaujiet pēdējam brīvprātīgajam prezentēt fotogrāfiju jebkāda veidā, kā viņš to vēlas: tas var būt vārdos, mākslinieciskā vai diagrammas veidā.

Aktivitātes kopsavilkums

15. Sāciet ar pateikšanos brīvprātīgajiem un viņiem uzdotā uzdevuma sarežģītības atzišanu. Parādiet viņiem fotogrāfiju.
16. Pirms vērsšanās pie grupas palūdziet katra brīvprātīgā komentārus. Lūdziet brīvprātīgajiem īsi komentēt šādus jautājumus:
 - Kas uzdevumā bija viegli? Kas bija grūti?
 - Kas to būtu padarījis vieglāku?
17. Tad vērsieties pie visas grupas. Sākumā palūdziet īsas atsauksmes par vērotāju piezīmēm.

- Uzsveriet vērotāju grupai, ka komentāriem pēc uzdevuma jābūt konstruktīviem: tajos nav jābūt “pārmēģinājumiem” brīvprātīgajiem par neveiksmi nodot dažas ziņas.

Padomi

18. Dodiet aptuveni 10 minūtes komentāriem, kas tieši attiecas uz aktivitāti. Tad vērsiet uzmanību uz daudz vispārīgākiem jautājumiem:
 - Kādi varētu būt iemesli, kādēļ fotogrāfijas apraksts pārveidojās aktivitātes laikā?
 - Kā jūs domājat, cik lielā mērā jūs izveidojāt paši savu interpretāciju – pirmajā etapā, kad grupa komunicēja ar pirmo brīvprātīgo, vai pēc tam?
 - Atspoguļojiet veidu, kā jūs komunicējat ar bērniem, ar kuriem jūs strādājat:
 - > Vai jūs domājat, ka “dzirdat” dažas lietas un palaižat garām citas?
 - > Vai bērns vienmēr “saņem” ziņu, ko jūs vēlaties nodot?
 - Vai jūs varat izdomāt veidus, kā uzlabot komunikāciju? Ko esat iemācījušies no šīs aktivitātes?
19. Noslēdziet kopsavilkumu, atgādinot dalībniekiem, ka efektīva komunikācija ar jauniešiem ir būtiska, lai viņi spētu pienācīgi iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Izmantojiet informāciju pamatresursu pēdējā nodaļā (61. lpp.) un vērsiet viņu uzmanību uz nodaļām par līdzdalību izdevumā “Bērnu tiesību nodrošināšana”. Iedrošiniet viņus pārlasīt šīs lapas.

Novērtēšana un noslēgums

- 20. Pateicieties dalībniekiem par smagu dienas darbu! Dariet zināmu, ka jūs vēlētos saņemt atsauksmes par dienu, lai visas idejas varētu iestrādāt nākamās dienas programmā.
- 21. Piestipriniet telpā pie sienas 4 tāfeles papīrus (skatīt 62. lpp.) un izlasiet apgalvojumus. Iedodiet katram dalībniekam 4 krāsainas uzlīmes un palūdziet uzlīmēt vienu uz katra tāfeles papīra saskaņā uz to, cik ļoti viņi piekrīt apgalvojumam. Atstājiet telpu uz pāris minūtēm, vai pagriezieties ar muguru: ļaujiet viņiem saprast, ka neviens “nepārbauda” atbildes!
- 22. Noslēdziet dienu, pajautājot dalībniekiem, vai viņiem ir kādi komentāri, ko viņi vēlētos piebilst, vai ieteikumi otram apmācību dienai.
- 23. **Atgādiniet dalībniekiem otrajā dienā paņemt līdzī brošūras “Uzzini savas tiesības!” kopijas.**

PAMATRESURSI Līdzdalība

Saturs

Aktivitāte “Kur Tu stāvi?”: apgalvojumi	57
Prezentācija “Līdzdalība kā pamatprincips”	57
Izdales materiāli komunikācijas aktivitātei	60
Attēls komunikācijas aktivitātei	62
Novērtēšanas aktivitāte	62

Aktivitāte “Kur Tu stāvi?”: apgalvojumi

- Ar bērniem, ar kuriem es strādāju, vienmēr tiek apspriesti svarīgi jautājumi.
- Ir atsevišķi jauniešus ietekmējoši lēmumi, kur viņu viedoklis nav svarīgs.
- Dažkārt esmu pārdomājis/-usi rīcības plānu, jo bērns ir kaut ko pateicis.
- Bērniem alternatīvajā aprūpē ir daudz iespēju ietekmēt lēmumu pieņemšanu jautājumos, kas viņus skar.
- Bērna viedoklis ir mazāk svarīgs nekā pieaugušā eksperta šajā jomā viedoklis.

Prezentācija “Līdzdalība kā pamatprincips”

1. Tiesības uz līdzdalību

Līdzdalība kā pamatprincips balstās uz ideju, ka bērniem ir tiesības tikt uzklautiem un tiesības uz to, ka viņu viedoklis tiek uztverts nopietni.

Tāpat kā visi pamatprincipi, tas kā konkrētas tiesības ir ietverts BTK.

12. pants

- 1. Dalībvalstis nodrošina, lai ikvienam bērnam, kas ir spējīgs formulēt savu viedokli, būtu **tiesības brīvi to paust visos jautājumos**, kas viņu skar, turklāt bērna viedoklim jāpievērš **pienācīga uzmanība** atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei.
- 2. Šajā nolūkā bērnam tiek dota iespēja tikt uzklautam jebkāda ar viņu saistītā tiesvedībā un administratīvā procesā...

2. Ņemiet vērā

“Tā ir lieliska sajūta, kad kāds Tev jautā: “Ko Tu vēlies? Kas ir labāk? Kas, tavuprāt, ir labāk Tev? Mēs to izdarīsim kopā, tikai pasaki mums.”

No “Jauniešu balsīm”

>>> Bērniem ir tiesības izteikt savu viedokli jebkādā ar viņiem saistītā jautājumā. Šīs tiesības ir noteiktas starptautiskajos tiesību aktos.

>>> Bērniem ir šīs tiesības, tiklīdz viņi ir spējīgi formulēt savu viedokli un to kaut kādā veidā izteikt.

>>> Šo tiesību eksistēšana nozīmē, ka pieaugušajiem ir pienākums uzklaut bērnu un jauniešu: mums jāņem vērā viņu viedoklis.

>>> Jums nav obligāti jādara lietas tieši tā, kā to vēlas bērns. Tas ir atkarīgs no bērna vecuma un brieduma un no konkrētā lēmuma. Bet jums būs jāpaskaidro bērnam, kādēļ esat nolēmis neseot viņa domu gājienam katrā konkrētā gadījumā.

3. Kādēļ līdzdalība ir svarīga bērniem alternatīvajā aprūpē?

>>> Jo jauniešiem ir **tiesības uz līdzdalību!**

>>> Jo atļauja kontrolēt pašam savu dzīvi ir būtiska **personīgajai cieņai un autonomijai**.

>>> Jo tā sniedz jauniešiem **īpašumtiesības uz lēmumiem** – un tas dod lielāku iespēju, ka viņi piekritīs jebkurām darbībām, kas ir jāveic.

>>> Jo tā **palielinās uzticību un sekmēs labākas attiecības**, ja viņi jutīs, ka ar viņiem apspriežas un viņi tiek uztverti nopietni.

>>> Jo tas viņiem palīdzēs **komunikācijas prasmu attīstīšanā** un lēmumu pieņemšanā – kas vēlāk dzīvē būs svarīgi.

Jauniešu viedoklis

“Bija gadījumi, kad es padalījos ar viedokli vai ideju un man pateica “nē” bez jebkāda paskaidrojuma.”

“Es justos drošāk, ja man būtu nepārtraukts atbalsts pat, ja Tu nepiekrīti manām izvēlēm dzīvē. Nevaino vai nesodi mani par maniem lēmumiem. Pasargā mūsu attiecības. Man tāpat ir nepieciešama Tava palīdzība.”

“Ja mani cienītu un uzklautu, es tiktu iedrošināts labi uzvesties un vairāk cienīt sociālos darbiniekus.”

“Es izteicu vēlmi strādāt un ieteicu darbu, ko biju spējīgs darīt. Viņi neņēma vērā manu ieteikumu un atrada darbu, kura veikšanai man nebija prasmju; mans ieteikums un viedoklis netika ņemts vērā.”

Aprūpes speciālistu viedoklis

“Ja mēs gribam, lai bērns būtu mūsu pusē, mums jāstrādā tādā veidā: mums jābūt uzticamiem.”

“Ļoti maz bērnu nevar komunicēt: viņi labi reaģē uz labu izturēšanos un attiecībām, patiesībā viņi vēlas komunicēt un veidot uz uzticību balstītas attiecības.”

“Pat ja tu zini, kāds lēmums tiks pieņemts, ir svarīgi uzdot jautājumu, lai radītu uzticēšanos.”

“Mums jāpaskaidro, kādēļ tas ir pretrunā ar viņu tiesībām, lai palīdzētu ar praktiskiem piemēriem. Ir svarīgi ieteikt lietas, būt atjautīgiem – veidot izvēles kopā – kamēr esam apņēmīgi.”

4. Līdzdalība un komunikācija

Efektīva komunikācija ir atslēga uz neviltotu līdzdalību.

>>> Ja bērns nav spējīgs izpaust savas vajadzības, tad bērns nevar piedalīties.

>>> Ja pieaugušie neklausās, ko bērns patiesībā saka, bērna uzskati netiek ņemti vērā.

>>> Ja bērnam nav atbilstošas informācijas, viņš nevar izteikt piemērotu viedokli.

>>> Ja pieaugušie nedomā, ka bērna viedoklis ir svarīgs, viņa viedoklim nav nozīmes.

Pieņemot lēmumus, mums ir jāapzinās laiks, kas patērēts, lai nonāktu pie šiem lēmumiem. Bērni neizmanto laika gaitu tāpat kā pieaugušie: bieži vien viņi cietīs, ja jūs vismaz neturēsiet viņus lietas kursā.

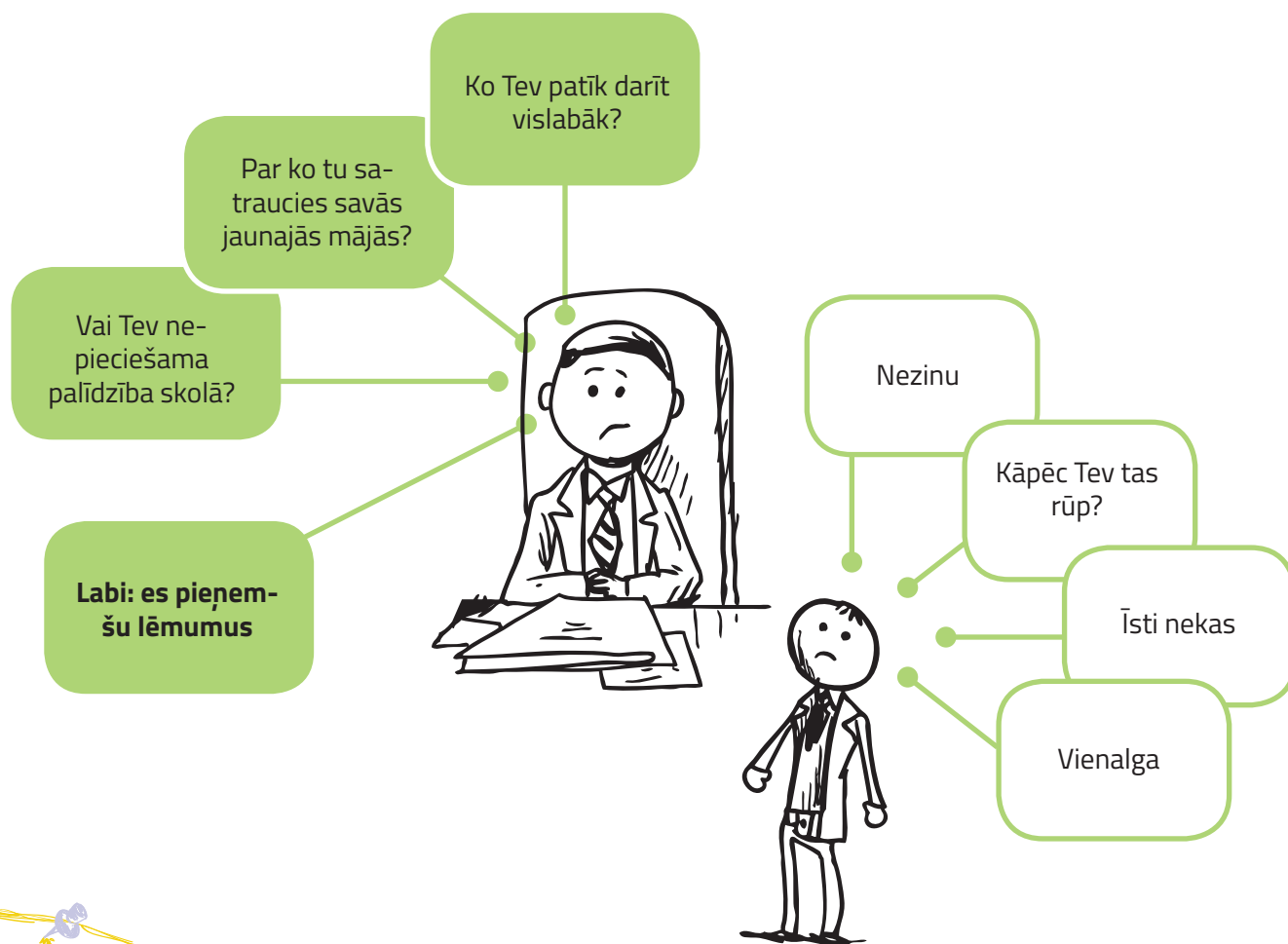
SVARĪGI!

Gadījuma izpēte: neprasme nodot informāciju

17 gadus veca meitene dzīvoja daļēji autonomā mājvietā aprūpē, kur viņa bija pavadījusi pēdējos 4 gadus. Viņa zināja, ka viņas atbalsts beigsies, kad viņa sasniegs 18 gadu vecumu, un doma par aprūpes atstāšanu viņu ļoti satrauca.

Vairākas nedēļas pirms viņas 18. dzimšanas dienas bērns satikās ar savu sociālu darbinieku, kas viņu brīdināja, ka, visticamāk, viņai būs jāatstāj aprūpes iestāde. Viņa puda dziļu satraukumu, un tad par to pilnīgi neko nedzirdēja līdz savai 18. dzimšanas dienai. Lai gan gala rezultātā tika pieņemts lēmums ļaut viņai palikt, viņa tika atstāta nedrošības un nemiera stāvoklī. Šis nemiers varēja tikt mazināts, ja viņa tiktu informēta par lēmuma pieņemšanas procesu.

5. Vai tā kādreiz notiek?

Piezīmes

- > Norādiet dalībniekiem uz 19.-21. lpp. brošūrā “Bērnu tiesību nodrošināšana”, kur tiek runāts par līdzdalību.
- > Jūs varat viņiem norādīt arī uz 29.-33. lpp. publikācijā “Sarunas ar jauniešiem”.
- > Pasakiet viņiem, ka rītdienas aktivitātes padziļināti skars jautājumus, kas var rasties, runājot par jauniešu iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā.

Izdales materiāli komunikācijas aktivitātei

Uzdevums brīvprātīgajiem

Kā tu saproti efektīvu komunikāciju?

- Ātri sastādiet sarakstu ar lietām, ko “drikst” un “nedrikst” darīt.

Kontrollapa pārējai grupai:

Veiciet piezīmes par jebko no tālāk minētā, kamēr brīvprātīgie veic savu uzdevumu:

- Vai tika izlaista kāda svarīga informācija?
- Vai brīvprātīgie pievienoja kaut ko, kas nebija sākotnējā aprakstā?
- Vai informācija tika mainīta vai tā tika interpretēta citādi?
- Kurus faktus vienmēr atcerējās?

Attēls komunikācijas aktivitātei

Kontrollapa bērnu iesaistīšanai lēmumos

INFORMĒJIET

Vai bērnam ir informācija par to, ka viņam ir jādoma par lēmumu?

APSPRIEDIET

Vai esat to pārunājuši ar bērnu, lai atrisinātu jebkādas neskaidrības?

KLAUSIETIES

Vai esat dzirdējis, ko bērns patiesībā saka – ieskaitot jebko, kas nav izteikts vārdos?

APSVĒRIET

Vai esat apsvēruši bērna pozīciju un mēģinājuši saskaņot jebkādas viedokļu atšķirības?

ATSAUKSMES

Vai esat runājuši ar bērnu un paskaidrojuši galīgā lēmuma iemeslus?

Novērtēšanas aktivitāte

Apgalvojumi

- Man patika šī diena.
- Man tas likās noderīgi.
- Es jūtu, ka man ir labāka izpratne par bērnu tiesībām.
- Man ir dažas idejas, kā es to varu izmantot savā darbā.

Paraugs tāfeles papīram

Piezīmes

- > Izmantojiet četrus iepriekš minētos apgalvojumus, lai izveidotu tāfeles papīru pēc kreisajā attēlā redzamā parauga.
- > Attēls labajā pusē parāda “pabeigtu” attēlu, kad dalībnieki ir uzlīmējuši savas uzlīmes uz diagrammas.

Man patika šī diena.

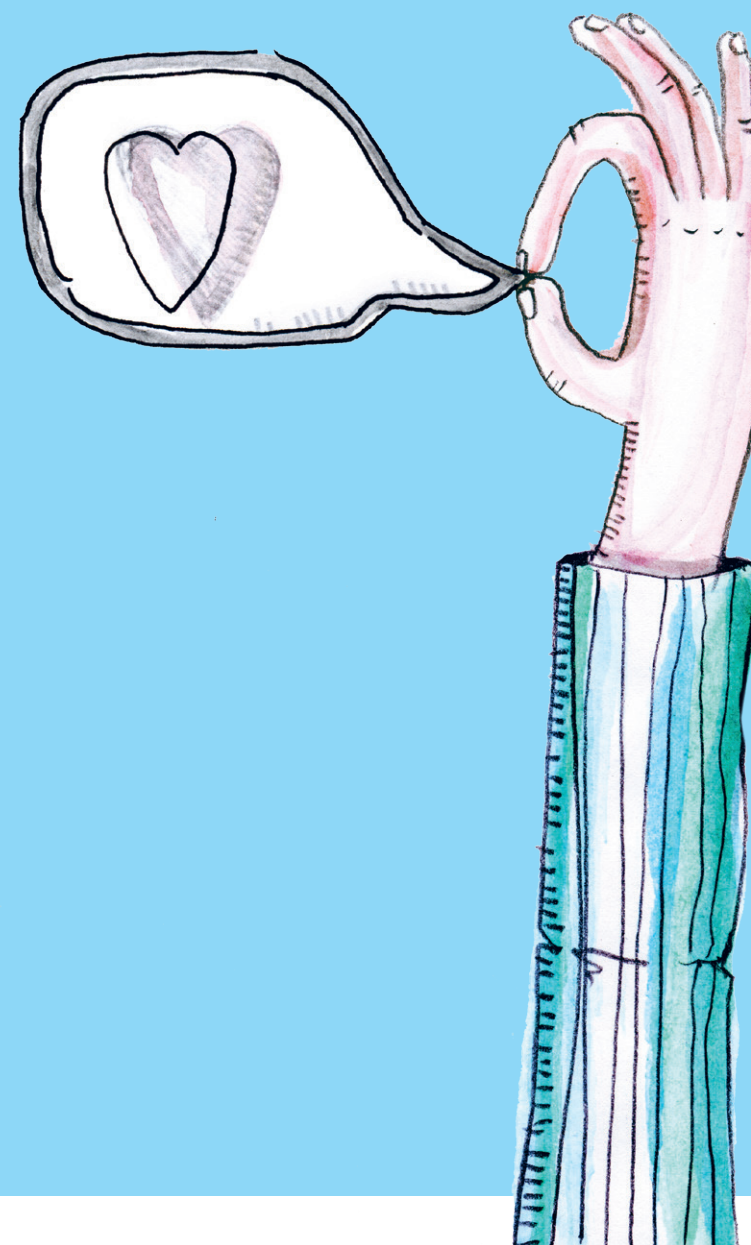

Man patika šī diena.

SESIJA

5

Bērna vislabākās
intereses

5. SESIJA.

BĒRNA VISLABĀKĀS
INTERESES

Kopsavilkums

Šī sesija pārskata iepriekšējo dienu un sīkāk aplūko 3. pamatprincipu: bērna vislabākās intereses. Dalībnieki apsver faktorus, kas jāņem vērā, novērtējot vislabākās intereses – un sasaista to ar vienu no viņu aprūpē esošajiem bērniem.

Sesijas plāns

1	1. dienas pārskats un ievads 2. dienā	30 min
2	“Prāta vētra” un prezentācija “Ievads “vislabākajās interesēs”	20 min
3	Aktivitāte (pārdomas): vajadzības, prioritātes un šķēršļi	10 min
4	Grupu darbs: dalīšanās ar iepriekšējās aktivitātes rezultātiem	20 min
5	Kopsavilkums	10 min

Mērķi

- Izpētīt “vislabāko interešu” kā pamatprincipa nozīmi;
- Saprast, kādēļ tās ir svarīgas – un kā tās var būt noderīgas;
- Izvērtēt piemērus no dalībnieku prakses, kad bērna uztvere par vislabākajām interesēm atšķiras no viņu pašu uztveres.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

Materiāli

- Līmlapīņas – katram dalībniekam būs nepieciešamas divas. Ideālajā variantā tām jābūt dažādās krāsās.

Sagatavošanās

- Sagatavojiet divas zīmes vai pielīmējiet 2 tāfeles papīrus pie sienas. Katram norādiet virsrakstu:
 - izvēlēšos paņemt un izmantot savā darbā;
 - ir jautājumi vai raizes par to.

- Sagatavojiet slaidus, lai demonstrētu 1., 2. un 4. attēlu 74. un 75. lpp. (vai uzzīmējiet tos uz tāfeles papīra).
- Nokopējiet 3. attēlu (izdales materiāls). Katram dalībniekam būs nepieciešama viena kopija.
- Sagatavojiet slaidus prezentācijai.

Norādījumi sesijai

1. dienas pārskats un ievads 2. dienā

- Sveiciniet dalībniekus un īsi pārskatiet 1. dienas galvenās tēmas un 2. dienas programmu. Darīet zināmu, ka šodienas sesijas tiks balstītas uz pirmās dienas diskusijām un informāciju. Pēc pusdienu tiks veltīta praktisko stratēģiju attīstīšanai.
- Izmantojiet nelielu “noskaņojuma” aktivitāti, lai redzētu, kā dalībnieki šodien jūtas. Aiciniet viņus pacelt rokas attiecīgi tam, kā viņi šorīt jūtas:

- abas rokas gaisā ar kustīgiem pirkstiem norāda uz “patikami satrauktu un enerģijas pilnu” noskaņojumu;
- viena roka gaisā un kustīgi pirksti norāda uz “piesardzīgu, bet par dienu optimistisku” noskaņojumu;
- gaisā paceltas un kopā saliktas rokas norāda uz “nomāktu un apmulsušu” noskaņojumu.

- Pēc roku izrādes pajautāji pāris viedokļus: iespējams, dalībnieki izjūt dažādas emocijas. Tad izdaliet visiem līmlapīņas: katram jābūt pa divām. Palūdziet viņiem uzrakstīt vismaz vienu īsu komentāru uz katras līmlapīņas saskaņā ar tālāk doto shēmu. Varat viņiem pateikt, ka viņu atbildes būs anonīmas, lai viņi justos brīvi pierakstīt, ko viņi jūt.

- 1. krāsa:** kaut kas no vakardienas, ko es izvēlēšos paņemt un izmantot savā darbā;
- 2. krāsa:** raizes vai jautājumi par dzirdēto.

Jebkas, kas viņus uztrauc – piemēram, viņi nepiekrīt, nesaprot to vai neredz, kā to varētu pielietot.

- Dodiet viņiem pāris minūtes, lai pierakstītu savas domas un palūdziet pielīmēt līmlapīņas uz tāfeles/sienas zem attiecīgā virsraksta. Dodiet dalībniekiem pāris minūtes, lai izlasītu uz tāfeles jau esošās līmlapīņas.
- Pajautāji, vai kāds vēlētos dalīties ar savām domām. Īsi apspriediet dažas līmlapīņas. Ja jums ir laiks, mēģiniet atbildēt tieši uz dažām no “2. krāsas” raizēm vai jautājumiem.

- Informējiet dalībniekus, ka mēģināsiet atbildēt uz atlikušajiem jautājumiem līdz apmācības beigām.
- Iedrošiniet dalībniekus apskatīt citu dalībnieku stratēģijas “1. krāsā”, piemēram, pārtraukumos.

Padomi

“Prāta vētra” un prezentācija “Ievads” vislabākajās interesēs”

6. Tagad iepazīstiniet ar šīs sesijas tēmu: BTK 3. pamatprincips, bērna vislabākās intereses. Sākumā palūdziet dalībniekus apmainīties ar idejām par to, kā viņi saprot šo pamatprincipu. Pierakstiet atbildes uz tāfeles papīra.

Padomi

- Dalībnieki drīkst ieteikt visu, kas viņiem saistās ar šo ideju – pozitīvu vai negatīvu.
- Mēģiniet nevērtēt vai komentēt atbildes: paskaidrojiet, ka šajā aktivitātē nekas nav “nepareizi”!
- Ja iespējams, mēģiniet sagrupēt atbildes, lai līdzīgas idejas parādās blakus viena otrai: tā vietā, lai rakstītu uzreiz uz tāfeles papīra, jūs varat izmantot līmlapiņas, lai tās varētu tikt pārvietotas.

7. Pēc aptuveni piecām ideju apmaiņas minūtēm izmantojiet prezentācijai punktus, sākot no 69. lpp., lai sniegtu svarīgāko informāciju par “vislabākajām interesēm”. Ja laiks atļauj, ierosiniet diskusijai jautājumus par prezentācijas 5., 6. un 7. punktu (“līdzsvarotais akts”).

Pārdomu aktivitāte: vajadzības, prioritātes un šķēršļi

8. Prezentācijas beigās lūdziet dalībniekiem padomāt par lēmumu, kas skāris kādu no viņu bērniem, kad viņiem bija jārikojas pret bērna vēlmēm. Parādiet pirmo diagrammu no 74. lpp. (1. attēls) un paskaidrojiet, ka pirmā aktivitātes daļa ietvers īsu pārdomu mirkli.
9. Pārrunājiet piemēru (2. attēls) un pasakiet, ka dalībniekiem vajadzēs izdomāt pašiem savu piemēru, balstoties uz reālu gadījumu, pie kā viņi ir strādājuši.
10. Tad iedodiet visiem 3. attēla kopiju (izdales materiāls). Pasakiet, ka šajā brīdī viņiem jāignorē divas pelēkās sadaļas apakšējā daļā.

Padomi

- Lūdziet padomāt par diagrammu tā, it kā viņi būtu bērns, kas bijis iesaistīts lēmumā.
- Lūdziet dalībniekiem censties saprast iemeslus, kas slēpjas aiz bērna vēlmēm (apakšējā diagrammas puse).

11. Dodiet dalībniekiem pāris minūtes diagrammas aizpildīšanai. Tad parādiet viņiem 4. attēlu. Paskaidrojiet, ka tagad viņiem jāatsauc atmiņā pašiem savi iemesli dažādu bērna lēmumu atbalstīšanai. Tad viņiem jāaizpilda divas apakšējās sadaļas: kas viņiem bija svarīgi un kas viņus satrauca bērna vietā.

Grupu darbs: dalīšanās ar iepriekšējās aktivitātes rezultātiem

12. Kad dalībnieki ir beiguši, palūdziet viņiem izveidot grupas ar 3 vai 4 citiem dalībniekiem un padalīties ar savu diagrammu ar citiem grupā. Kad viņi ir pastāstījuši par savām diagrammām, lūdziet viņiem apspriest jautājumus no “Uzdevumiem grupām” (75. lpp.).

Pārskatīšana

Tā kā pārskatīšanai ir atvēlēts maz laika, lūdziet, lai dalībnieki pārāk sīki neizklāsta grupai savus piemērus. Ja viņi ir ar mieru parādīt diagrammas, varat viņiem piedāvāt izvietot tās telpā pārtraukuma laikā, lai visi tās varētu apskatīt.

13. Izmantojiet šādus jautājumus, lai pārskatītu grupu diskusijas:
- > vai jūs domājat, ka šāda aktivitāte varētu būt noderīga jūsu apgādībā esošo bērnu vislabāko interešu izpēšanai?
 - > cik lielā mērā jūs patiesībā zināt bērna izteikto vēlmju iemeslus? Cik daudz jūs tos apsverat kopā ar bērniem, ar kuriem jūs strādājat?
14. Noslēdziet, atgādinot dalībniekiem, ka mūsu tūlītējās rīcības vai vēlmes veidojas no dziļākām vērtībām vai lietām, kas mums dzīvē ir svarīgas. Šīs vērtības bieži ir iemesls mūsu tūlītējām vēlmēm, un šo dziļāko motivāciju izpēšana dažkārt var atklāt veidu, kā saskaņot vēlmes praktiskā līmenī.

PAMATRESURSI

Vislabākās intereses

Saturs

Prezentācija “Pirmās dienas pārskats un ievads otrajā dienā”	68
Prezentācija “Ievads “vislabākajās interesēs””	69
Attēli aktivitātei: ar bērna acīm	74
Uzdevums grupām	75

Prezentācija “Pirmās dienas pārskats un ievads otrajā dienā”

1. Pirmās dienas pārskats

Mēs apskatījām

- >>> **Kas ir cilvēktiesības** un kādēļ tās ir svarīgas?
- >>> **Kas ir bērnu tiesības?** Kādas tiesības ir bērniem?
- >>> **Kāpēc bērnu tiesības ir svarīgas** bērniem alternatīvajā aprūpē? Ko tas nozīmē mums?
- >>> Kas ir **Konvencija par bērnu tiesībām (BTK)?** Kādas tiesības tajā ietvertas?
- >>> Četri BTK **pamatprincipi**:
 - > tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību;
 - > tiesības uz līdzdalību;
 - > bērna vislabākās intereses;
 - > nediskriminācija.

Mēs sīkāk apskatījām divus no šiem pamatprincipiem: dzīvība, izdzīvošana un attīstība, un tiesības uz līdzdalību.

2. Ievads otrajā dienā

Mēs apskatīsim...

Pārējos divus pamatprincipus:

- **“bērna vislabākās intereses”** – un kā mēs varam noteikt, kas ir bērna vislabākajās interesēs;
- **tiesības uz nediskrimināciju** – un kā identificēt diskriminācijas piemērus.

Ko tas nozīmē jūsu praksei

Pēcpusdienā mums jāmēģina salikt kopā dažādās daļas. Mēs izmantosim simulētu sarunu ar jauniešiem un politiskajiem vadītājiem, lai...

- pārskatītu saturu;
- paredzētu izaicinājumus;
- izdomātu argumentus un stratēģijas.

Prezentācija “Ievads “vislabākajās interesēs””

1. Pārskats

“Bērna vislabākās intereses” ir gan pamatprincips – Konvencijas pamatvēstījums – gan atsevišķs pants. Tās ir minētas vairākos pantos un apkopotas 3. panta pirmajā daļā:

BTK 3. pants

1. daļa: “Visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātās iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm.”

Tas, ko ANO saka par pamatprincipu (“pamatvēstījumu”):

“Kad valsts iestādes pieņem lēmumus, kas skar bērnus, bērna vislabākajām interesēm jābūt primārajam apsvērumam. Šis princips attiecas uz tiesu, administratīvo un likumdevēju iestāžu, un gan valsts, gan privāto sociālo labklājības iestāžu lēmumiem. Tas, protams, ir Konvencijas pamatvēstījums...”

2. Ko tas nozīmē jūsu praksei?

Kad mēs pieņemam lēmumus, kas skar bērnus...

- >>> Mums jāņem vērā šī lēmuma ietekme uz bērnu un jāpieņem lēmums, kas ir vislabākais bērnam.
- >>> Mēs to varam izdarīt, tikai balstoties uz informāciju par bērnu: no bērna, no tā, ko jūs zināt, un no citiem, kam ir loma bērna dzīvē.
- >>> Mums jāņem vērā gan fiziskās vajadzības, gan emocionālās, garīgās un attīstības vajadzības: citiem vārdiem sakot, lēmumam jābalstās uz bērna ilgtermiņa vajadzībām, kā arī uz jebkurām tūlītējām ar drošību un aizsardzību saistītām raizēm.

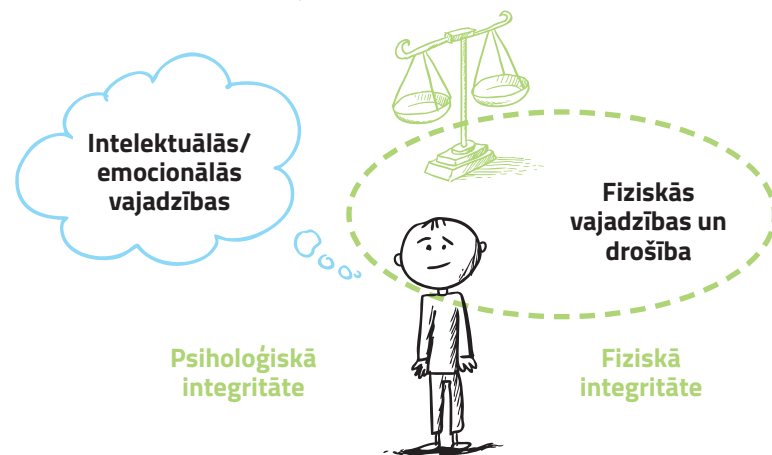
Bērna vislabāko interešu novērtēšana ir atkarīga no informācijas un viedokļu apkopošanas no vairākiem avotiem. Bērna viedoklis ir svarīgs tāpat kā jūsu viedoklis – bet tāds ir arī bioloģiskās ģimenes, audžuģimenes, skolotāju, direktoru, jauniešu līderu un citu, kas pazīst bērnu, viedoklis.

SVARĪGI!

Gadījuma izpēte: māsu un brāļu nešķiršana

“Daži romu tautības bērni pirms 2 gadiem tika ievietoti alternatīvajā aprūpē. Viņi bija 8 brāļi un māsas – bija neiespējami ievietot viņus vienā aprūpes vietā. Viņi tika ievietoti četrās ģimenēs, kas sākumā bija grūti, bet ar laiku, pēc 2 gadiem, bija vērojams liels progress: bērni bija ļoti aktīvi savas aprūpes vietas ikdienas dzīvē. Bet vecāki bija zaudējuši savas vecāku tiesības un tas nozīmēja, ka šie bērni bija jāgatavo adopcijai. Mēs personīgi runājām ar audžuģimenēm, lai sagatavotu viņus iespējamajai adopcijai, un šajās sarunās mēs tikāmies arī ar sociālās labklājības centriem. Tajā pašā laikā sociālās labklājības centrs centās atrast adoptētāju ģimenes, kas varētu adoptēt četrus bērnus, taču tas bija neiespējami: daži varētu tikt adoptēti, bet dažiem būtu jāpaliek pašreizējā aprūpes vietā uz nenoteiktu laiku. Tad mēs nolēmām, ka mēģināsim izveidot speciālu vietu, lai paturētu visus brāļus un māsas kopā: kas ir svarīgāk – atrast ģimeni vai bērniem palikt kopā kā ģimenei? Mēs vienojāmies paturēt bērnus kopā un atbalstīt šo ilgtermiņa aprūpes plānu.”

3. Līdzsvarojošais akts: fiziskās un emocionālās vajadzības

Ja bērns vēlas būt saskarē ar vardarbīgu vecāku, kā jūs līdzsvarosiet spēcīgās emocionālās vajadzības ar iespējamajām fiziskajām briesmām?

Vai atbildei jābūt “jā” vai “nē”?

4. Līdzsvarojošais akts: šodien un rīt dien

Ja jūs nolemjat salauzt bērna pārliecību, lai pasargātu bērnu – kā tas ietekmēs jūsu attiecības?

Kāda būs ietekme uz bērna spēju uzticēties?

5. Līdzsvarojošais akts: ko domā bērns un ko domā citi

16 gadus vecs bērns sūdzas par audžuģimenes ierobežojumiem viņai tikties ar draugiem. Jūs redzat, ka ierobežojumi ir svarīgi, bet jūs zināt, ka bērns turpinās tos neievērot, jo draugi viņai ir svarīgi.

Ko jūs darāt? Ar ko jūs runājat? Kā jūs līdzsvarojat dažādās prasības un vēlmes?

6. Bērna vēlmju respektēšana

Bērna vēlmes vienmēr būs svarīgas viņa vislabāko interešu novērtēšanā, un tiesības uz līdzdalību pasaka mums, ka tās vienmēr jāņem vērā.

Tas nenozīmē, ka jums vienmēr jādara tieši tā, kā bērns pieprasa, bet...

>>> Atcerieties, ka bērna noraidīšanai vienmēr ir kādas (negatīvas) psiholoģiskas sekas: tās jāņem vērā kā faktors jebkurā lēmumā.

>>> Atcerieties, ka **dažkārt bērns patiešām zina labāk** nekā jūs, kas viņam ir labāk: bērns zina, kas viņam ir svarīgi, ar ko viņš var sadzīvot un ko viņš nevar izturēt.

7. Tiesības uz autonomiju

Bērna tiesības uz autonomiju (kontrolē pār viņa lēmumiem) ir svarīgas: ja mēs varam tās ievērot, tas ir jādara.

>>> **Emocionālā** nozīmē: bērna vēlmes var atspoguļot dziļas emocionālās vajadzības: to noraidīšana var izraisīt ilgtermiņa kaitējumu.

>>> **Attīstības** nozīmē: katram bērnam ir jāsāk pieņemt pašam savi lēmumi un būt pārliecinātam, ka viņš ir spējīgs to izdarīt. Pieņemot

“Ja jūs neieklusāties manī un tā vietā pieņemat (sliktus) lēmumus, un es ar to neesmu apmierināts, tas izraisīs problēmas mūsu starpā. Tad jums būs jāpieņem cits lēmums, kas prasīs vairāk laika un naudas.”

Jaunietis alternatīvajā aprūpē

lēmumus bērnu vietā, mēs liedzam viņiem iespēju mācīties un attīstīt pašiem savas lēmumu pieņemšanas prasmes.

>>> **Praktiskā** nozīmē: bērns var nepieņemt mūsu lēmumu, tātad tas var nebeigties ar to, ko mēs domājam, ka tas būs “labākais”!

8. Diskusija un pārrunas

Princips “Vislabākās intereses” ir cieši saistīts ar līdzdalības principu.

Atcerieties, ka lēmumos, kas skar bērnu...

Bērnam ir **tiesības** tikt sadzirdētam un viņa viedoklim jābūt ņemtam vērā.

Kad runa ir par bērna vislabāko interešu novērtēšanu, bērna viedoklis ir svarīgs faktors:

>>> jums tas ir **jāuzklausā!**

>>> jums jābūt spējīgam to **sadzirdēt!**

>>> jums jābūt spējīgam **komunicēt** un **paskaidrot** savas idejas par vislabākajām interesēm, ja tās atšķiras no bērna idejām.

Piezīmes

- > Atzīstiet, ka vislabāko interešu identificēšanas uzdevums nav viegls – un izsakiet atzinību par aprūpes speciālistu veikto svarīgo darbu.
- > Atgādiniet viņiem, ka, lai gan bieži šķiet, ka lēmums gulstas uz viņu pleciem, vislabāko interešu novērtēšana ir starpdisciplinārs lēmums: būs jāiesaista daudzas puses.
- > Norādiet dalībniekiem uz 23. lpp. brošūrā “Bērnu tiesību nodrošināšana”, kas apkopo vislabākās intereses. Jūs varat norādīt arī uz diagrammu 26. lpp.

9. Procesuālā aizsardzība: vislabāko interešu noteikšana

Cenšoties noteikt bērna vislabākās intereses, pārliecinieties, ka jūs:

1. Ieklausījāties, **kas bērnam sakāms** (un ņemāt vērā viņa brieduma līmeni un spēju novērtēt iespējamās sekas).
2. Novērtējāt **bērna ģimenes locekļu** (ieskaitot vecāku, brāļu un māsu, pieaugušo radnieku, citu tuvinieku) viedokļus, attieksmes, tiesībspējas un vēlmes, paturot prātā viņu attiecības ar bērnu.
3. Apsvērāt bērna ikdienas **dzīvošanas vidi** – tagad, iepriekš un nākotnē.
4. Apsvērāt iespējamās **šķiršanas vai reintegrācijas** sekas – kur tas ir nepieciešams.
5. Ņemāt vērā bērna attīstības vajadzības.
6. Ņemāt vērā **jebkurus citus atbilstošus aspektus** – piemēram, reliģiskās vai kulturālās vajadzības.

>>> Tad pārskatiet katra iespējamā aprūpes veida ilgtermiņa.

10. Procesuālā aizsardzība: “primārais apsvērums”

Tiklīdz lēmums, visticamāk, skar bērnu, viņa vislabākajām interesēm jābūt **primārajam apsvērumam**.

Atcerieties...

>>> Tiklīdz jūs pieņemat lēmumu, kas skar bērnu, ir jānosaka, kas ir viņa vislabākajās interesēs. Tas nozīmē informācijas savākšanu un novērtēšanu no dažādiem avotiem.

>>> Lai gan bērna vislabākās intereses jānosaka par prioritāti, jāņem vērā arī tiesības un citu cilvēku, kā vecāki, brāļi un māsa, skolotāji vai citi aprūpētāji, juridiskās intereses.

>>> Priekšroka jādod risinājumam, kurš ir pozitīvs bērnam. Tas ietver īstermiņa un ilgtermiņa apsvērumus.

Atcerieties, ka bērna vislabāko interešu novērtēšana nav kaut kas, ko var izdarīt, izmantojot formulu: tas vienmēr būs jādara, balstoties uz katru gadījumu atsevišķi, un tas būs atkarīgs no konkrētiem apstākļiem jebkurā mirklī un saistībā ar konkrētu bērnu.

Jums vienmēr jāpatur pārskatīšanas iespēja un, ja nepieciešams, lēmuma grozīšanas iespēja. Lietas var mainīties!

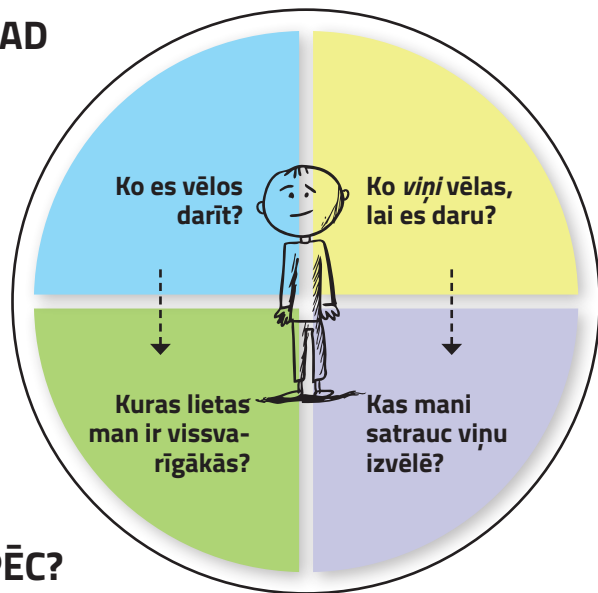
SVARĪGI!

Attēli aktivitātei: ar bērna acīm

1. attēls (demonstrēšanai)

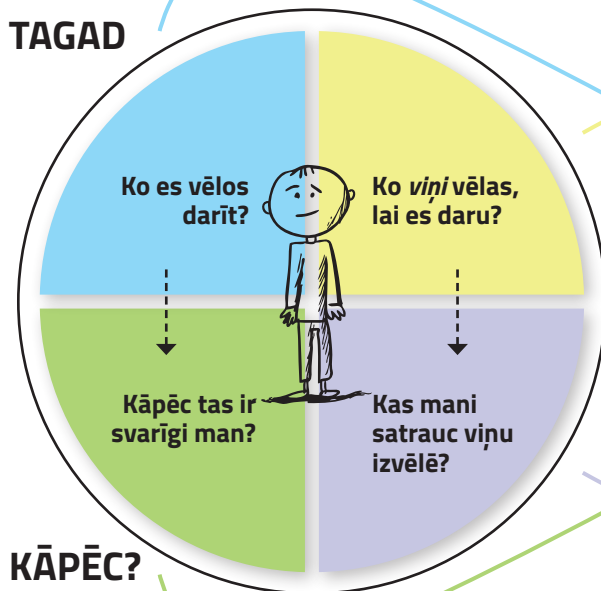
TAGAD

KĀPĒC?

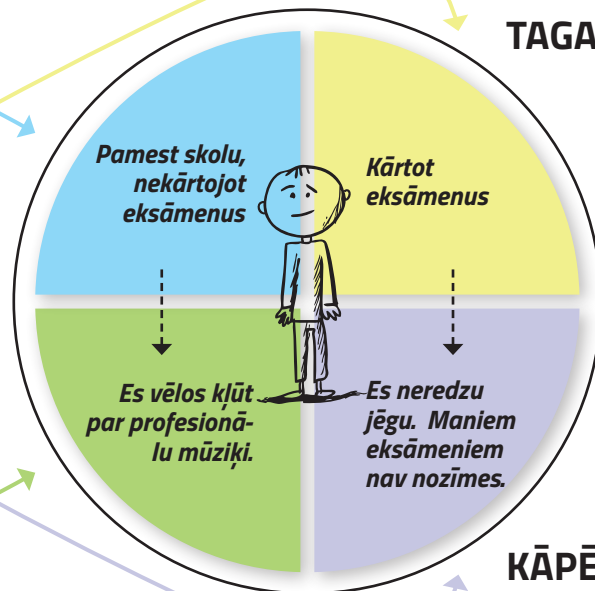
2. attēls: piemērs (demonstrēšanai)

TAGAD

KĀPĒC?

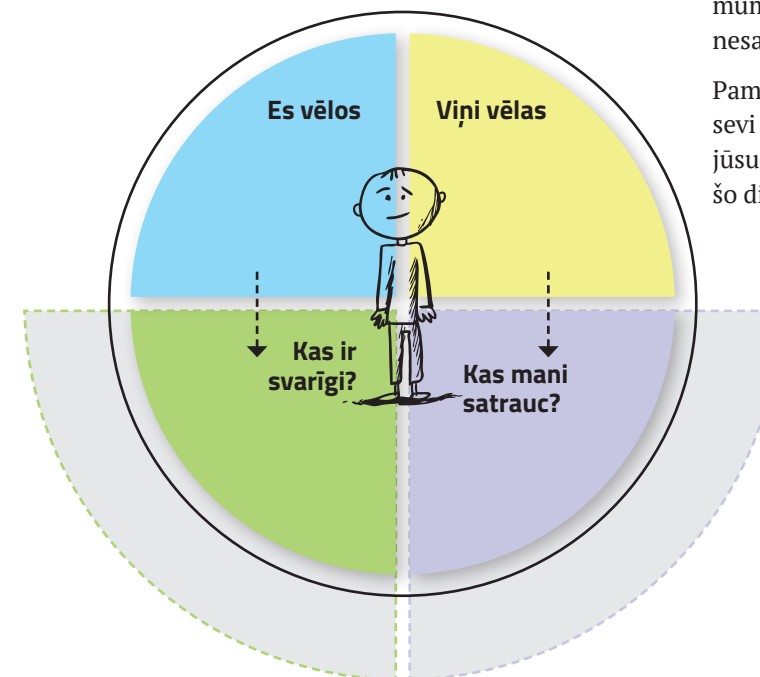
TAGAD

KĀPĒC?

3. attēls: izdales materiāls dalībniekiem

Ar bērna acīm

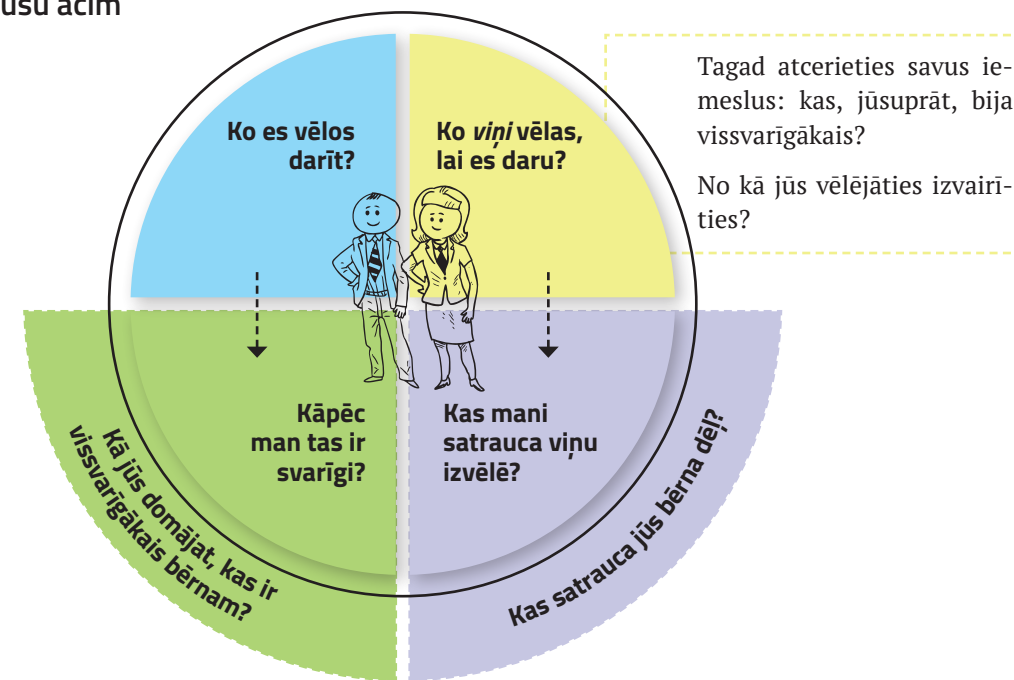

Padomāiet par lēmumu, kas jums bija jāpieņem, kurā jūsu domas par lēmuma labāko iznākumu nesakrīt ar bērna domām.

Pamēģiniet iedomāties sevi bērna vietā. Kā viņi, jūsu prātā, būtu aizpildījuši šo diagrammu?

4. attēls paraugam

Ar jūsu acīm

Uzdevums grupām

- >>> Apspriediet, vai jūsu satraukumi un bērna satraukumi bija vienādi, un vai jūs domājat, ka svarīgas bija tās pašas lietas.
- >>> Izpētiet veidus, kā saskaņot šīs dažādās prioritātes.

SESIJA

6

Nediskriminācija

6. SESIJA.

NEDISKRIMINĀCIJA

Kopsavilkums

Šī sesija kalpo, lai atskatītos uz daudzām iepriekšējās sesijās apspriestām lietām un iepazīstina ar ideju par pozitīvu un negatīvu diskrimināciju. Mēs pētām dažus no mūsu izdarītajiem pieņēmumiem, strādājot ar jauniešiem.

Sesijas plāns

1	Aktivitāte: uz priekšu un atpakaļ	30 min
2	Aktivitātes kopsavilkums	25 min
3	Uzmundrinoša aktivitāte	5 min
4	Prezentācija "Iepazīšanās ar diskrimināciju"	10 min
5	Diskusija: vai kāds no jūsu bērniem piedzīvo diskrimināciju?	20 min

Mērķi

- Saprast vienlīdzības un nediskriminācijas nozīmi;
- Iepazīties ar dažādām diskriminācijas formām: tiešā, netiešā un strukturālā;
- Izpētīt dažas no grupām, kas parasti cieš no diskriminācijas, un izpētīt veidus, kā no tā izvairīties mūsu darbā.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

- Jums būs nepieciešams daudz vietas pirmajai aktivitātei: dalībniekiem vajadzēs stāvēt līnijā (un spert soļus uz priekšu un atpakaļ). Jūs varētu atzīmēt starta līniju ar auklu (skatīt diagrammu 79. lpp.).
- Sagatavojiet lomu kartīšu kopijas no 83. lpp.
- Sagatavojiet slaidus prezentācijai.
- Sagatavojiet slaidus vai sarakstiet uz tāfeles papīra grupu sarakstu 88. lpp.

Norādījumi sesijai

Aktivitāte: uz priekšu un atpakaļ

1. Informējiet dalībniekus, ka sesija sāksies ar lomu spēli. Iedodiet visiem kartīti ar lomu un palūdziet viņiem to klusi izlasīt (nedaloties ar citiem).

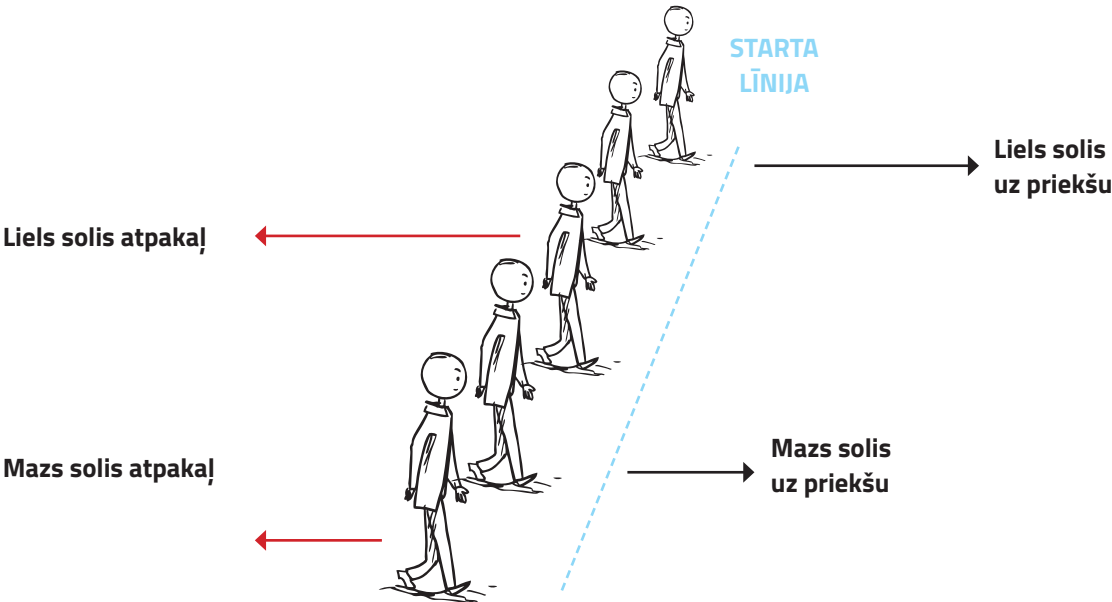
- Ja telpa nav pietiekami liela, jums vajadzēs veikt aktivitāti citur – vai ārā! Šajā gadījumā iepriekšējās sesijas beigās brīdiniet dalībniekus, lai pārvietojoties netiktu zaudēts laiks. Iespējams, jums nāksies saīsināt aktivitātes laiku par 5 minūtēm, lai dalībnieki var atgriezties semināra telpā.

Padomi

2. Palūdziet dalībniekiem iedomāties sevi izlozētajās lomās. Jūs varat izmantot pāris rosinošus jautājumus, lai palīdzētu to izdarīt – piemēram, lieciet viņiem iedomāties:
 - > vietu, kur viņi pavada lielāko daļu laika;
 - > cilvēkus, ar kuriem viņi pavada lielāko daļu laika;
 - > lietas, ko viņiem patīk darīt – un lietas, ko nepatīk darīt.

Informējiet viņus, ka drīkst brīvi pievienot savas detaļas, balstoties uz nelielo informācijas daudzumu uz kartītes. Viņiem jāmēģina iedomāties šāda bērna dzīves detaļas.

3. Aiciniet viņus sastāties vienu otram blakus pie starta līnijas (skatīt diagrammā). Pasakiet viņiem, ka lasīsiet virkni apgalvojumu, un viņiem ir jāizdomā, kā katrs pasākums ietekmētu "viņu" bērnu. Viņiem jāspēr soļi uz priekšu vai atpakaļ no līnijas saskaņā ar tālāk sniegtajiem norādījumiem.

Norādījumi

- Ja informācija apgalvojumā ir jums labas ziņas, speriet soli uz priekšu. Speriet lielu soli, ja tās ir patiešām labas ziņas, un mazu soli, ja ziņas ir samērā labas.
- Ja apgalvojums ir sliktas ziņas vai tas padara jūsu dzīvi grūtāku, speriet soli atpakaļ: lielu soli, ja tas ir liels izaicinājums vai šķērslis, un mazu soli, ja tas ir mazāk slikts.
- Ja apgalvojums uz jums neattiecas vai tas jums neko nemaina, palieciet, kur esat.

Padomi

- Ja persona ar nedzirdīga bērna lomas kartīti prāto, vai viņam jāreaģē, kad tiek lasīti apgalvojumi, mēģiniet neatbildēt tieši: atgādiniet personai, ka viņš šobrīd ir cilvēka lomā, kas gandrīz nav spējīgs dzirdēt. Lūdziet šim cilvēkam piedalīties aktivitātē tā, kā šķiet visatbilstošāk.

- Lasiet apgalvojumus, dodot dalībniekiem laiku starp tiem soļa spersšanai.
- Pēc tam, kad esat izlasījis visus apgalvojumus, lūdziet dalībniekus apskatīties, kur stāv visi pārējie. Dodiet dažiem dalībniekiem iespēju nedaudz parunāt bērna “vārdā” un paskaidrot, kāpēc viņi ir virzījušies tieši tā – uz priekšu vai atpakaļ. Tad sasauciet visus aplī, lai izvērtētu uzdevumu.

Aktivitātes kopsavilkums

- Sāciet ar dalībnieku izvešanu no lomām. Varat uzdot visiem nosaukt savu (īsto) vārdu, skaitot līdz trīs. Atgādiniet, ka turpmākā diskusija risināsies katram savā identitātē.
- Izmantojiet kādu no nākamajiem jautājumiem, lai atklātu cilvēku sajūtas un iespaidus:
 - > Kā jūs jutāties, kad aktivitāte progresēja? Kā tas bija – kustēties ātrāk vai lēnāk nekā to darīja citi?

Piezīme: pajautājiēt dalībniekam ar nedzirdīgā bērna lomu, kā viņš jutās, kad nevarēja piedalīties vispār.

 - > Vai jūs spējāt iejusties savā bērna lomā? Cik viegli bija iedomāties sevi cita lomā?
 - > Kurš no apgalvojumiem sagādāja sevišķas grūtības jūsu lomā? Kāpēc?
 - > Vai jums šķiet, ka kāds no šiem apgalvojumiem ir diskriminācijas piemērs? Kāpēc?
 - > Vai jums šķiet, ka bērni jūsu aprūpē kādreiz savā dzīvē piedzīvo diskrimināciju? Paskaidrojiet, kāpēc jums liekas, ka piedzīvo vai nepiedzīvo.

Uzmundrinoša aktivitāte

- Pēc gara kopsavilkuma dalībnieki var justies noguruši, tādēļ pirms informācijas par diskrimināciju prezentēšanas varat izmantot uzmundrinošu aktivitāti. Tālāk piedāvātā aktivitāte ietver fiziskas kustības, bet droši varat izvēlēties pēc jūsu domām vairāk piemērotu aktivitāti.

“Visi tie, kas...”

- Pārliecinieties, ka visi krēsli ir aplī un ka nav brīvu vietu (jūsu krēsls ir jāizņem no apla). Apstājieties apla vidū un paskaidrojiet, ka vidū stāvošajam cilvēkam ir jāpasaka apgalvojums, kas sākas ar “visi tie, kas...”. Ja apgalvojums attiecas uz kādu no aplī sēdošajiem, viņiem ir jāsamaina sēdvietas, cik ātri vien iespējams. Aplā vidū stāvošajai personai jācenšas atrast sēdvietu, tiklīdz cilvēki sākuši kustēties.
- Sniedziet pāris piemērus:
 - > Visi tie, kas ir ģērībušies svārkos...
 - > Visi tie, kas runā svešvalodā...
 - > Visi tie, kam garšo šokolāde...
 - > Visi tie, kas strādā ar bērniem... (šis izkustinās visus!)

- > Pasakiet, ka viņiem ir jāpārvietojas, ja apgalvojums attiecas uz viņiem!
- > Grūstīšanās nav atļauta!

Prezentācija un diskusija “Iepazīšanās ar diskrimināciju”

- Sniedziet informāciju par diskrimināciju, izmantojot punktus 85. lpp.
- Prezentācijas beigās parādiet dalībniekiem sarakstu no 88. lpp (uzdevums pārdomām). Uz dodiet viņiem padomāt par bērniem viņu aprūpē: vai viņi saskaras ar šķēršļiem salīdzinājumā ar citiem bērniem?
- Dodiet viņiem pāris minūtes, lai to pārdomātu, un ļaujiet apspriest savas domas ar blakusēdētāju.
- Pēdējās 10 minūtēs aiciniet visus apspriest šādus jautājumus:
 - > vai jūs atradāt kādu iespējamās diskriminācijas piemēru ar bērniem jūsu aprūpē?
 - > ko jūs varētu darīt, lai šiem bērniem padarītu iespējas vienlīdzīgas?

PAMATRESURSI

Nediskriminācija

Saturs

Lomu kartītes aktivitātei: uz priekšu un atpakaļ	83
Apgalvojumi aktivitātei	84
Prezentācija "Iepazīšanās ar diskrimināciju"	85
Uzdevums pārdomām	88

Lomu kartītes aktivitātei: uz priekšu un atpakaļ

Piezīmes

- > Kopā ir 24 kartītes: jums jāizvēlas pietiekams daudzums jūsu grupai. Pārliecinieties, ka jums ir kartītes no katra komplekta.
- > Jūs varat pielāgot vai pievienot citus apgalvojumus sarakstam 84. lpp., ja ir jūsu grupai piemērotāki gadījumi.

1. komplekts. Bērni alternatīvajā aprūpē

Tev ir 14, un kopš 3 gadu vecuma tu esi piesaistīts ratiņkrēslam. Tas ir iemesls, kādēļ skolā daži bērni liek ciest – tāpat kā fakts, ka nedzīvo ar savu bioloģisko ģimeni. Invaliditātes dēļ tu bieži nevari doties skolas ekskursijās vai piedalīties aktivitātēs.

Tev ir 15. Tev patīk spēlēt futbolu un, kad biji jaunāks, tev teica, ka tu varētu to darīt profesionāli. Bet pēdējā laikā tev ir nepatīkšanas ar policiju. Tu dzīvo bērnu namā un nesaproties ar savu sociālo darbinieku.

Tev ir 10 gadi un tu pārcēlies uz citu valsti kopā ar mammu, kad nomira tētis. Tava mamma tika notiesāta par zādzību veikalā īsi pēc atbraukšanas, un tagad viņa ir cietumā. Tu tiki ievietots alternatīvajā aprūpē un tev ir grūti būt bez abiem vecākiem un citā vidē.

Tev ir 16 gadi. Tavi vecāki ir no Somālijas, bet tu esi dzimis šajā valstī. Tu esi vienīgais tumšādainais bērns skolā. Daži bērni tevi sauc par "netīru" un "stulbu", un tu esi saņēmis rasistu draudus „Face-book” lapā. Tu dzīvo audžuģimenē un tu vienmēr jūti, ka audžuvecāki tevi nemīl tā, kā savus īstos bērnus.

Tev ir 14 gadi. Pirms gada tu un tavi brāļi un māsas tika ievietoti dažādās alternatīvās aprūpes vietās. Viņi visi ir kopā, pārāk tālu, lai tu viņus varētu satikt. Tu neesi ieguvis draugus savā jaunajā dzīvesvietā.

Tev ir 17, un drīz tu pametīsi skolu – un savus audžuvecākus. Tu esi uztraucies par nākotni, jo nenokārtoji lielāko daļu no eksāmeņiem. Tu nezini, kur dzīvosī un kā sevi uzturēsi. Tev pateica, ka tev jāiet savs ceļš pasaulē un audžuvecāki vairs nevarēs tev palīdzēt.

Tev ir 16, un tu esi bijis 4 dažādās aprūpes vietās pēdējo 6 gadu laikā. Katru reizi, kad tas notika, tev bija jāmaina skola. Tev nav neviena, kam uzticēties. Drīz tev būs jāatstāj aprūpe, bet tev nav, kur doties.

Tev ir 12 gadi, un 5 gadus tu dzīvo kopā ar vieniem un tiem pašiem audžuvecākiem. Tu esi gandrīz pilnīgi nedzirdīgs jau kopš dzimšanas. Tev patīk tava audžuģimene, un tu esi lielākoties laimīgs, bet tu bieži domā par savu "vecu" mammu, kuru nekad neesi redzējis. Nevienam nekad tev nav pateicis, kas notika un kāpēc tev bija jādodas prom.

Tu esi 11 gadus vecs roms. Tu tiki ievietots aprūpē, jo sociālajam dienestam likās, ka mājās tevi pienācīgi nepieskata. Tu to negribēji, tāpat kā to negribēja pārējie tavā ģimenē. Skolā citi bērni tevi apceļ un skolotāji tirda.

Tu esi 13 gadus vecs un tiki ievietots aprūpē, kamēr tavu vecāku patvēruma pieprasījums tiek apstrādāts. Tu ļoti slikti runā vietējo valodā un nekad neesi satīcis savu sociālo darbinieku. Iepriekšējā skolā tu vienmēr eksāmenos biji klasē labākais.

Tev ir 13 gadi. Tev ir mācīšanās grūtības un tu cīnies ar skolas darbiem. Bērni tevi ķircina un skolotāji ignorē tavas vajadzības. Tev patīk gleznošana, bet tev nav naudas, lai nopirktu materiālus. Tavi aizbildņi nedod tev pārāk daudz brīvības: tu nedrīksti iet ārā pēc skolas un bez uzraudzības nedēļas nogalēs.

Tu esi 14 gadus vecs. Tu cieti no bioloģiskā tēva vardarbības un dzīvoji aprūpē jau 3 gadus. Skolā tev vienmēr ir problēmas un tu esi domājis par pašnāvību. Tu nerunā ar savu sociālo darbinieci, jo pirms pāris mēnešiem viņa bez atļaujas izlasīja tavu dienasgrāmatu.

Tavs tētis bija vardarbīgs pret mammu, tādēļ pirms 6 mēnešiem tevi ievietoja aprūpē. Tu gribi satikt savu mammu, bet aprūpes darbinieks tev to neļauj. Tev ir 13 un liekas, ka tu varētu būt homoseksuālis. Tu nezini, ar ko aprunāties.

Tev ir 15, un tu dzīvo aprūpē no 6 gadu vecuma. Tev ir ļoti labas attiecības ar aprūpes speciālistu. Viņa regulāri tevi apciemo, un tu vari viņai zvanīt, ja vēlies kaut ko apspriest. Tev patīk skola un tev ir daudz draugu, taču tu ne vienmēr vari viņiem pievienoties ārpusskolas aktivitātēs, jo tev nav naudas.

Tev ir 12 gadi, un 4 gadus tu dzīvo audžuģimenē. Tu tur esi ļoti laimīgs: tev ir sava istaba ar datoru un televizoru, un audžuvecāki ir jauki un mīloši. Viņi vienmēr sniedz tev atbalstu, kad kaut kas noiet greizi.

Tev ir 15, un tu vēlies kļūt par profesionālu mūziķi. Tu spēlē grupā kopā ar skolas draugiem, bet audžuvecāki spiež vairāk laika veltīt mācībām. Viņi tev nedod kabatas naudu un neļauj iet ārā, ja vien nevari "par to samaksāt pats."

2. komplekts. Bērni, kas dzīvo ar savām bioloģiskajām ģimenēm

Tu esi 17 gadus vecs un drīz atstāsi skolu. Mājās tev ir pašam sava istaba un tavi vecāki ir turīgi. Ir paredzams, ka tavi eksāmenu rezultāti būs ļoti labi un tu piesaiki studijām universitātē.	Tev ir 14. Tu cieti negadījumā, kad bijī pavisam mazs, un kopš tā laika esi piesaistīts ratiņkrēslam. Tev ir grūti satikties ar draugiem pēc skolas, un tu jūti, ka viņiem ir daudz kopīga, bet tu nevari būt daļa no tā.
Tava ģimene uz šo valsti pārcēlās pirms pāris gadiem. Viņi tev ir ļoti svarīgi, un tev ir ļoti ciešas attiecības ar māsu. Abiem taviem vecākiem nav darba, un skolā tevi apceļ par to, ka izskaties „netīrs” un esi imigrants.	Tev ir 16, un tu esi homoseksuālās attiecībās. Tu nezini, vai pastāstīt to vecākiem. Viņi ar tevi ļoti lepojas, jo tev labi veicas skolā. Tu uztraucies par to, kā tiks galā, kad tavs partneris dosies uz koledžu citā valsts pusē.
Tev mājās iet grūti. Tava mamma ir alkoholiķe un tētis ir invalīds. Tu esi viņa galvenais aprūpētājs. Jums pienākas vietējās pašvaldības atbalsts, taču tavs aprūpes darbinieks gandrīz nekad ar tevi nesazinās. Tev ir 14, un tu esi musulmanis.	Tu esi roms, un skolā tevi ļoti apceļ. Tava ģimene ir mēģinājusi runāt ar skolotājiem, taču viņi neklausās. Tu regulāri neapmeklē skolu un tiecies ar vecākiem bērniem. Dažiem no viņiem ir problēmas ar policiju.
Tev ir 17, un tētis iekārtoja tevi darbā vietējā uzņēmumā. Tev nepatīk skola un tu gaidi, kad to pameksi un sāksi “īsto dzīvi”. Tu ceri iekārtoties dzīvoklī kopā ar savu draudzeni.	Tev ir 17, un tu esi musulmanis. Tu neesi pārliecināts, ko darīsi pēc skolas: apkārtnē nav darba, un tava ģimene ir trūcīga. Tu gribi doties uz koledžu, taču vecāki tev pateica, ka tev jāsāk maksāt “sava daļa” mājās.

Apgalvojumi aktivitātei

- Šajā nedēļas nogalē visi klasesbiedri tiek uz maltīti restorānā.
- Tavs sociālais darbinieks sazinās ar tevi, lai pateiktu, ka ir jāatceļ šodienas tikšanās (Ja tev nav sociālā darbinieka, paliec, kur esi).
- Tev jāmaksā par jauno matemātikas grāmatu: skolotāja saka, ka tā vajadzīga visiem, lai nokārtotu eksāmenu.
- Skolā visiem ir uzdots uzrakstīt stāstu “Mana ģimene”. Labākie stāsti tiks publicēti skolas avīzē.
- Tava klase brīvdienās dosies pārgājienā kalnos! Tev tika iedots saraksts ar lietām, kas jāņem līdzi.
- Tu vēlies uzrakstīt formālu sūdzību par pieaugušo skolā, kas tev seksuāli uzmācies.
- Nedēļas nogalē norisinājās liels neo-fašistu grupu protests.
- Skolas direktors uzstājas ar runu par to, cik svarīga ir universitātes izglītība. Tie, kas studēs universitātē – būs veiksmīgi dzīvē!
- Tu esi uztraucies par fizisku attiecību uzsākšanu. Tev nepieciešams padoms.
- Stunda skolā par HIV/AIDS koncentrējas uz homoseksuālu attiecību bīstamību.
- Šopēcpusdien skolā ir sporta stunda!
- Skolā darbu uzsāks jauns aizraujošs mehāniķu klubs. Visiem zēniem tika iedotas vēstules vecākiem ar piedāvājumu piedalīties.
- Vietējais mērs uzstājas ar runu, kurā viņš vaino romu tautību un imigrantus nozieguma līmeņa pieaugumā.

- Šodien pusdienās bija cūkgaļa.
- Atklājies, ka skolotāja ir lesbiete. Viņas „Facebook” lapa ir pilna ar naidīgiem komentāriem, un bērni skolā viņu atklāti izsmej.
- Skolu apciemots vietējā slavenība. Diviem zēniem tika uzdots viņu sagaidīt un izrādīt apkārtni.
- Tu netīšām sadzirdi, kā tavs skolotājs saka, ka “baltie cilvēki ir intelligentāki nekā citas rases”.

Prezentācija “Iepazīšanās ar diskrimināciju”

1. Tiesības uz nediskrimināciju

Nediskriminācija ir **tiesības** un tā ir arī **princips**, kas jālieto visos lēmumos, kas skar bērnus.

Tiesības uz nediskrimināciju ir noteiktas Konvencijas par bērnu tiesībām (BTK) 2. pantā.

Pantam ir 2 daļas:

- >>> Pirmā daļa nosaka, ka ikviena bērna tiesības ir jārespektē un jānodrošina neatkarīgi no etniskās izcelsmes, ādas krāsas, dzimuma, dzimtās valodas utt.
- >>> Otrā daļa nosaka, ja bērns tiek diskriminēts kāda no šiem faktoriem dēļ, mums ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi un aktīvi jānodrošina tā novēršana.

“Ja es būtu burvis, es paņemtu visas pasaules smadzenes un padarītu tās nespējīgas redzēt tādas lietas kā ādas krāsu, dzimumu, reliģiju. Es uz visiem laikiem padarītu neredzamas visas lietas, ko cilvēki nosoda.”

Jaunietis alternatīvajā aprūpē

2. Izpratne par tiesībām uz nediskrimināciju

- >>> Nediskriminācija ir vēl viens veids, kā skatīties uz **vienlīdzību**. Nediskriminācija nozīmē, ka visiem jābūt **tiesībās un cieņā vienlīdzīgiem**.
- >>> Diskriminācija ir **netaisnīga** izturēšanās vai rīcība.

Tiesības uz nediskrimināciju atšķiras no citiem pantiem: tās runā par **salīdzināšanu** ar citiem bērniem. Bērns, kas piedzīvo diskrimināciju, ir nelabvēlīgākā situācijā **salīdzinājumā ar citiem bērniem**.

SVARĪGI!

3. Bērnu tiesības piedāvā minimālo pamataizsardzību

Citi panti:

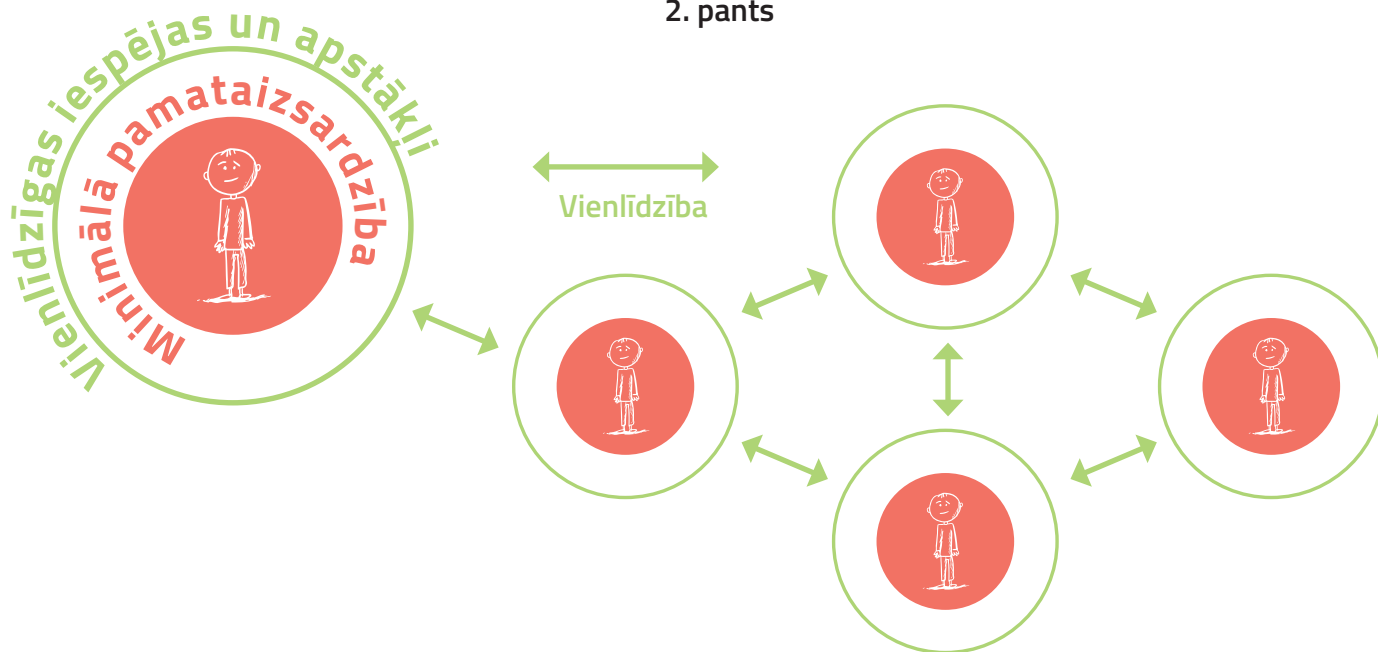
Tiešā diskriminācija notiek, kad mēs izceļam kādu personu vai cilvēku grupu un izturamies pret viņiem citādi, jo mēs viņus tā uztveram. Piemēram:

Piemēram:

- neapdraudi bērna dzīvību;
- neizraisi viņiem fiziskas sāpes;
- nepazemo;
- nodrošini viņus ar izglītību.

4. 2. pants nodrošina vienlīdzīgas iespējas un apstākļus

2. pants

5. Diskriminācijas veidi: tiešā diskriminācija

Tiešā diskriminācija notiek, kad mēs izceļam kādu personu vai cilvēku grupu un izturamies pret viņiem citādi, jo mēs viņus tā uztveram. Piemēram:

- „Puiši studēs metālapstrādi, meitenes studēs kulināriju.”
- “Šis bērns ir patvēruma meklētājs un, iespējams, ilgu laiku nebūs skolā. Mēs viņam neatļausim piedalīties atlasē skolas lugai.”
- “Romu tautības bērniem jāmacās citā klasē.”
- “Mēs tev neatļausim būt attiecībās ar tava dzimuma pārstāvi.”

Šiem bērniem ir atņemtas iespējas, jo mēs esam izdarījuši netaisnīgu pieņemumu par lietām, ko viņi var darīt, vai lietām, ko viņi vēlētos darīt.

6. Diskriminācijas veidi: netiešā diskriminācija

Ar netiešo diskrimināciju mēs ignorējam vai aizmirstam par atšķirībām, kurām ir nozīme, un pielietojam tādas pašas noteikumus vai principus attiecībā uz visiem – pat, ja daži bērni nevar no tā gūt labumu vai ir aktīvi nelabvēlīgā situācijā.

Piemēram:

- “Es lasīšu apgalvojumus” – *pat ja manā klasē ir nedzirdīgs bērns.*
- “Mēs visi dosimies pārgājienā!” – *pat ja viens no bērniem ir ratiņkrēslā un nevarēs piedalīties.*
- „Jums visiem mājās ir jāizlasa šis raksts” – *pat ja vienam no bērniem tā nav dzimtā valoda un viņš nevar to izlasīt.*

Šie bērni nevar iesaistīties un viņiem tiek atņemtas iespējas, jo mums **nav izdevies veikt pielāgojumus** viņu dažādajām spējām vai šķēršļiem, ar ko viņi saskaras.

7. Diskriminācijas veidi: strukturālā diskriminācija

Strukturālā diskriminācija tiek lietota, lai aprakstītu **noteikumus, uzvedības vai normas**, kas pastāv sabiedrībā vai iestādē, veidojot šķēršļus konkrētām grupām.

Piemēram:

- Vispārpieņemts aizspriedums, ka “romi ir noziedznieki” ietekmē to, kā pret viņiem attiecas un izturas policija, skolotāji, citi bērni un visa sabiedrība kopumā.
- Kad bērniem bez vecāku aprūpes paliek 18 gadi, viņi vairs nevar paļauties uz atbalstu no valsts vai no viņu vecākiem.
- Daudzu cilvēku priekšstats par to, ka homoseksuālas attiecības nav “normālas” vai ir “neveselīgas” nozīmē, ka bērni ne vienmēr jūtas brīvi apspriest vai iesaistīties attiecībās ar tāda paša dzimuma pārstāvi.

“Jaunieši ir patiešām nobijušies, jo viņiem ir jāaiziet, sasniedzot 18. Esmu dzirdējis, ka daži no viņiem pat neiet uz stundām, lai paliktu mājās vēl vienu gadu.”

Jaunietis alternatīvajā aprūpē
(Balss video)

8. Ko tas nozīmē mūsu praksei?

- Mēs nedrīkstam **izturēties pret diviem bērniem dažādi** tikai tāpēc, ka, piemēram, vienam ir cita etniskā izcelsme, īpašas vajadzības, cita seksuālā orientācija vai dzimums...
...ja neviens no tiem neattiecas uz lēmumu vai izturēšanos konkrētajā gadījumā.
- Mēs nedrīkstam **pielāgoties un aktīvi atbalstīt** bērnu, ja, piemēram, viņa etniskā piederība, īpašas vajadzības, seksuālā orientācija vai dzimums nozīmē, ka viņš ir **nelabvēlīgā situācijā** un nevar vienlīdzīgi izmantot savas tiesības.

Piezīmes

- Mums jāapzinās **iespējas**, ko bērni aprūpē nevar izmantot, vai uzvedība, no kuras viņi cieš tā fakta dēļ, ka viņi ir aprūpē.
- Mums ir **jāapšaubā** un **jāizaicina** strukturālie pieņēmumi, noteikumi un normas, kas nostāda konkrētus bērnus nelabvēlīgās situācijās.

- > Norādiet dalībniekiem uz 22. un 43.-45. lpp. brošūrā “**Bērnu tiesību nodrošināšana**”, kas aplūko nediskrimāciju.

Uzdevums pārdomām

Vai jūs strādājat ar bērniem, kas ir...

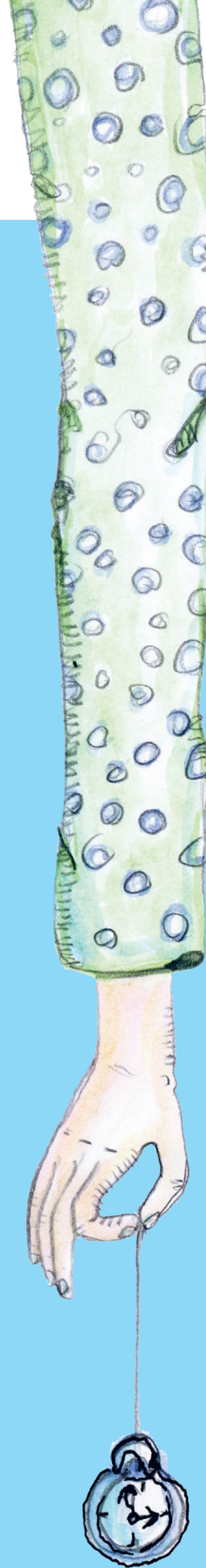
- >>> sieviešu dzimuma?
- >>> ar īpašām vajadzībām?
- >>> ne dzimtajā valodā runājoši?
- >>> romu tautības?
- >>> imigranti?
- >>> homoseksuāļi?
- >>> transseksuāļi?
- >>> melnādainie āfrikāņi vai aziāti?
- >>> etniskajai vai reliģiskajai minoritātei piederīgi?
- >>> piederīgi jebkurai citai grupai, kas parasti piedzīvo diskrimināciju?

Vai jūs varat iedomāties jebkādus šķēršļus, ar ko šie bērni ir saskārušies salīdzinājumā ar bērniem, kas nepieder pie šādām grupām?

SESIJA

7

Stāšanās pretī izaicinājumam

7. SESIJA.

STĀŠANĀS PRETĪ IZAICINĀJUMAM

Kopsavilkums

Ir ticis apskatīts liels informācijas daudzums, tāpēc šajā un nākamajā sesijā dalībniekiem būs iespēja sākt domāt par to, kā viņi to var pielietot praksē. Šajā sesijā viņi sagatavosies lomu spēlei, kas simulēs iespējamās sarunas, atgriežoties savā darba vietā.

Sesijas plāns

1	Levads divās noslēdzošajās sesijās	5 min
2	Prezentācija un diskusija “Jauniešu informēšana par viņu tiesībām”	25 min
3	Iepazīšanās ar lomu spēli	10 min
4	Aktivitāte: sagatavošanās lomu spēlei mazās grupās	30 min
5	Lomu spēles: pirmā saruna	20 min

Mērķi

- Nostiprināt iepriekšējās sesijās apgūto;
- Saprast jauniešu iesaistīšanas un viņu atbalsta piesaistīšanas nozīmi efektīvā bērnu tiesību īstenošanā;
- Bērnu tiesību īstenošanas laikā paredzēt izaicinājumus un izpētīt stratēģijas to risināšanai.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

- Ja iespējams, mēģiniet sarakstīt jautājumus, ko dalībnieki pierakstīja uz līmlapiņām dienas sākumā. Ja jūs to nevarat, pārliecinieties, ka jums ir pieejamas šīs līmlapiņas.
- Pārliecinieties, ka dalībnieki uz sesiju paņēma līdzī brošūras.
- Sakopējiet lomu kartītes 97. lpp. Jābūt pietiekoši daudz katras kartītes kopiju ceturtajai daļai grupas: ja ir 20 dalībnieki, izgatavojiet katrai lomu kartītei 5 kopijas.
- Grupām būs nepieciešams tāfeles papīrs un marķieri.
- Sagatavojiet slaidus no prezentāciju piezīmēm 94. lpp.

Norādījumi sesijai

Ievads pēdējās divās sesijās

- Sāciet sesiju, konstatējot, ka kursa laikā tika izskaidrotas vairākas jaunas koncepcijas un idejas. Tas, iespējams, dalībniekiem radījis daudz jautājumu. Paskaidrojiet, ka šī un nākamās sesijas tiks izmantotas, lai rastu atbildes uz četriem galvenajiem jautājumiem:
 - > Ko tas nozīmē mūsu darbam un kā mēs to varam īstenot praksē?
 - > Ar kādiem sarežģījumiem un izaicinājumiem mēs sastapsimies?
 - > Kāds atbalsts mums būs nepieciešams vai kas varētu mums palīdzēt?
 - > Kas var mūs atbalstīt un palīdzēt – un kā?
- Paskaidrojiet, ka jautājumi (iepriekš) tiks risināti galvenokārt ar lomu spēli, kurā dalībnieki iedomāsies diskusijas, ar kādām viņi varētu saskarties, kad atgriezīsies savās darba vietās – pirmkārt, ar jauniešiem, ar vadītājiem un par politiku atbildīgiem cilvēkiem. Šī aktivitāte sastādīs daļu no šīs sesijas un daļu no nākamās sesijas.

Prezentācija un diskusija “Jauniešu informēšana par viņu tiesībām”

- Pajautājiet dalībniekiem, ko viņi domā par dalīšanos ar šī semināra saturu ar jauniešiem, ar kuriem viņi strādā. Vai viņi to darītu ar prieku?
- Izceliet pāris komentārus. Izveidojiet divus sarakstus uz tāfeles papīra:
 - iemesli ar visu padalīties;
 - satraukumi saistībā ar dalīšanos.
- Prezentācijā izmantojiet punktus (94. lpp.), lai papildinātu dalībnieku sniegtās atbildes. Atgādiniet viņiem, ka tas īsti nav izvēles jautājums! Pieaugušajiem, kuri ir atbildīgi par jauniešiem, ir pienākums informēt viņus par viņu tiesībām.
 - > Aiciniet dalībniekus 10 minūtes pavadīt, caurskatot “Uzzini savas tiesības!” kopā ar blakussēdētāju. Uzdodiet viņiem sevišķi ņemt vērā lapas ar “piezīmju grāmatiņām” (skatīt 12., 18., 22., 24., 26., 30. lpp.).
 - > Vai šīs aktivitātes būtu noderīgas jauniešiem, ar kuriem viņi strādā?
- Pajautājiet īsus komentāru pēc aptuveni 10 minūtēm. Tad iepazīstiniet viņus ar lomu spēli.

Iepazīšanās ar lomu spēli

7. Paskaidrojiet, ka šī aktivitāte paredzēta, lai:
 - > palīdzētu dalībniekiem pārstrādāt semināra saturu;
 - > sagatavotu viņus iespējamajām sarunām, kad viņi atgriezīsies savās darba vietās;
 - > pārdomātu dažus no izaicinājumiem, ar ko viņi varētu saskarties, un izpētīt stratēģijas šo izaicinājumu atrisināšanai.
8. Informējiet viņus, ka lomu spēlē tiks izspēlētas divas sarunas. Pirmā būs ar jauniešiem un otrā – ar vadītājiem un par politiku atbildīgām amatpersonām. Varat viņiem parādīt attēlus 96. lpp., lai paskaidrotu procesu.
9. Sadaliet dalībniekus 4 grupās – 2 grupās katrai sarunai.
 1. saruna:
 - **A grupa:** aprūpes speciālisti (1);
 - **B grupa:** jaunieši.
 2. saruna:
 - **C grupa:** aprūpes speciālisti (2);
 - **D grupa:** politikas veidotāji.
10. Izdalieliet lomu kartītes un palūdziet dalībniekus izlasīt savu kartīti. Pārliecinieties, ka uzdevums ir skaidrs, un informējiet grupas, ka viņiem tiks dotas 30 minūtes, lai sagatavotos savai sarunai. Paskaidrojiet, ka pirmā saruna notiks pirms pārtraukuma un otrā saruna notiks pēdējā sesijā.
11. Pirms sadalīšanās grupās parādiet jautājumus no līmlapiņām, ko dalībnieki izteica dienas sākumā. Lūdziet dalībniekus pierakstīt tos jautājumus (sevišķi no 2. krāsas), kuri, viņuprāt, varētu attiekties uz viņu grupu.

Aktivitāte: sagatavošanās lomu spēlei mazās grupās

12. Kad dalībnieki to ir izdarījuši, informējiet, ka viņi var sākt gatavoties savās grupās.

Padomi

- Varat atgādināt, it sevišķi B un D grupai, ka šī aktivitāte ir izveidota, lai palīdzētu viņiem darbā! Šī iemesla dēļ viņiem nav jācenšas veidot jauniešu un politikas vadītāju karikatūras, bet gan iedomāties, kādas pamatotas raizes varētu būt šo grupu pārstāvjiem.

Lomu spēle: pirmā saruna

13. Pēc 30 minūtēm sasauciet grupas kopā pirmajai sarunai. Sakārtojiet krēslus tā, lai aprūpes speciālisti no A grupas sēdētu pretī “jauniešiem”.
14. Atgādiniet, ka saruna sāksies ar īsām 2 grupu prezentācijām – un informējiet, ka jūs apturēsiet katru prezentāciju pēc 4 minūtēm, lai ir pietiekami daudz laika jautājumiem un diskusijai.
15. Aiciniet aprūpes speciālistus demonstrēt savu prezentāciju, tad aiciniet to pašu darīt jauniešus. Pēc tam dodiet zaļo gaismu jautājumiem.

- Ja ir laiks, ļaujiet pārējo 2 grupu pārstāvjiem uzdot dažus jautājumus. Taču ieteicams, ka jūs priekšroku dodat šīs “sarunas” dalībniekiem un atgādināt, ka pārējiem būs iespēja uzdot jautājumus pēc pārtraukuma. Viņi var atzīmēt visu, kas, viņuprāt, būs atbilstīgs viņu sarunai.
- Iztaujāšanas laikā iedrošiniet dalībniekus sniegt īsus komentārus un jautājumus.
- Pārliecinieties, ka visiem šo divu grupu dalībniekiem ir iespēja darboties līdzī: dodiet priekšroku tiem, kas vēl nav runājuši.

Padomi

16. Pēc 20 minūtēm aiciniet beigt sarunu un informējiet, ka nākamā sesija tiks sākta ar C un D grupu prezentācijām

PAMATRESURSI

Stāšanās pretī izaicinājumam

Saturs

Prezentācija "Jauniešu informēšana par viņu tiesībām"	94
Aktivitāte: procesa izklāsts (attēli)	96
Aktivitāte: lomu kartītes	97

Prezentācija "Jauniešu informēšana par viņu tiesībām"

1. Trīs veidu iemesli

"Mēs redzam labus rezultātus, kad tas tiek darīts sadarbības veidā – mēs redzam viņus universitātēs, ar darbu, ar savām ģimenēm: mēs redzam sava darba rezultātus."

Sociālais darbinieks

Ir dažādi iemesli, kādēļ mums jāpārlicinās, ka bērniem ir atbilstīga izpratne par savām tiesībām:

1. **Ētiskie iemesli** – tā ir pareizā lieta, ko darīt.
2. **Pragmatiskie iemesli** – tas palīdzēs bērnam un tas palīdzēs mums darbā ar bērnu.
3. **Juridiskie iemesli** – mums ir pienākums to darīt saskaņā ar BTK (un citiem likumiem)

2. Jauniešiem ir tiesības zināt savas tiesības!

- BTK 29. pants nosaka bērniem tiesības uz izglītību, kas ir vērstas uz "cieņas ieaudzinašanos pret cilvēktiesībām un pamatbrīvībām".
- BTK 13. pants nosaka bērna tiesības "saņemt un nodot jebkādu informāciju un idejas".

3. Morālo vērtību kopums

Cilvēktiesību un bērnu tiesību izpratne sniedz jauniešiem morālo standartu kopumu, kuru viņi var piemērot gan savai uzvedībai, gan arī pieaugušo, ar kuriem viņi kontaktējas, uzvedībai.

Jauniešiem ir jāzina, ka, piemēram, ļaunprātīga izmantošana un spīdzināšana ir nepieņemama nevienam – vienai, vai šo vardarbību veic vecāks, skolotājs vai aprūpes darbinieks, vai pat viņš pats pret citu bērnu.

Viņiem jāzina, ka viņiem ir tiesības uz izturēšanos, kas ciena viņu tiesības; tāpat viņiem ir jāzina, ka jāciena citu tiesības.

4. Pārlicība un pilnvarošana

Skaidri morālie standarti var palīdzēt **pilnvarot** jauniešus. Tie dod viņiem pārlicību **apstrīdēt uzvedību**, kas pārkāpj viņu tiesības vai pārkāpj citu tiesības.

- Tas ir svarīgi viņu **attīstībai** un **emocionālajai labklājībai**;
- Tas ir svarīgi, lai veidotu **cieņas kultūru** pret bērnu tiesībām;
- Tas ir svarīgi arī **atbildībai**...

"Es esmu alternatīvajā aprūpē uzaudzināts jauniešs. Mana pieredze rāda, ka, ja ir atbalsts, tu vari mainīt savu dzīvi; tu vari sasniegt gaidīto un būt aktīvs sabiedrības loceklis."

Jauniešs alternatīvajā aprūpē

5. Atbildība

Ja tiesību pārkāpumi netiek identificēti un apstrīdēti vai tie kļuvuši par sūdzību objektu, atbildība nav iespējama.

Jauniešiem jābūt spējīgiem **aizstāvēt savas tiesības** un viņiem jābūt, ka **sūdzības tiks nopietni ņemtas vērā**.

Atbildība nozīmē...

- adekvātu **pārkāpumu pārvaldīšanas** un **sūdzību** veikšanas sistēmu nodrošināšanu;
- pārlicināšanos, ka jaunieši zina un ir spējīgi izmantot šos mehānismus (privāti, ja nepieciešams);
- sekot līdzi un rīkoties attiecībā pret jebkādiem pārkāpumu ziņojumiem.

6. Uzticības veidošana

Ja jaunieši jūt, ka viņu tiesības tiek ievērotas un ka lēmumi tiek pieņemti viņu vislabākajās interesēs, tas palīdzēs attīstīt daudz atvērtākas un **uzticīgākas attiecības**.

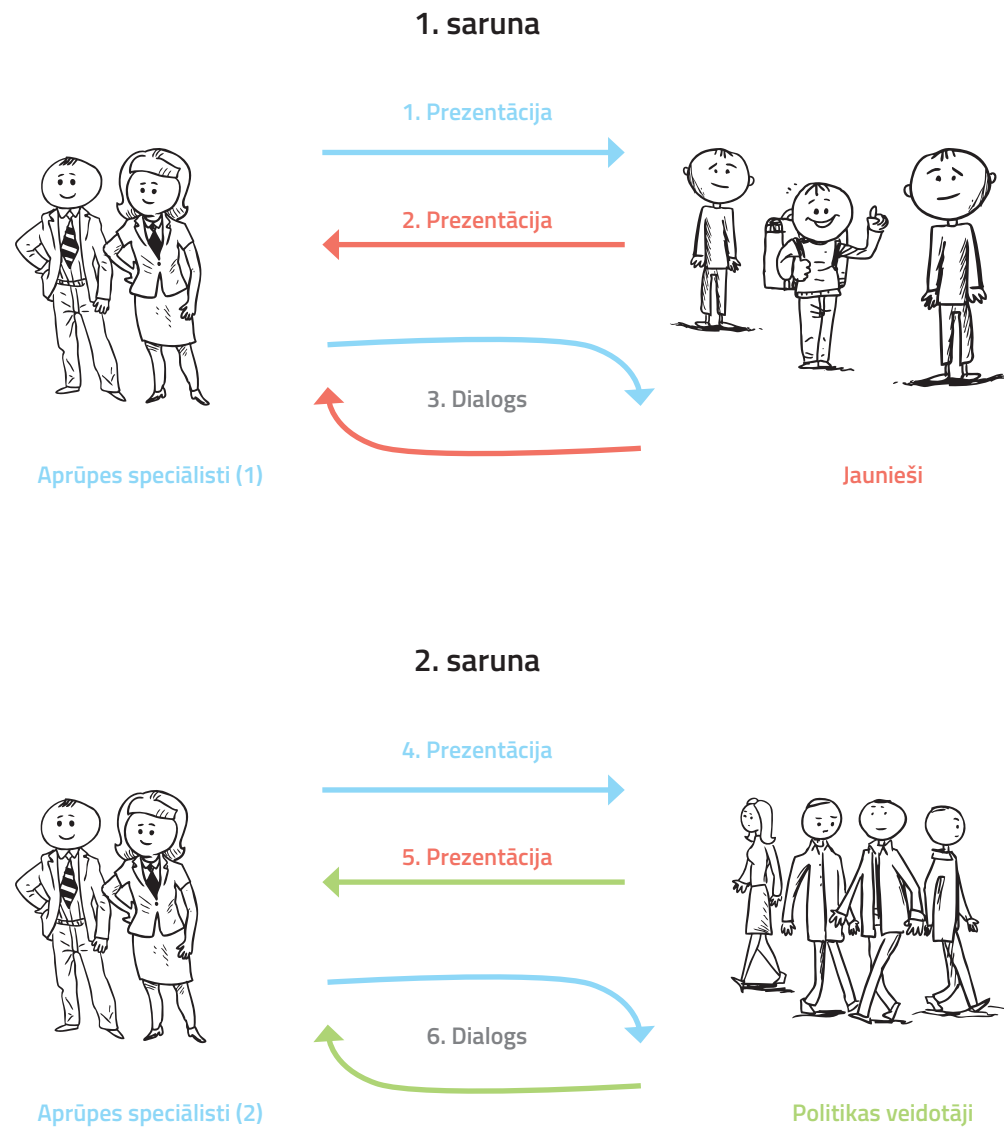
- Būs lielāka iespēja, ka viņi jums pastāstīs par savām raizēm.
- Būs lielāka iespēja, ka viņi pret jums izturēsies ar cieņu.
- Viņi iemācīsies uzticēties un uzņemties atbildību par citiem.

"Bērni ir priecīgi iemācīties un zināt savas tiesības, un viņi jūt un saprot savus pienākumus."

Sociālais darbinieks

Atvērtas un uzticīgas attiecības ar bērniem, ar kuriem jūs strādājat, ir labākas bērniem un sniegs jums lielāku gandarījumu!

Aktivitāte: procesa izklāsts (attēli)

Aktivitāte: lomu kartītes

Aprūpes speciālisti (1. grupa)

Prezentācija jauniešiem

Jums būs jāprezentē bērnu tiesības jauniešiem vecumā no 14 līdz 16 gadiem. Prezentācijai jāizskaidro, **ko viņiem ir svarīgi zināt par tēmu** – gan viņiem, gan jums, lai veiksmīgāk īstenotu bērnu tiesības savā darbā.

- Jūsu prezentācijai nevajadzētu būt garākai par 4 minūtēm, pēc tam jaunieši atbildēs. Pēc tam tiks dotas aptuveni 10 minūtes, lai jūs varētu apspriest viedokļu atšķirības. Jums būs jāmēģina atrast kopīgu pieeju un izprātņi par labāko turpmāko virzību.
- Atcerieties savu publiku! Gatavojiet prezentāciju, kas ir pēc iespējas saprotamāka un piemērotāka viņu vajadzībām. Kā jūs varat iegūt viņu uzticību un atbalstu jūsu pūlēm?

Koncentrējieties uz šādiem jautājumiem:

- Kas **jums** (jauniešiem) ir jāzina par bērnu tiesībām un kāpēc?
- Kā tas ietekmēs veidu, kā mēs ar jums strādājam?
- Ko **jūs** (jaunieši) varat darīt, lai atbalstītu mūs to cilvēku, kas ir atbildīgi par bērnu aprūpes politiku, iesaistīšanā?

Aprūpes speciālisti (2. grupa)

Prezentācija vadītājiem un politiķiem

Jūs veidosiet prezentāciju saviem vadītājiem un citām par bērnu aprūpes politiku atbildīgām amatpersonām. Prezentācija ir veidota, lai izskaidrotu, **ko, jūsu prāt, šīm amatpersonām ir svarīgi zināt** (un darīt), lai jums veiksmīgāk izdotos īstenot bērnu tiesības savā darbā.

- Jūsu prezentācijai nevajadzētu būt garākai par 4 minūtēm, un tad amatpersonas atbildēs. Pēc tam tiks dotas aptuveni 10 minūtes, lai jūs varētu apspriest viedokļu atšķirības. Jums būs jāmēģina atrast kopīgu pieeju un izprātņi par labāko turpmāko virzību.
- Atcerieties savu publiku! Kā jūs pārliecināsiet šo grupu, ka bērnu tiesības ir svarīgas un ka jums vajadzīgs viņu atbalsts?

Koncentrējieties uz šādiem jautājumiem:

- Kāpēc bērnu tiesības ir svarīgas alternatīvajā aprūpē?
- Kā tām būtu jāietekmē veids, kā mēs strādājam ar jauniešiem?
- Ko **jūs** (vadītāji un politiķi) varat darīt, lai atbalstītu mūs bērnu tiesību īstenošanā?

Jaunieši

Prezentācija aprūpes speciālistiem

Jūs esat jauniešu grupa vecumā no 14 līdz 16 gadiem. Vēlāk jūs tiksiēties ar aprūpes darbinieku grupu, lai dzirdētu, kā viņi saprot bērnu tiesības un kā viņi plāno pārliecināties, ka jūsu tiesības tiek ievērotas. Pēc tam jums būs jāatbild.

- Jums jāpagatavo 4 minūtes gara prezentācija, lai izceltu, **ko, jūsuprāt, jūsu aprūpes darbiniekiem būtu svarīgi zināt** (un darīt), lai jūsu tiesības tiktu ievērotas. Pēc tam tiks dotas aptuveni 10 minūtes, lai jūs varētu apspriest viedokļu atšķirības. Jums būs jāmēģina atrast kopīgu pieeju un izprātni par labāko turpmāko virzību.
- Atcerieties savu publiku! Kā jūs varat pārliecināt savus aprūpes darbiniekus, ka tas ir svarīgi un ka jūs izmantosiet savas tiesības atbildīgi?

Koncentrējieties uz šādiem jautājumiem:

- Kādēļ jums (jauniešiem) ir svarīgas bērnu tiesības?
- Kādēļ bērnu tiesības ir svarīgas aprūpes speciālistiem?
- Kādas izmaiņas jūs vēlētos redzēt veidā, kā aprūpes speciālisti ar jums strādā? Padomājiet par jautājumiem, kas visvairāk attiecas uz jauniešiem.

Vadītāji un politiķi

Prezentācija aprūpes speciālistiem

Jūs esat par bērnu aprūpes politiku atbildīgo cilvēku grupa. Jūs tiksiēties ar aprūpes darbinieku grupu, lai dzirdētu, kā viņi vēlas redzēt labāku bērnu tiesību īstenošanu. Jums būs jāsniedz atbilde.

- Jums jāpagatavo 4 minūtes gara prezentācija, lai norādītu dažas no **politikas jomām, kuras, jūsuprāt, viņi identificētu kā bērnu tiesībām problemātiskas**. Pēc tam tiks dotas aptuveni 10 minūtes, lai jūs varētu apspriest viedokļu atšķirības. Jums būs jāmēģina atrast kopīgu pieeju un izprātni par labāko turpmāko virzību.
- Atcerieties savu publiku! Kā jūs varat pārliecināt aprūpes darbiniekus, ka jūs atbalstīsiet viņus bērnu tiesību īstenošanā?

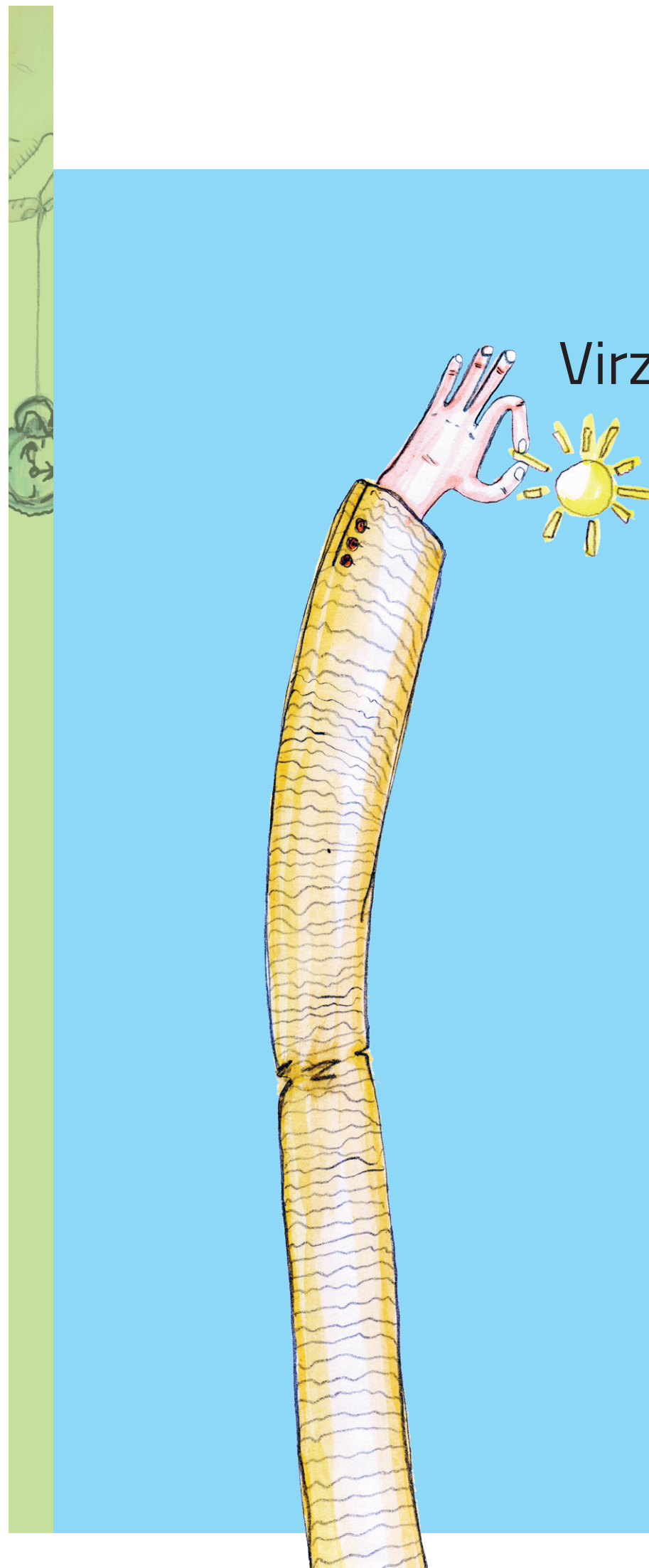
Koncentrējieties uz šādiem jautājumiem:

- Kuras politikas vai politikas jomas sagādā izaicinājumus bērnu tiesību īstenošanā?
- Kurus no šiem izaicinājumiem jūs (politikas veidotāji) varat atrisināt un kā?
- Vai ir politikas vai politikas jomas, kuras jūs nevēlaties vai neesat spējīgi grozīt?

SESIJA

8

Virzīšanās uz priekšu

8. SESIJA:

VIRZĪŠANĀS
UZ PRIEKŠU

Kopsavilkums

Fināla sesija pabeidz lomu spēli un izpēta tās atbilstību dalībnieku darbam. Mēs arī apskatām indivīdu un institūciju tīklus, ar kuriem aprūpes speciālisti sazinās, un apsveram veidus, kā viņi varētu piedāvāt atbalstu. Sesija beidzas ar dažām aktivitātem apmācību novērtēšanai.

Sesijas plāns

1	Lomu spēle: otrā saruna	20 min
2	Aktivitātes kopsavilkums	30 min
3	Aktivitāte: tīkli un atbalsta sistēmas	20 min
4	Novērtēšana un noslēgums: - labākā lieta, sliktākā lieta... - novērtēšanas veidlapa un noslēgums	20 min

Mērķi

- Identificēt dažus no vadības vai strukturālajiem izaicinājumiem bērnu tiesību īstenošanā;
- Atsaukties uz lomu spēli un apspriest veidus, kā dažādas grupas var realizēt atbalstošo lomu;
- Novērtēt un noslēgt semināru.

Sagatavošanās un nepieciešamie materiāli

Materiāli

- Slaidi prezentācijai (ja ir vēlēšanās)
- Līmlapiņas
- Novērtēšanas veidlapas

Norādījumi sesijai

Lomu spēle: otrā saruna

1. Sveiciet dalībniekus ar atgriešanos un aiciniet C un D grupu turpināt ar otro sarunu. Darbojieties tādā pašā veidā kā iepriekš – ar katras grupas prezentāciju, kurai seko saruna.

Aktivitātes kopsavilkums

2. Lomu spēles beigās saaiciniet dalībniekus apli un palīdziet izklūt no lomas. Jūs varat iet pa apli un visiem lūgt pateikt savu vārdu un vienu lietu par sevi, piemēram:
 - > ‘Esmu Elēna un dzīvoju Rīgā.’
 - > ‘Es esmu Juris un man patik spēlēt hokeju.’
3. Tad paskaidrojiet, ka nākamās 30 minūtes tiks izmantotas, lai pārdomātu lomu spēli un padomātu ieguvumu savai praksei.

Sāciet ar lūgumu katrai no 4 grupām pastāstīt, kā viņi jutās aktivitātes laikā

- Vai jums bija viegli realizēt savu lomu? Kas bija viegli un kas bija grūti?

Pēc tam pajautājiēt visai grupai

- Vai jums šķiet, ka sarunas bija reālas? Vai jūs spējat iedomāties, ka tas notiktu tādā veidā reālajā dzīvē?
- Cik noderīgas šīs sarunas bija jūsu īstajam darbam?
 - > Vai tās paredzēja jaunus izaicinājumus?
 - > Vai tās palīdzēja atrisināt problēmas vai raizes?
- Vai jums ir vēl kādi komentāri par aktivitāti un tās atbilstību jūsu darbam?

Aktivitāte: tīkli un atbalsta sistēmas

- Pēdējā mazajā aktivitātē lūdziet dalībniekiem atsaukt atmiņā cilvēku un iestāžu tīklus, kas aptver viņu darbu. Divas šādas grupas tika ņemtas vērā lomu spēlē, bet dalībnieki strādā ar daudziem citiem...
- Paņemiet 3 līmlapiņas un uzrakstiet grupas, kas piedalījās lomu spēlē: aprūpes darbinieki, jaunieši un politikas veidotāji. Pielīmējiet tās uz tāfeles papīra tā, lai "aprūpes darbinieku" līmlapiņa ir kreisajā pusē uz horizontālās ass. Skatiet piemēru 92. lpp., kur iekļautas arī pārīs citas grupas.
- Tad lūdziet dalībniekiem padomāt, kā viņi redz šīs grupas attiecībā uz savu darbu. Atzīstiet, ka, ja darbs ir grūts, mēs bieži redzam citu prasības kā apgrūtinājumu un nesaprotam, ka viņiem ir iespēja sniegt mums atbalstu.
- Uz tāfeles papīra uzzīmējiet divas ass kā diagrammā, un paskaidrojiet, ka grupas tiks pievienotas grafikam uz papildu līmlapiņām saskaņā ar šādu shēmu:
 - vertikālā ass** atspoguļo, cik lielā mērā grupa nosaka prasības dalībniekiem: grupa tāfeles papīra augšā ir ļoti prasīga; grupa lejā ir atbalstoša vai potenciāli atbalstoša;
 - horizontālā ass** atspoguļo attiecību tuvību: grupa blakus ir tuvāka nekā grupa, kas atrodas labajā tāfeles papīra pusē.
- Izdaliet līmlapiņas un lūdziet dalībniekiem uzrakstīt grupas vai individuus, pie kuriem viņi varētu vērsties pēc atbalsta – novietošanai zem līnijas uz tāfeles papīra.

Padomi

- Informējiet, ka šis ir ļoti individuāli! Dalībnieki var rakstīt paši savas ģimenes locekļus vai tuvus draugus, ieskaitot cilvēkus profesionālajos tīklos.
- Iedrošiniet viņus iekļaut grupas vai individuus, kas varētu sniegt atbalstu vai padomu konkrētos jautājumos: viņiem nav jābūt spējīgiem sniegt atbalstu visos jautājumos un vienmēr!
- Informējiet, ka grupas var parādīties gan virs, gan zem līnijas: dažos jautājumos tās var sniegt atbalstu, citos būt par apgrūtinājumu.

- Aktivitātes beigās norādiet uz to grupu skaitu, kas identificētas kā potenciāli atbalstošas, un izmantojiet punktus 102. lpp, lai sniegtu īsas noslēguma piebildes.
- Dariet zināmu dalībniekiem, ka, tā kā apmācība tuvojas beigām, jūs vēlētos saņemt viņu atsauksmes par abām dienām. Paskaidrojiet, ka ir svarīgi, lai viņu atsauksmes būtu godīgas, jo tas palīdzēs uzlabot apmācības nākotnē.

Novērtēšanas aktivitāte: labākā lieta, sliktākā lieta...

- Sasauciet dalībniekus atpakaļ aplī. Atgādiniet viņiem, ka divas dienas ir pavadītas intensīvās aktivitātēs un ka dalībnieki drīz ies katrs savu ceļu! Informējiet viņus, ka jūs vēlētos, lai visi pabeidz divus teikumus pāris vārdos. Norādiet, ka diskusijas par šiem apgalvojumiem nenotiks.

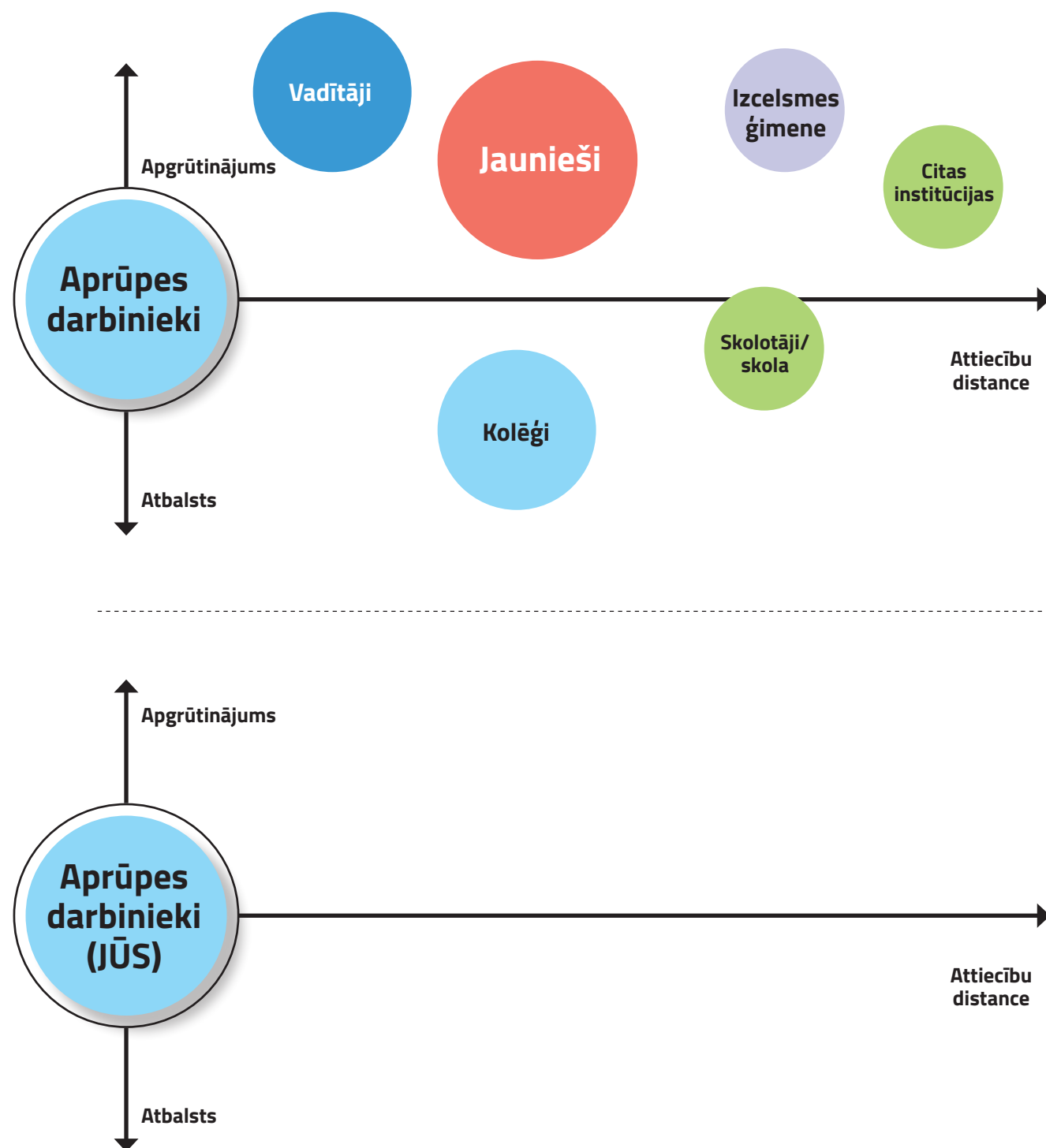
Apgalvojums: 'Sliktākā lieta šajā apmācībā bija... Labākā lieta bija...'

- Uzsāciet apli, piedāvājot savu 'sliktāko' un 'labāko' lietu apmācībā. Ja ir divi treneri, ļaujiet vienam uzsākt apli un otram to noslēgt.
- Lūdziet kādam brīvprātīgajam turpināt. Tad virzieties pie nākamā cilvēka aplī.
- Kad visi ir pabeiguši apgalvojumus, pateicieties dalībniekiem. Informējiet viņus, ja ir plānota papildu apmācības pārraudzīšana vai iespējas saņemt turpmāko atbalstu.
- Atgādiniet viņiem aizpildīt novērtēšanas veidlapas pirms došanās prom – un novēliet viņiem patīkamu braucienu mājās!

PAMATRESURSI

Virzīšanās uz priekšu

Tīkli un atbalsta sistēmas: piemērs

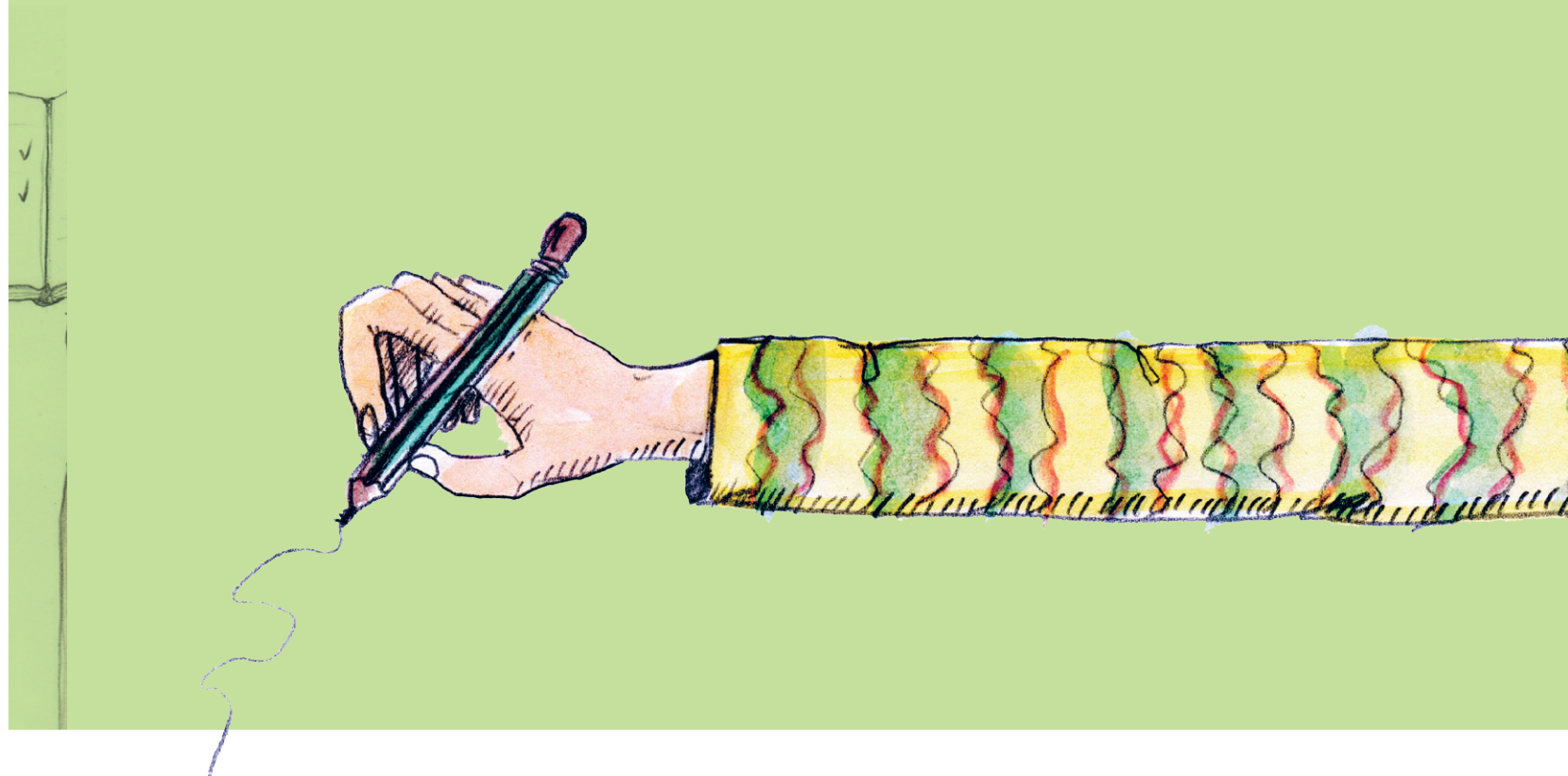

Noslēguma piebildes

Mēģiniet izcelt dažus iedvesmojošus komentārus no iepriekšējās aktivitātes un no semināra kopumā:

- Dalībniekiem **nevajag justies vieniem**, cenšoties īstenot bērnu tiesības, ne arī viņiem jā-jūtas tā, it kā viņi būtu vienīgie, kas par to atbildīgi!
 - Atgādiniet viņiem, ka **atbalsta sistēmas** bieži vien ir atrodamas vietās, kur mēs tās negaidām, un bieži var tikt izveidotas, ja mēs tās uzrunājam: cilvēkiem patīk justies iesaistītiem!
 - It īpaši atgādiniet viņiem, ka bieži vislabāk pārrunāt konkrētos izaicinājumus ir ar **pašiem jauniešiem**. Iedrošiniet viņus padomāt par dalīšanos ar savām raizēm vai pārdomām ar viņu aprūpē esošajiem jauniešiem. Tas ne tikai izpildīs pienākumu iesaistīt jauniešus, bet arī palīdzēs attīstīt svarīgas prasmes un veidot uzticību un atbildību.
 - Iedrošiniet viņus **dalīties ar semināra idejām** ar kolēģiem un ar vadītājiem, ja tas šķiet iespējams. Ideju nodošana palīdzēs viņiem kļūt pieņemtiem; un atmosfēra, kurā visi strādā bērnu tiesību labā, būs labāka bērniem un labāka pieaugušajiem.
 - Ja jums ir iespēja organizēt papildu apmācību pārraudzīšanu – privāti vai tiešsaistē – iesakiet to dalībniekiem. Uzziniet, vai viņuprāt tas būtu noderīgi. Jūs varat viņus iedrošināt izveidot **atbalsta grupas** savā apvidū: piemēram, ikmēneša tikšanās ar kolēģiem, lai apspriestu ar bērnu tiesībām saistītus jautājumus.
 - Atgādiniet viņiem nejusties iebiedētiem ar tehniskajiem vai juridiskajiem bērnu tiesību aspektiem, ne arī pieņemt, ka viņiem jābūt padziļinātai izpratnei par visiem šiem aspektiem: vērtības, kas ir bērnu tiesību centrā, ir **intuitīvas un universālas**, un lielā mērā tās ir vērtības, kas jau vada dalībnieku darbu.
 - Informējiet viņus, ka tādas organizācijas kā SOS Bērnu ciemati strādā nacionālā līmenī un ar dažādām iestādēm, lai nostiprinātu bērnu tiesības **politikā un praksē**, un ne mazāk svarīgi – lai vairotu izpratni par ANO vadlīnijām.
- Dalībniekiem jājūt, ka viņi ir daļa no lielākām pūlēm!***
- Pasakiet viņiem paldies par **nenovērtējamo darbu**, ko viņi dara. Atzīstiet **neskaitāmos izaicinājumus**, ar ko viņi sastopas. Pārlieciniet viņus, ka semināra laikā apspriesto ideju aptveršana pastiprinās viņu darīto darbu un piedāvās **būtisku atalgojumu** – ne tikai jauniešiem, bet arī viņiem pašiem.

PIELIKUMI

1. pielikums

ANO Bērnu tiesību konvencija (jauniešiem draudzīga versija)

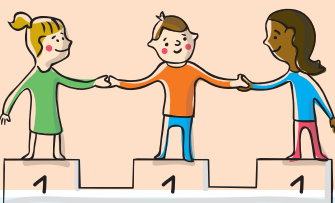
“MAN IR TIESĪBAS!”

ANO KONVENCIJA PAR BĒRNU TIESĪBĀM bērniem draudzīgā valodā

1 Katram, kam vēl nav 18 gadi, ir šīs tiesības.

2 VISIEM BĒRNIEM, neatkarīgi no tā, kas viņi ir, kur dzīvo, ko dara viņu vecāki, kādā valodā viņi runā, kāda ir viņu reliģija, kāda ir viņu kultūra, vai viņiem ir īpašas vajadzības, vai viņi ir bagāti vai nabagi, zēni vai meitenes, ir šīs tiesības.

3 Kad pieaugušie pieņem lēmumus, viņiem jādomā, kā šie lēmumi ietekmēs bērnu.

4 Valdība ir atbildīga par to, ka tavas tiesības tiek aizsargātas. Tai jāpalīdz tavai ģimenei aizsargāt tavas tiesības un radīt vidi, kurā tu vari augt un attīstīt savu potenciālu.

5 Tava ģimene ir atbildīga par to, ka palīdz tev iemācīties izmantot savas tiesības un ievēro, ka tavas tiesības tiek aizsargātas.

6 Tev ir tiesības uz dzīvību.

7 Tev ir tiesības uz vārdu, un tam jābūt valdības oficiāli atzītam. Tev ir tiesības uz nacionālāti (piederību savai valstij).

8 Tev ir tiesības uz identitāti. Nevienš tev nedrīkst to atņemt.

9 Tev ir tiesības dzīvot kopā ar saviem vecākiem, ja tas tev neapdraud. Tev ir tiesības uz ĢIMENI, kas rūpējas par tevi.

10 Ja tu dzīvo citā valstī nekā tavi vecāki, jums ir tiesības būt kopā vienā vietā.

11 Tev ir tiesības būt aizsargātam no nolaupīšanas.

12 Tev ir tiesības izteikt savu viedokli, un pieaugušajiem tas jāuzklausā un jāuztver nopietni.

13 Tev ir tiesības izziņāt apkārtnē pasauli un dalīties ar savām domām runājot, zīmējot, rakstot vai jebkurā citā veidā, kamēr tas neapdraud vai neapvaino citus.

14 Tev ir tiesības izvēlēties reliģiju un ticību. Taviem vecākiem jāpalīdz tev izlēmt, kas ir labs un slikts, un kas ir labākais tev.

15 Tev ir tiesības izvēlēties draugus un pievienoties vai veidot grupas, kamēr tas neapdraud citus.

16 Tev ir tiesības uz privātumu.

17 Tev ir tiesības saņemt informāciju, kas ir svarīga tavai labklājībai no radio, preses, grāmatām, datora vai citiem avotiem. Pieaugušajiem jābūt pārliecinātiem, ka informācija, ko tu saņem, nav kaitīga, un jāpalīdz tev atrast un saprast informāciju, kas tev nepieciešama.

18 Tev ir tiesības, ka tev audzina tavi vecāki, ja tas ir iespējams.

19 Tev ir tiesības uz aizsardzību pret sliktu izturēšanos un fizisko vai garīgo vardarbību.

20 Tev ir tiesības uz īpašu aprūpi un palīdzību, ja tu nevari dzīvot kopā ar saviem vecākiem.

21 Tev ir tiesības uz aprūpi un aizsardzību, ja tu esi adoptēts vai esi audzūģimēnē.

22 Tev ir tiesības uz īpašu aizsardzību un palīdzību, ja tu esi bēglis (ja tu esi bijis spiests atstāt savas mājas un dzīvot citā valstī), kā arī uz visām Konvencijā noteiktajām tiesībām.

23 Tev ir tiesības uz īpašu izglītību un aprūpi, ja tev ir speciālas vajadzības, kā arī uz visām Konvencijā noteiktajām tiesībām, lai tu varētu dzīvot pilnvērtīgu dzīvi.

24 Tev ir tiesības uz vislabāko VESELĪBAS aprūpi, tīru dzeramo ūdeni, pilnvērtīgu pārtiku, tīru un drošu vidi un informāciju, lai palīdzētu tev saglabāt veselību.

25 Ja tu dzīvo aprūpē vai esi citā situācijā ārpus mājas, tev ir tiesības uz savu dzīves apstākļu regulāru pārbaudi, vai tie tev ir vispiemērotākie.

26 Tev ir tiesības uz PALĪDZĪBU, ja tu dzīvo nabadzībā vai trūkumā.

27. Tev ir tiesības uz pārtiku, apģērbu, drošu dzīves vietu un to, lai tavas pamatvajadzības būtu nodrošinātas. Tu nedrīkst būt neizdevīgā stāvoklī, ja ir kas tāds, ko tu nevari tāpat kā citi bērni.

28 Tev ir tiesības uz labas kvalitātes izglītību. Tev jāsaņem atbalsts apmeklēt skolu līmeni visaugstākajā līmenī, cik vien tu spēj.

29 Tavai IZGLĪTĪBAI jāpalīdz tev izmantot un attīstīt savus talantus un spējas. Tai jāpalīdz tev iemācīties dzīvot mierīgi, aizsargāt vidi un cienīt citus cilvēkus.

30 Tev ir tiesības praktizēt savu kultūru, valodu un reliģiju. Minoritātem un pirmiedzīvotāju grupām nepieciešama īpaša šo tiesību aizsardzība.

31 Tev ir tiesības uz brīvo laiku un atpūtu.

32 Tev ir tiesības būt aizsargātam no darba, kas tev apdraud un kas ir slikts tavai veselībai un izglītībai. Ja tu strādā, tev ir tiesības būt drošībā un regulāri saņemt algu.

33 Tev ir tiesības būt aizsargātam no narkotikām un to ražošanas.

34 Tev ir tiesības būt brīvam no seksuālas vardarbības.

35 Nevienam nav tiesību tev nolaupīt vai pārdot.

36 Tev ir tiesības būt aizsargātam no jebkāda veida ekspluatācijas (vai izmantošanas).

37 Nevienam nav tiesību tev sodīt jaunā vai nežēlīgā veidā.

38 Tev ir tiesības uz AIZSARDZĪBU no kara un uz brīvību. Bērni zem 15 gadu vecuma nedrīkst tikt iesaukti armijā vai piedalīties karā.

39 Tev ir tiesības uz palīdzību, ja tev ir nodarīts pāri, esi atstāts novārtā vai slikti aprūpēts.

40 Tev ir tiesības uz juridisko palīdzību un taisnīgu attieksmi juridiskajā sistēmā, kas ievēro tavas tiesības.

41 Ja tavas valsts likumi piedāvā labāku tavu tiesību aizsardzību nekā šī Konvencija, tie ir jāpiemēro.

42 Tev ir tiesības zināt savas tiesības! Pieaugušajiem ir jāzina šīs tiesības jāpalīdz tev tās apgūt.

43–54 Šie panti izskaidro, kā valdībām un starptautiskajām organizācijām, kā UNICEF un SOS Bērnu ciemati jāstrādā, lai nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību..

SOS Bērnu ciemati pateicas UNICEF par laipnu atļauju izmantot bērniem draudzīgo tekstu šim izglītojošajam plakātam.

Lai iegūt vairāk informācijas, apmeklējiet www.sos-childrensvillages.org

2. pielikums

ANO Vadlīnijas Bērnu alternatīvajai aprūpei

Galvenais pamats aprūpē esošu bērnu vai bērnu uz riska robežas no šķiršanas no ģimenes tiesību izpratnei ir Konvencija par bērnu tiesībām (BTK). Taču neskaitāmi identificēti pārkāpumi, ko šie bērni parasti piedzīvo, noveda līdz ANO Vadlīniju Bērnu alternatīvajai aprūpei izveidošanas. Šīs vadlīnijas tika vienbalsīgi apstiprinātas Apvienoto Nāciju organizācijas Ģenerālajā asamblejā. Tās nodrošina autoritatīvas norādes bērnu tiesību īstenošanā saskaņā ar BTK.

ANO Vadlīnijas, pirmkārt, tika izveidotas politikas veidotājiem, un tās piedāvā konkrētas norādes politikas un prakses uzlabošanai: tās uzsver visaptverošu valdības atbildību par aprūpes un labklājības sistēmas uzskaites, pilnvarošanas un pārraudzīšanas tiesisko regulējumu.

Taču Vadlīnijas ir noderīgas arī praktiķiem. Tās skaidri norāda, ka aprūpes speciālistiem jāsaņem apmācība un atbalsts, lai nodrošinātu zināšanas un prasmes labākās iespējamās aprūpes kvalitātes sniegšanai. Piemēram, aprūpes speciālistiem jābūt spējīgiem rosināt aktīvu līdzdalību, viņiem ir jāsaprot vajadzība ievērot bērnu uzskatus lēmumos, kas skar viņu dzīvi, un viņiem jāinformē bērni par viņu tiesībām un jāatbalsta viņu pilnīga attīstība.

Vadlīnijas un to norādes politikai un praksei var tikt apkopotas, atsaucoties uz dažiem pamatprincipiem un pieejām.

Nepieciešamības princips

- Neviens bērns nav jāievieto alternatīvajā aprūpē, ja iespējams atbalstīt ģimeni aprūpes sniegšanā.
- Izņemšana no ģimenes ir galējais līdzeklis.
- Ģimenes stiprināšana, lai novērstu šķiršanu un veicinātu reintegrāciju, ir panākumu atslēga!

Atbilstības princips

- Ja rodas ‘nepieciešamība’, bērna ievietošanai jebkāda veida aprūpē ir jāatbilst tā bērna noteiktām vajadzībām vai bērnu vajadzībām – brāļu un māsu gadījumā.
- Visa veida alternatīvajai aprūpei ir jāatbilst kvalitātes standartiem un jāciena un jāveicina visas bērnu tiesības, un jāsniedz piemērota, individualizēta aprūpe un uzmanība.

Bērna vislabākās intereses

- Visi lēmumu pieņemšanas procesi, kas saistās ar ‘nepieciešamību’ un ‘atbilstību’, jāveic ar efektīvu līdzdalību un katrā atsevišķā gadījumā nosakot, kas ir bērna labākajās interesēs vai bērnu interesēs brāļu un māsu gadījumā.

Iespēju klāsts

- Viens modelis neder visiem! Ir nepieciešams dažāds ģimenes atbalsta un alternatīvas aprūpes iespēju klāsts, lai nodrošinātu, ka atbildes reakcijas ir atbilstīgas un pielāgotas katram atsevišķam gadījumam.

Nediskriminācija

Vadlīnijas nosaka diskriminācijas jautājumus, kas izraisa bērnu uzņemšanu aprūpē, un kuri var viņus ietekmēt aprūpes laikā:

- Vadlīnijas atzīmē, ka ģimeņu šķiršanās var notikt vairāku atsevišķu vai vairāku faktoru rezultātā, bieži tie izriet no diskriminācijas uz etniskā, reliģijas, dzimuma vai invaliditātes pamata. Tāpat tās skaidri nosaka, ka nabadzība nekad nedrīkst būt primārais faktors, nosakot nepieciešamību ievietošanai aprūpē.
- Vadlīnijas veltītas nediskriminācijas veicināšanai visos ģimenes vai bērna iesaistīšanās posmos aprūpes un labklājības sistēmā. Kad ir nepieciešams atbalsts, visiem bērniem un viņu ģimenēm ir jābūt vienlīdzīgai pieejai pakalpojumiem, neskatoties uz viņu konkrēto statusu vai apstākļiem.

Piezīme:

Publikācija “Virzoties uz priekšu: “Vadlīniju Bērnu alternatīvajai aprūpei” īstenošana” piedāvā noderīgu pamācību ANO vadlīniju īstenošanai. Tā atrodama šeit: <http://www.alternativecare-guidelines.org/>

3. pielikums

Universālā cilvēktiesību deklarācija, saīsinātā versija (Apvienoto Nāciju Organizācijas pieņemta un pasludināta 1948. gada 10. decembrī)

1. pants – Tiesības uz vienlīdzību
2. pants – Brīvība no diskriminācijas
3. pants – Tiesības uz dzīvību, brīvību un personas neaizskaramību
4. pants – Verdzības aizliegums
5. pants – Brīvība no spīdzināšanas un pazemojošas izturēšanās
6. pants – Tiesības tikt atzītam par cilvēku likuma priekšā
7. pants – Tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā
8. pants – Tiesības uz efektīvu tiesību atjaunošanu tiesā
9. pants – Brīvība no patvaļīga aresta un izraidīšanas
10. pants – Tiesības uz neatkarīgu un objektīvu tiesu
11. pants – Tiesības tikt uzskatītam par nevainīgu, kamēr vaina nav pierādīta
12. pants – Brīvība no iejaukšanās privātmā, ģimenē, mājās un korespondencē
13. pants – Tiesības uz brīvu pārvietošanos uz un no valsts
14. pants – Tiesības uz patvērumu no vajāšanas citās valstīs
15. pants – Tiesības uz tautību un brīvība to mainīt
16. pants – Tiesības uz laulību un ģimeni
17. pants – Tiesības uz īpašumu
18. pants – Ticības un reliģijas brīvība
19. pants – Uzskatu un informācijas brīvība
20. pants – Tiesības uz mīļotīgām sapulcēm un asociācijām
21. pants – Tiesības piedalīties pārvaldē un brīvās vēlēšanās
22. pants – Tiesības uz sociālo nodrošinājumu
23. pants – Tiesības uz vēlamo darbu un tiesības pievienoties arodbiedrībām
24. pants – Tiesības uz atpūtu un brīvo laiku
25. pants – Tiesības uz atbilstošu dzīves līmeni
26. pants – Tiesības uz izglītību
27. pants – Tiesības piedalīties sabiedrības kultūras dzīvē
28. pants – Tiesības uz sociālo kārtību, kas realizē šo dokumentu
29. pants – Pienākumi pret sabiedrību brīvai un pilnīgai attīstībai
30. pants – Aizliegums valsts vai personīgajai deklarācijas interpretācijai

4. pielikums

Novērtēšanas veidlapas

Ja iespējams, pirmā veidlapa jāaizpilda pirms apmācības.

Pirmsnovērtēšanas veidlapa

Lūdzu aizpildiet šo veidlapu, cik godīgi iespējams: **veidlapas mērķis ir sniegt trenerim ko-painu par grupu un novērtēt apmācības efektivitāti.**

Vārds: _____

Iestāde: _____

1. Kā Jūs novērtētu savas zināšanas par bērnu tiesībām? Lūdzu, atzīmējiet vienu variantu.

Izcili	Ļoti labi	Vidēji	Diezgan labi	Ļoti virspusēji vai nav vispār
☐	☐	☐	☐	☐

2. Cik bieži Jūs atsaucaties uz bērnu tiesībām savā darbā? Lūdzu, atzīmējiet vienu variantu.

Visu laiku/ katru dienu	Diezgan bieži	Dažkārt	Ne pārāk bieži	Nekad/gandrīz nekad
☐	☐	☐	☐	☐

3. Lūdzu, norādiet, cik ļoti Jūs piekrītat minētajiem apgalvojumiem. Atzīmējiet vienu atbildi.

“Bērnu tiesības ir saistītas ar manu ikdienas darbu.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

“Izpratne par bērnu tiesībām ir noderīga alternatīvajā aprūpē strādājošajiem pieaugušajiem.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

Lūdzu, īsi paskaidrojiet savas atbildes uz diviem iepriekš minētajiem apgalvojumiem:

“Ir dažas mana darba jomas ar jauniešiem, kur bērnu tiesības nav svarīgas.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

Lūdzu, īsi paskaidrojiet savu atbildi:

“Visiem bērniem alternatīvajā aprūpē jābūt labai izpratnei par bērnu tiesībām.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

Lūdzu, īsi paskaidrojiet savu atbildi:

Lūdzu, pievienojiet papildu komentārus, kas, Jūsaprāt, varētu būt svarīgi vai atbilstīgi:

Šī veidlapa dalībniekiem jāaizpilda apmācības beigās.

Novērtēšanas veidlapa

Lūdzu, aizpildiet veidlapu pēc iespējas godīgāk: šīs veidlapas mērķis ir novērtēt apmācības efektivitāti un palīdzēt to pielāgot grupām nākotnē.

Vārds: _____

Iestāde: _____

Pirmie jautājumi bija iekļauti pirmsnovērtēšanas veidlapā. Lūdzu, sniedziet savas jaunās atbildes tagad – pēc kursa apmeklēšanas:

1. Kā Jūs vērtējat savas zināšanas par bērnu tiesībām? Lūdzu, atzīmējiet vienu varinātu.

Izcili	Ļoti labi	Vidēji	Gandrīz labi	Ļoti virspusēji vai nav vispār
☐	☐	☐	☐	☐

2. Lūdzu, norādiet, cik ļoti Jūs piekrītat tālāk minētajiem apgalvojumiem. Atzīmējiet vienu atbildi.

“Bērnu tiesības ir saistītas ar manu ikdienas darbu.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnība nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

“Izpratne par bērnu tiesībām ir noderīga alternatīvajā aprūpē strādājošajiem pieaugušajiem.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnība nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

Lūdzu, īsi paskaidrojiet savas atbildes uz diviem iepriekš minētajiem apgalvojumiem (ja esat pārdomājis/-usi):

“Ir dažas mana darba jomas ar jauniešiem, kur bērnu tiesības nav svarīgas.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnība nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

Lūdzu, īsi paskaidrojiet savu atbildi (ja esat pārdomājis/-usi):

“Visiem bērniem alternatīvajā aprūpē jābūt labai izpratnei par bērnu tiesībām.”

Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnība nepiekrītu	Neesmu pārliecināts/-a
☐	☐	☐	☐	☐

Lūdzu, īsi paskaidrojiet savu atbildi (ja esat pārdomājis/-usi):

Jautājumi par apmācību:

1. Lūdzu, novērtējiet 1-5 ballu skalā

1	2	3	4	5
Izcili	Ļoti labi	Labi/vidēji	Ne pārāk labi	Slikti

Apmācība kopumā

Prezentāciju/sniegtās informācijas kvalitāte

Kursa lietderība Jūsu darbam

Dalībnieku iespējas sazināties ar citiem un dalīties

Praktiskā organizācija

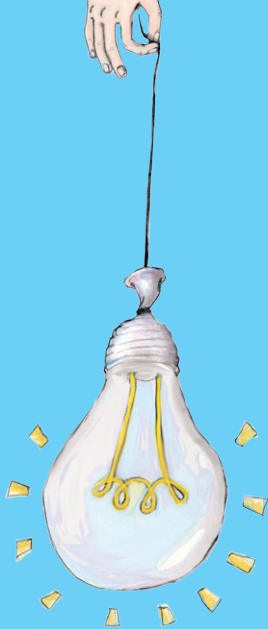
Ja vēlaties, pievienojiet papildu komentārus:

2. Lūdzu, nosauciet vienu ideju no kursa, ko Jūs vēlētos nodot kolēģiem, atgriežoties darbā:

3. Lūdzu, nosauciet vienu lietu, ko Jūs mēģināsi darīt vai darīsi citādi šī kursa rezultātā:

4. Vai Jūs vēlaties padalīties ar kādu ieteikumu nākotnes kursiem?

Citi komentāri:

TRAINING CARE
PROFESSIONALS

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

